

Эканоміка

Аптовы кірмаш краіны

Стар. 6

Прэзентацыя

"Спадчына..." вачыма маладых

Стар. 15

Экстрым

Дайв-сафары беларусаў у глыбінях Чырвонага мора

Стар. 30

Вандроўка. Уражанні аб Беларусі амерыканца Марвіна — с.27

Соцыум

Стандарты і навацыі нацыянальнай адукацыі

Высока сацыяльны статус адукацыі, традыцыйная якасць ведаў, пераўтварэнні ў беларускіх навучальных установах выклікаюць пільную увагу замежных спецыялістаў і асабліва цікавяць нашых суайчыннікаў за мяжой. Пра тое, як падтрымліваецца аўтарытэт ведаў на Беларусі, мы папрасілі расказаць міністра адукацыі прафесара Аляксандра РАДЗІМОВА.

Стар. 4-5

Персона

Расія. Масква

Аляксей КАВАЛЕВІЧ:

"Немагчыма працаваць у Расіі з беларусамі, не ведаючы, што робіцца на Радзіме."

Стар. 22

Скарбонка

Каляднае меню

Стар. 17

Happy New Year!

Галоўны Дзед Мароз краіны сустраў у сваім памесці ў Белавежскай пушчы уначу Снягурку, якая гасцывала на "Паўночным полюсе".

Перш за ўсё Дзед Мароз разам з дзецьмі назімаў Снягурку з тымі пераменамі, якія адбыліся ў яго ўладаннях. Тут з'явіліся новыя драўляныя скульптуры казачных герояў, два возы, дзе жывуць Царэўна-жаба і гіганцкі Шчупак, вялікая колькасць маладых елачак, прыгожыя сувеніры кідэс, а побач з галоўнай навагодняй ёлкай — музычная хатка.

У свяце сустрачы Снягурка ў рэзідэнцыі Дзеда Мароза ў Белавежскай пушчы прынялі ўдзел каля тысячы дзяцей і дарослых. Скамарохі і многія казачныя героі ўручылі ім сувеніры і падарункі. Цяпер аж да вясны будуць сустракаць гэтых, якія прыязджаюць у рэзідэнцыю, Дзед Мароз і Снягурка, разам.

Да ўвагі чытачоў

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 30 снежня 2004 года.

"Прэса — 2005"

"Вітае Беларусь!" — Belarus21.by

У Маскве на выставе "Прэса-2005" адбылася прэзентацыя Інтэрнэт-праекта "Голасу Радзімы"

Стар. 8

Заява Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь

18 лістапада 2004 года Арганізацыя Аб'яднаных Нацый прыняла прынцыповае рашэнне не разглядаць унесенае ЗША і Еўрапейскім саюзам на Генеральнай Асамблеі пытанне аб Беларусі.

Арганізацыя Аб'яднаных Нацый не саступіла масіраванаму ціску ЗША і іншых заходніх краін, адхіліўшы разгляд ініцыяванага імі праекта рэзалюцыі "Аб сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі".

103 дзяржавы — члены ААН не падтрымалі даны праект, пазбавіўшы тым самым ЗША і ЕС рычага аказання палітычнага ціску на Беларусь пад прыкрыццём аўтарытэту міжнароднага супольніцтва.

Рэспубліка Беларусь заўсёды выступала супраць прымянення ціску, двойных стандартаў і

маніпулявання ў адносінах паміж дзяржавамі і асабліва ў такой адчувальнай сферы, як абарона і падтрымка правоў чалавека.

У ходзе інтэнсіўнай растлумачальнай кампаніі, якая папярэднічала рашэнню ААН, Беларусь падкрэслівала: рэальны ўклад суветнай супольнасці ў абарону і падтрымку правоў чалавека магчымы толькі праз супрацоўніцтва, дыялог і раўнапраўнае ўзаемадзеянне. Галасаванне паказала, што гэты пазіцыя Беларусі падтрымліваецца большасцю членаў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

Кампанія па прыняцці рэзалюцыі па Беларусі суправаджалася беспрэцэдэнтным ціскам з боку заходніх краін на дзяржавы — члены ААН. Тым не менш, большасць дзяржаў падтрымалі нашу

пазіцыю аб тым, што ўнясенне рэзалюцыі па Беларусі — гэта палітычны крок, прадыктаваны задачамі ціску на краіну, а не клопатам аб абароне правоў чалавека.

Узважанае і цвярозае рашэнне ў адносінах амерыкана-еўрасаюзаўскага праекта рэзалюцыі стала магчымым у выніку інтэнсіўных кансультацый як з нацыянальнымі дэлегацыямі ў Нью-Йорку, так і ў сталіцах суверэнных дзяржаў. З'яўляючыся дзяржавай — членам Руху недалучэння, Беларусь таксама актыўна задзейнічала патэнцыял гэтай аўтарытэтай і ўплывовай арганізацыі.

Рэспубліка Беларусь выказвае сваю шырую ўдзячнасць дзяржавам, якія прадэманстравалі прынцыповасць і аб'ектыўнасць, прагаласавалі ў падтрымку нашай краіны. Яны выступілі за справядлівасць, раўнапраўе і павагу ў міжнародных адносінах і супраць любога ўмяшання ва ўнутраныя справы суверэннай дзяржавы.

Мінск, 19.11.2004 года.

Навагодняе віншаванне

Шаноўныя
суайчыннікі!

Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і шчыра вітае суайчыннікаў за мяжой з надыходзячымі Калядамі і Новым 2005 годам!

Сардэчна ўдзячны Вам за тую любоў да Беларусі, якую Вы захоўваеце ў сваіх сэрцах. Няхай яе чысціня бароніць Вас і Ваших родных ад гора і бяды, надае бадзёрасці і сілы, вядзе пуцяводнай зоркай праз усё жыццё.

Жадаем, каб Новы год прынёс Вам, Вашым родным і бліжкім толькі радасць і выдатны настрой, поспех у справах, імясцё, здароўе, мір і дабрабыт.

Станіслаў БУКО,
старшыня Камітэта
па справах рэлігій
і нацыянальнасцей пры
Саўеце Міністраў
Рэспублікі Беларусь.

АВІАКАМПАНИЯ "БЕЛАВІЯ" АДКРЫЛА РЭЙС З МАСКВЫ Ў ПАРЫЖ СА ЗРУЧНАЙ СТЫКОўКАЙ У МІНСКУ

"Белавія" прапануе самыя гібкія тарыфы з дзеяннем білета 2, 6 і 12 месяцаў. Кошт авіябілета ў адзін бок — ад 280 долараў, туды і назад — ад 350 долараў. Для пасажыраў рэйса Масква-Мінск-Парыж і назад дазваляецца перавозіць дадаткова да існуючых норм правозу багажу 20 кілаграмаў яшчэ 10 кілаграмаў бясплатна. Рэйс у Парыж выконваецца на самалёце "Боінг 737/500".

Нацыянальная авіякампанія "Белавія" выконвае рэйсы: Масква (10.45) — Мінск (11.05/15.50) — Парыж (17.50) — па пятніцах. Парыж (11.20) — Мінск (15.05/19.00) — Масква (21.20) — па аўторках.

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразылія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вяцкабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"

ў 52 краінах

Мы выбіраем БЕЛАРУСЬ!

Выступленне Прэзідэнта Беларусі Аляксандра ЛУКАШЭНкі на апошняй штогадовай нарадзе кіраўнікоў дыпламатычных прадстаўніцтваў краіны

**Еўрапейскі саюз —
стратэгічнае суседства?**

Заканчэнне. Пачатак у №№38-41, 42-45

Ды і Беларусь для Еўрапейскага саюза не проста безаблічны сусед. Возьмем толькі галоўныя параметры. Энергетычныя патрэбы Еўрасаюза, якія ўзрастаюць, усё ў большай ступені будуць задавальняцца пастаўкамі нафты і газу з Расіі. Еўрапейскі саюз зацікаўлены ў пашырэнні энергетычнага партнёрства з нашай усходняй суседкай.

Такое партнёрства не будзе эфектыўным, устойлівым і стабільным без удзелу Беларусі, якая не проста размешчана паміж імі, але ажыццяўляе палову транзіту расійскай нафты і прыкладна 25 працэнтаў расійскага газу ў Еўропу. Але не толькі. Вазьміце чыгуначны і аўтамабільны транспарт — гэта мільёны тон грузаў гатовай прадукцыі і сыравіны, якія ідуць у той і адваротны бок!

У гэтай стратэгічнай галіне Беларусь — і значны, і надзейны партнёр для Еўропы. У лютаўскія дні газавога адключэння гэта адчулі ўсе "па ланцужку" ў нас за плячамі, на Захадзе. У тэрміновым вырашэнні газавога крызісу з Расіяй немагчыма, шчыра скажам, прычыповую ролю адыгралі не юрыдычныя, не, за іх адказваў "Газпрам", а партнёрскія, суседскія абавязацельствы Беларусі перад нашымі суседзямі да Захаду. Скажу адкрыта, калі б не замярзала Калінінградская вобласць, Літва, Прыбалтыка, Польшча і Германія, так хутка гэта не скончылася б. І мы сапраўды вымушаны былі правесці шэраг канфідэнцыяльных тэрміновых кансультацый і адысці ад супрацьстаяння толькі таму, што там, за плячамі, на Захадзе, людзі пачалі замярзаць.

Ды і потым, амаль да чэрвеня і канчатковага ўрэгулявання з "Газпрамам", Беларусь, нягледзячы на ўсе складанасці і перыпетыі атрымання газу для сябе, працягвала прапампоўваць газ у Еўропу без якога б там ні было кантракта. Мы кіраваліся пры гэтым пачуццём адказнасці — наша краіна ніколі не падводзіць ні сяброў, ні суседзяў. Папросту кажучы, паўгода мы пампавалі расійскі газ, не атрымліваючы за гэта ні капейкі! І за гэты час мы прапампавалі газу прыкладна на 15 працэнтаў больш да ўзроўню адпаведнага года.

Беларусь — ключавая транзітная краіна для Еўрапейскага саюза. Тут як мінімум тры моманты. Транзіт праз Рэспубліку Беларусь у два разы карцейшы, чым праз любую

іншую дзяржаву. Транспартная інфраструктура у нас найбольш развітая. Парадку ў нас больш. І, нарэшце, Беларусь — не крымінальная краіна, тут Еўрапейскі саюз і Расія да нас не маюць прэтэнзій, і інтарэсы іх поўнасьцю захоўваюцца.

Найвастрэйшая для Еўрасаюза праблема нелегальнай міграцыі, гандлю людзьмі, наркатрафіка, бяспекі граніц не можа быць вырашана без Беларусі. Мы ў супрацоўніцтве з міжнароднымі арганізацыямі, суседзямі ўносім прынцыповыя важнасці ўклад у недапушчэнне гэтага мутнага патоку ў Еўропу. Калі б мы адышлі ад гэтай палітыкі — 150 тысяч мігрантаў, якія не могуць пераадолець нашу з Еўрапейскім саюзам мяжу, рынуліся б у Еўропу. Мы іх стрымліваем і плацім за гэта немалыя грошы. І вы, нашы палітыкі і дыпламаты, працуючы ў Еўропе, павінны дакладна і пэўна даносіць гэта да Захаду. Мы — не дабрачынная арганізацыя. За гэта трэба плаціць, а не павучаць нас і не "дзяўбіць" як мінімум у інфармацыйных войнах.

Хачу падкрэсліць, што суседства з Еўрапейскім саюзам — гэта вуліца не з аднабаковым, а з двухбаковым рухам. Гэта ўзаемавыгаднае суседства.

У гэтай сувязі мы вітаем прызнанне Еўрапейскім саюзам высокай ступені ўзаемазалежнасці паміж ЕС і суседнімі краінамі. Асабліва ў плане забеспячэння стабільнасці, бяспекі, устойлівага эканамічнага і сацыяльнага развіцця. Нашым інтарэсам адпавядае і аб'яднаная Еўрасаюзам мэта фарміравання "зоны сяброў" і зоны стабільнасці і працівання па ўсім перыметры яго граніц. Яна напрамую сугучная пастаўленай нам і яшчэ некалькі гадоў таму мэце стварэння вакол Беларусі "пояса добрасуседства і бяспекі".

Таму мы з пазітыўнай цікавасцю ўспрынялі распрацаваную Еўрасаюзам канцэпцыю "новага суседства".

Патрэбнасцям нашай адкрытай эканомікі адпавядае прапанаваны Еўрасаюзам сваім суседзям у доўгатэрміновым плане высокі ўзровень эканамічнай інтэграцыі, які прадугледжвае свабоду перамяшчэння людзей, тавараў, паслуг і капіталаў. Фактычна, як мы разумеем, гаворка ідзе аб пабудове адносін, аналагічных адносін Еўрасаюза з краінамі Еўрапейскай эканамічнай прасторы, якія не ўваходзяць цяпер у Еўрасаюз, такімі, напрыклад, як Нарвегія, Швейцарыя і іншыя.

Я б не хацеў, каб у некага склалася ўражанне, што Бела-

русь спрабуе прымераць на сябе чужы капялюш. Зусім не. Ні для кога не сакрэт палітычныя цяжкасці, якія на даны момант існуюць у нашых адносін з Еўрасаюзам. Але мы з абодвух бакоў — і ЕС, і Беларусь — гаворым аб стратэгіі і перспектыве. А пра іх трэба думаць і на іх трэба працаваць ужо сёння.

Калі ўнікнуць у змест, то прынцыпы, на якіх мы хочам пабудаваць наша грамадства, і агульнаеўрапейскія каштоўнасці Еўрасаюза не толькі не антаганістычныя — яны ідэнтычныя. Паглядзіце наш Асноўны Закон. Там пералік правоў чалавека крыху шырэйшы. У ім яшчэ патрыятызм і павага асноўных эканамічных і сацыяльных правоў.

Так, за намі і за краінамі Заходняй Еўропы — розная гісторыя і рознай даўжыні і якасці шлях. Так, жыццё там, відаць, багацейшае і для тых, хто багаты, магчыма, больш вальготнае. Але ў нечым больш жорсткае і раўнадушнае. Па крайняй меры, мы на іх багацце не квапімся. Мы задаволены сваёй зямлёй, сваёй дзяржавай і сваім жыццём. Мы ў іх нічога не просім.

Мы не супраць таго, што нам ёсць чаму павучыцца ў многіх краін свету, і перш за ўсё еўрапейскіх. І мы вучымся і не саромеемся гэтага. Толькі ў нас, гаворачы спартыўнай мовай, розны гандыкап. Ніхто з гэтых дзяржаў не страціў трэці свайго насельніцтва ў другую сусветную вайну. Ніхто з іх не жыў яшчэ 10-15 гадоў у зямлянках, аднаўляючы краіну без пабочнай дапамогі пасля нацысцкай тактыкі "выпаленай зямлі". Восць чаму тая вайна для нас усё яшчэ "ўчора", а для іх — "даўным-даўно".

Але нічога. Мы не зрабіліся бязлітаснымі. Мы адкрытыя да партнёрства, узаемадзеяння — з усімі. Мы працуем. І ў нас нешта атрымліваецца. Не дарэмна Беларусь — адзіная краіна ў СНД, дзе прыток міграцыі большы, чым адток. Людзі бачаць рэальнае жыццё і імкнуцца туды, дзе лепш. Я ўжо гаварыў, для нас гэта нават становіцца праблемай. Калі тры гады назад мы гэты працэс віталі і ганарыліся ім, то для нас гэта ўжо праблема — 30-40 тысяч у год прыток з боку рознага насельніцтва, мнагадзетных сем'яў. Для нас — гэта пытанне.

Я ўпэўнены: пройдзе час, магчыма, і невялікі, і нашы адносін з Еўрасаюзам выправіцца. Жыццё возьме сваё. Бо мы ж суседзі! А беларусы ніколі і ні для кога ў гісторыі сваёй не былі дрэннымі суседзямі. Гісторыя такіх прыкладаў не ведае.

Расійскі ордэн Мужнасці ўручаны беларусу, былому мараку атамнай падводнай лодкі К-19

**Узнагарода
знайшла героя
праз 43 гады.
Расійскі ордэн
Мужнасці ўручаны
беларусу, былому
мараку-падводніку Ваенна-марскога флоту СССР, мічману ў адстаўцы Івану Кулакову.**

Ён быў у складзе экіпажа сумна вядомай атамнай падводнай лодкі К-19, якая пацярпела аварыю ў ліпені 1961 года ў паўночнай Атлантыцы. Тады маракі, і сярод іх Іван Кулакоў, зрабілі амаль немагчымае — выратавалі карабель. А значыць, прадухілілі сур'ёзную радыяцыйную катастрофу. Самі героі атрымалі значную долю апраменьвання.

Цяпер Іван Кулакоў жыве ў Мінску, у яго 3-я ступень прамянёвай хваробы і 2-я група

інваліднасці. Указ аб узнагароджанні Івана Кулакова быў падпісаны Прэзідэнтам Расійскай Федэрацыі 9 мая 2004 года. І гэта глыбока сімвалічна, лічыць Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Расіі ў Беларусі Аляксандр Блахін, які ўручыў беларусу ордэн ад імя кіраўніка расійскай дзяржавы. Урачыстая цырымонія прайшла ў дыпламатычным прадстаўніцтве Расіі ў нашай краіне.

БелТА.

Самая вялікая плошча ў Еўропе — мінская плошча Незалежнасці мяняе аблічча

Мінская плошча Незалежнасці — самая вялікая і ў Еўропе. Яна займае 4,5 гектара. Літаральна праз год пад ёю з'явіцца падземны горад. А ў снежні 2004 года тут пачынае працаваць паркінг.

Як раскажаў дырэктар УП "Дырэкцыя па рэканструкцыі плошчы Незалежнасці" Павел Улашчанка, разам з паркінгам на 499 машына-месцаў будаўнікі плануюць увесці ў эксплуатацыю таксама два кафэ, Інтэрнэт-кафэ і 18 невялікіх магазінаў. Пасля заканчэння работ у гэтай частцы комплексу зробіць засыпку глебы і часовае добраўпарадкаванне, канчатковы варыянт якога выканаюць летам. Заехаць на падземную стаянку можна будзе з боку вуліцы Савецкай. Пешаходныя пераходы каля БДУ і педуніверсітэта будуць уваходамі на верхні паверх паркінга і грамадска-гандлёвага цэнтра.

Паралельна ідуць работы і на другім блоку будаўніцтва - грамадска-гандлёвым цэнтры. Тут

на двух паверхах размесцяцца гандлёвыя залы і гандлёвыя вуліцы, кафэ, бары і рэстараны; боўлінг на 16 дарожак; бильярдная зала і зала гульнявых аўтаматаў; відэасалонкі.

Дарэчы, ужо плануецца і трэцяя чарга рэканструкцыі плошчы, у якую ўвойдуць будынкі галоўпаштамта і педуніверсітэта. Галоўны корпус БДПУ надбудуюць, побач з ім з'явіцца панарамны ліфт. Ён дасць магчымасць паглядзець на горад з самай высокай кропкі, тут жа размесціцца ўтульнае кафэ. Галоўпаштамт таксама павінен крыху "падрасці". Змены закрунуць і будынак Мінгарвыканкама, дзе плануецца ўнутрыдворавая прыбудова.

Георгій ШПАК.

Ізраіль Выніковая канферэнцыя

У Ізраілі ў горадзе Рьшон ле-Цыоне адбылася справаздачна-выбарчая канферэнцыя Усеізраільскага аб'яднання выхадцаў з Беларусі.

Каля 100 дэлегатаў, якія прадстаўлялі 32 адзінкі аб'яднання, заслухалі справаздачу праўлення арганізацыі, выбралі яго новы састаў і рэвізійную камісію. У праўленне ўвайшлі актывісты аб'яднання, прадстаўнікі органаў муніцыпальнага кіравання, дэлавай эліты. Узначаліў яго Міхаіл Альшанскі.

У канферэнцыі прынялі ўдзел прадстаўнікі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Дзяржаве Ізраіль. У сваім выступленні перад дэлегатамі Часовы Павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Дзяржаве Ізраіль М.Бань асоба адзначыў канструктыўнае супрацоўніцтва пасольства з аб'яднаннем, якое садзейнічае распаўсюджванню сярод жыхароў Ізраіля інфармацыі аб Беларусі, яе патэнцыяле, уносіць уклад у развіццё гандлёва-эканамічных, культурных і пабрацімскіх сувязей паміж нашымі краінамі.

Дэлегаты адзначалі непарыўнасць сувязей нашых былых суайчыннікаў з Рэспублікай Беларусь, падкрэслівалі, што з цэльнай успамінаюць гады, пражытыя на беларускай зямлі, суперажываюць трагічнаму і захашляюцца слаўнымі старонкамі гісторыі нашага народа, які будзе незалежную дзяржаву, дэмакратычнае грамадства. Удзельнікі форуму выказвалі надзею на хутэйшае аднаўленне работы Пасольства Ізраіля ў Беларусі.

Дэлегаты канферэнцыі прынялі наступны зварот да ўсіх выхадцаў:

"Дэлегаты справаздачна-выбарчай канферэнцыі Усеізраільскага аб'яднання выхадцаў з Беларусі ўважліва назіраюць за грамадска-палітычнымі падзеямі ў беларускай дзяржаве. Кожны з нас з цэльнай успамінае гады, пражытыя на беларускай зямлі, суперажывае і захашляецца слаўнымі старонкамі гісторыі народа, які сёння будзе незалежнае дэмакратычнае грамадства.

Народ рэспублікі, як адзіны носьбіт суверэннага беларускай дзяржавы, сам вызначае сваю будучыню як на выбарах, так і ў ходзе агульнанацыянальных рэфэрэндумаў. Умяшанне ў такія працэсы з-за межэй краіны з'яўляецца контрпрадуктыўным і не садзейнічае развіццю дэмакратычных працэсаў".

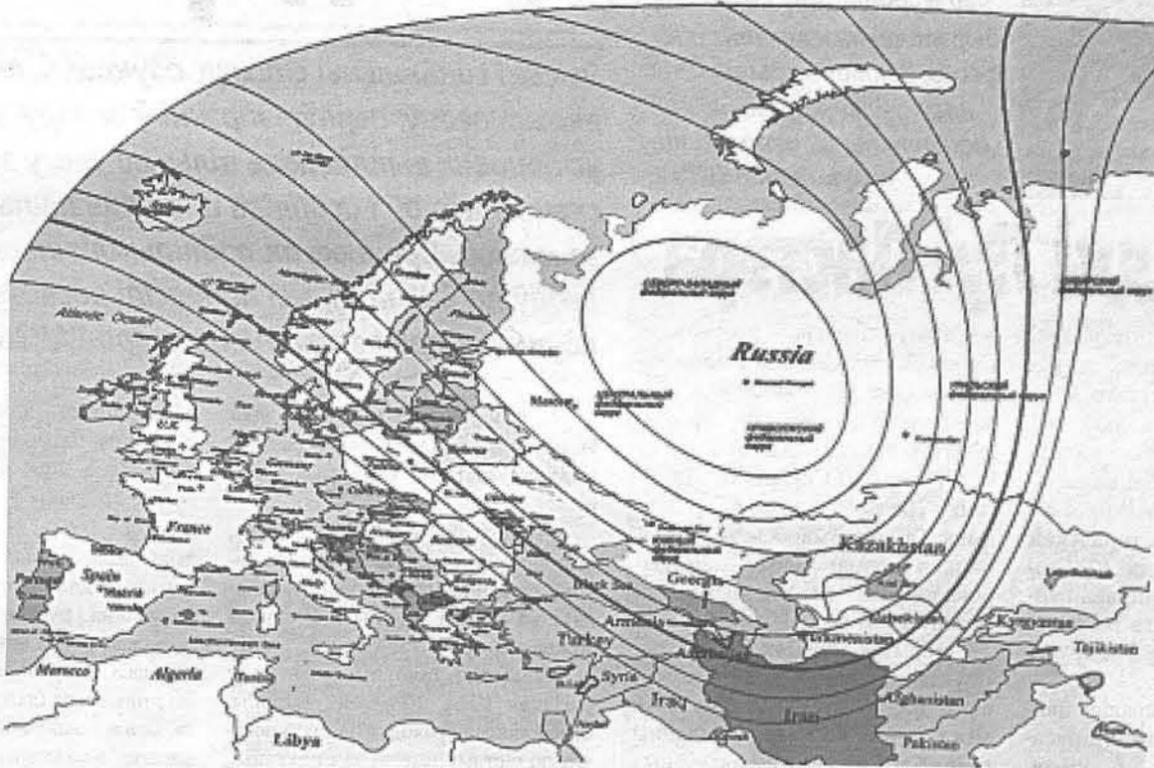
"Беларусь — TV"

3 2005 года пачынае работу першы нацыянальны тэлеканал для замежных тэлегледачоў

Глядзі сёння

Сёлета ў маі праграмы Першага нацыянальнага тэлеканала (БТ) пачалі распаўсюджвацца з дапамогай спадарожніка. Новы праект ажыццяўляецца пры садзейнічання Міждзяржаўнай тэлерадыёкампаніі "Мір" і з'явіўся першым этапам па стварэнні міжнароднай версіі беларускага тэлебачання.

З пачаткам распаўсюджвання тэлевізійнага сігналу Першага нацыянальнага канала пры дапамозе спадарожніка геаграфія прыёму праграм беларускага тэлебачання значна павялічылася. Цяпер тэлегледачы могуць бачыць праграмы ад межэй Германіі да Уральскіх гор, ад Кольскага паўострава да Ашхабада. Праўда, пакуль гэта, перш за ўсё, датычыць уладальнікаў сістэм індывідуальнага спадарожнікавага прыёму. І ўсё ж адбыўся сур'ёзны прарыв у арганізацыі тэлевізійнага вяртання за межамі краіны і першы этап рэалізацыі стварэння міжнароднага тэлеканала.

Глядзі заўтра

Наступным крокам стала стварэнне тэлеканала, які мог бы на законных падставах распаўсюджвацца ў замежных эфірных і кабельных сетках.

Рашэнне аб стварэнні новага тэлеканала ў многім вызначалася ўзроўнем развіцця тэлебачання ў Беларусі. Сёння Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія Рэспублікі Беларусь гатова задавальняць інфармацыйныя патрэбы не толькі жыхароў

краіны, але і тэлегледачоў за яе межамі.

"Беларусь-TV" — гэта канал для замежных тэлегледачоў, перш за ўсё, для руска- і беларускамоўных жыхароў постсаветскай прасторы, якія жадаюць атрымаць усебаковую, своечасовую і дакладную інфармацыю аб Рэспубліцы Беларусь. Гэта першы і пакуль адзіны беларускі тэлеканал, які будзе ажыццяўляць вяртання за межэй сваёй краіны, "акно" ў свет беларускага гра-

мадска-палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця. Нарэшце, гэта тэлеканал, які забяспечвае інфармацыйную сувязь этнічных беларусаў з гістарычнай Радзімай.

Адной з асноўных мэт тэлеканала "Беларусь-TV" з'яўляецца менавіта пашырэнне інфармацыйна-культурнага забеспячэння этнічных беларусаў, якія пражываюць за межамі Радзімы, падтрымка іх культурнай і нацыянальнай самабытнасці.

Глядзі лепшае

Стварэнне новага міжнароднага тэлеканала "Беларусь-TV" — гэта не толькі чыста тэлевізійны, але і інавацыйны праект. Нацыянальнае тэлебачанне, як галіна, пры ажыццяўленні гэтага праекта выконвае пэўны тэхналагічны прарыв і не толькі ў распаўсюджванні тэлесігналу. Плануецца, што пры арганізацыі самога тэлебачання будзе ўкаранёна бясправажная тэхналогія эфіру. Такім чынам, у Беларусі будучы шырока ўкаранёны стандарты тэлебачання, на якія сёння арыентуюцца ўсе еўрапейскія краіны.

І галоўнае, было прынята прыняцёвае рашэнне аб перадачы правоў на вяртання ўсіх лепшых прадуктаў кінавідэавытворцаў і тэлекампаній Беларусі на канале "Беларусь-TV", так што чакайце новы канал з Беларусі ў наступным годзе, і ўжо цяпер настройвайце свае спадарожнікавыя таргеткі на Першы нацыянальны тэлеканал.

Ягор МІХЕЕЎ.

Вобраз Беларусі вачыма іншаземцаў

Студэнтамі факультэта філасофіі і сацыяльных навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта праведзена даследаванне на тэму "Вобраз Беларусі вачыма замежных партнёраў".

Мэты данага даследавання — вызначэнне тыповых уяўленняў замежных грамадзян аб жыцці ў Беларусі, беларусах, палітычнай сістэме, эканоміцы. Для атрымання як мага больш поўных даных апытанне мэтаанакіравана пра-

водзілася сярод замежных грамадзян, якія наведвалі Беларусь сёлета, з 9 дзяржаў свету — краін Цэнтральнай і Заходняй Еўропы, а таксама Азіі. У апытанні ўдзельнічалі 526 чалавек: з Аўстрыі — 88 чалавек, Балгарыі — 80, Венг-

рыі — 22, Германіі — 50, Ірана — 84, Латвіі — 87, Літвы — 59, Сірыі — 30, Чэхіі — 26.

На пытанне, ці змянілася ўражанне пасля наведвання Беларусі, былі атрыманы наступныя адказы (у працэнтах):

Краіна	Палепшылася	Пагоршылася	Не змянілася	Я першы раз у Беларусі	Цяжка сказаць
Аўстрыя	46,6	3,4	13,6	35,2	1,2
Балгарыя	46,3	2,5	21,3	27,5	2,4
Венгрыя	81,9		4,5	13,6	
Германія	36,0		30,0	30,0	4,0
Іран	65,5	4,8	14,3	11,9	3,5
Латвія	49,4	1,1	43,7	2,4	3,4
Літва	40,7	3,4	49,2		6,7
Сірыя	80,0		13,3	6,7	
Чэхія	11,5	23,1	34,6	7,7	23,1
Усяго	50,1	3,4	26,0	16,5	4,0

Як бачна, на данае пытанне 4 працэнтны ўсіх рэспандэнтаў не змаглі даць адказ. 26 працэнтаў сцвярджаюць, што іх ўражанні да і пасля наведвання не змяніліся, гэта азначае, што ў іх было правільнае ўяўленне аб краіне да яе наведвання. 3,4 працэнта апытаных расчараваліся, наведваючы Беларусь, а 50 працэнтаў заявілі, што іх уяўленні палепшыліся пасля наведвання нашай краіны. 81,8 працэнта венграў, 80 — сірыйцаў і 65,5 працэнта іранцаў адзначаюць, што іх уражанні аб Беларусі істотна

палепшыліся. Пры гэтым неабходна ўлічваць стэрэатыпы светапогляду прадстаўнікоў розных краін, якія ўжо маглі сфарміравацца ў іх свядомасці.

Вынікі даследавання сведчаць, што ў замежных грамадзян, якія наведваюць Беларусь, фарміруюцца досыць пазітыўныя ўяўленні аб жыцці ў краіне. Гэтыя ўяўленні кантрастуюць са зместам публікацый уплывовых СМІ шэрагу дзяржаў.

Іван БАРЫСАЎ.

Беларуская Радзіма для расійскіх тэхнолагаў

Большасць расійскіх інтэлектуалаў даведалася аб выніках беларускага рэфэрэндуму, знаходзячыся ў штабах перадвыбарчай гонкі ва Украіне. Выціснутая "вертыкаллю ўлады" з айчынай палітыкі крэатыўная эліта запатрабавана толькі на кароткатэрміновыя кампаніі ў СНД. Тым больш парадасальна, што разам з правам Аляксандра Лукашэнка вылучацца на трэці прэзідэнцкі тэрмін, прафесіяналы гуманітарных тэхналогій набылі магчымасць знайсці другую Радзіму ў Беларусі.

Расійскія палітэхнолагі могуць заўважыць у сістэме, якая складалася пасля прыходу Лукашэнка да ўлады, ідэалагічную работу, што праводзіцца дзяржавай пастаянна. Афрідыйная агітацыя перад рэфэрэндумам нагадала расійскім СМІ акцыю "Таласуй, бо прайграеш" эпохі Барыса Ельцына, калі планамерныя намаганні былых крэмлёўскіх "камісараў" аказалі дэмакратыі значна большую паслугу, чым дыктатарскія замашкі лідэраў ліберальных партый.

З другога боку, адкінуты цяпер Крэмлём прыярытэт канкурэнцыі дзяржаўных ідэолагаў прывёў да высокай ступені публічнасці і адкрытасці беларускага палітычнага працэсу.

Такая карціна зусім не вычэрпваецца агульнанацыянальнымі галасаваннямі, якія ў адрозненне ад Расіі, ніхто не збіраецца сумяшчаць з мясцовымі выбарамі. Таму

рэгіянальны аналітык, які жыў у страху ліквідацыі свайго суб'екта Федэрацыі, знойдзе ў рашэнні Лукашэнка адмовіцца ад узбуйнення беларускіх абласцей не толькі даніну стандартам часоў СССР.

Мінская перспектыва будзе цікавай і медыа-менеджэрам, вымушаным цяпер ствараць альтэрнатыўнае тэлебачанне ўдалечыні ад родных берагоў.

А пакуль што палітычны статус экспертнай супольнасці Расіі працягвае паніжацца. Камандзіроўкі ў Кіеў, Тбілісі ці Бішкек не будуць рашэннем для тысяч прафесіяналаў, якія сталі ахвярамі "новага курсу" Крэмля. Беларускія рэаліі, адзначаныя 10-годдзем саюзніцкіх адносін і раўнапраўем рускай мовы, могуць аказацца для расіян больш перспектыўнымі.

Уладзімір МАЛКІН.

Навукова-даследчому інстытуту эпідэміялогіі і мікрабіялогіі Міністэрства аховы здароўя Беларусі споўнілася 80 год. З яго гісторыяй і сучасным станам навуковых даследаванняў журналістаў пазнаёміў дырэктар інстытута, прафесар, доктар медыцынскіх навук, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Леанід ЦІТОЎ.

Нашчадкі Луі Пастэра

Знакамітаму французу, заснавальніку мікрабіялогіі як навукі, нават у самых светлых мроях не магло ўявіцца, якіх вышын дасягнуць яго паслядоўнікі. У Беларусі ўсё пачыналася са спіллага двухпавярховага будынка былой Пастэраўскай станцыі, дзе ў лістападзе 1924 года размясціліся семнаццаць супрацоўнікаў створанага інстытута, які атрымаў назву Беларускага Пастэраўскага інстытута.

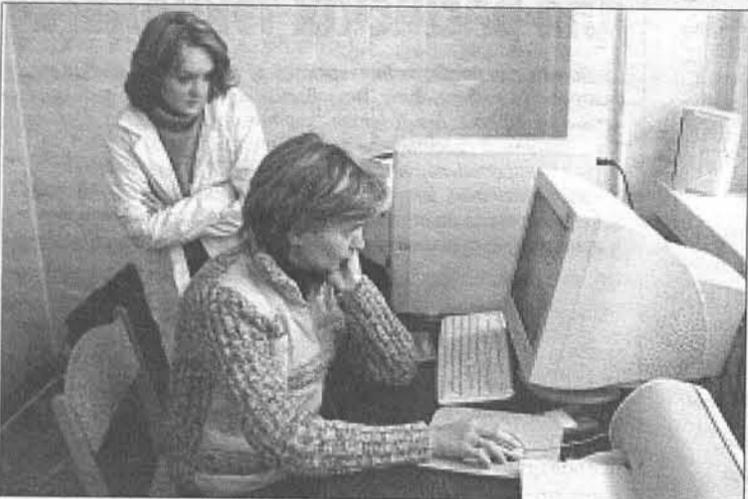
Год за годам пашыраліся напрамкі даследаванняў (вірусалогія, хіміятэрапія і хіміяпрафілактыка вірусных інфекцый), узніклі профільныя лабараторыі.

Сёння інстытут узначальвае і каардынуе ўсю навукова-практычную дзейнасць у галіне інфекцыйнай паталогіі ў межах дзяржаўных праграм па кантролі за інфекцыйнымі захворваннямі ў краіне, выконвае вялікую колькасць прыкладных даследаванняў па заказе Міністэрства аховы здароўя, Камітэта па навуцы і тэхналогіях Беларусі, непасрэдна супрацоўнічае з лячэбна-прафілактычнымі ўстановамі.

Пад кіраўніцтвам прафесара Л.Цітова інстытут ажыццяўляе чарговую дзяржаўную навукова-тэхнічную праграму "Інфекцыі і

век, і амаль палова — навукоўцы. Сярод іх — акадэмік і член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук, 16 дактароў і 36 кандыдатаў навук. Мікалай Паляшчук і Лярыса Скрышава, Аляксандр Пяткевіч і Аляксандр Владыка, Тамара Амвросьева і Яўген Барэка і шэраг іншых імён пырока вядомыя ў навуковых колах Беларусі і за яе межамі.

Інстытут паспяхова супрацоўнічае з замежнымі навуковымі цэнтрамі. Ён узначальвае міждзяржаўны Каардынацыйны савет СНД па ўнутрыбальнічных інфекцыях, маніторынгу антыбіятыкарызистэнтнасці мікраарганізмаў і ўстойлівасці да дэзінфектантаў. Беларускія мікрабіёлагі песна супрацоўнічаюць з Еўрапейскім бюро сусветнай арганізацыі аховы здароўя, з Інстытутам Пастэра ў Парыжы, з Інстытутам фізіялагічнай хіміі ў Майнцы (Германія). Добрыя вынікі даюць кантакты з Цэнтральнай бактэрыялагічнай лабараторыяй у Лондане, індыйскім Інстытутам біятэхналогіі, медыцынскім інстытутам Каліфарнійскага ўніверсітэта (дарэчы, продкі кіраўніка інстытута прафесара Ёзэфа Сільвы паходзяць з Беларусі).

медыцынскія біятэхналогіі", распрацаваў і ўкараніў у практыку аховы здароўя каля сарака розных прэпаратаў. Сярод іх лабараторна-дыягнастычныя тэст-сістэмы для выяўлення віруса гепатыту А, ВІС-інфекцыі, энтэравірусных інфекцый, клешчавага энцэфаліту і шмат іншых. І гэта праца працягваецца. Калектыў інстытута актыўна стварае новыя дыягнастычныя і лячэбна-прафілактычныя прэпараты, у аснову якіх пакладзены сучасныя гена-інжынерныя і біятэхналагічныя распрацоўкі.

— Безумоўна, — падкрэсліў дырэктар інстытута Леанід Цітоў, — поспех забяспечваюць навуковыя кадры.

У гэтым навуковым цэнтры працуе каля двухсот сарака чала-

век, і амаль палова — навукоўцы. Сярод іх — акадэмік і член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук, 16 дактароў і 36 кандыдатаў навук. Мікалай Паляшчук і Лярыса Скрышава, Аляксандр Пяткевіч і Аляксандр Владыка, Тамара Амвросьева і Яўген Барэка і шэраг іншых імён пырока вядомыя ў навуковых колах Беларусі і за яе межамі.

Як у сапраўдных творчых людзей, у навуковых супрацоўнікаў інстытута існуюць мары здзейсніць тое, што яшчэ не ўдалося зрабіць. Адна з іх, кажа прафесар Л.Цітоў, стварыць пры інстытуце біятэхналагічны цэнтр па вытворчасці вакцын. Гэта, на думку дырэктара, змагло б зняць праблемы з пастаўкамі вакцын у Беларусь. Больш таго, наша краіна магла б сама стаць пастаўшчыком шэрагу прэпаратаў, распрацаваных у інстытуце.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар інстытута, прафесар Леанід ЦІТОЎ; кандыдат біялагічных навук Вольга ДЗЬЯКАНАВА (справа) і малодшы навуковы супрацоўнік Алена НОСАВА працуюць у лабараторыі клінічнай і эксперыментальнай мікрабіялогіі. Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Ад першай асобы

Стандарты і навацыі

Высокі сацыяльны статус адукацыі, традыцыйная якасць ведаў, пераўтварэнні ў беларускіх навучальных установах выклікаюць пільную ўвагу замежных спецыялістаў і асабліва цікавяць нашых суайчыннікаў за мяжой. Пра тое, як падтрымліваецца аўтарытэт ведаў на Беларусі, мы напрасілі расказаць міністра адукацыі прафесара Аляксандра РАДЗЬКОВА.

— Аляксандр Міхайлавіч, што ўплывае на эфектыўнасць рэфармавання сістэмы адукацыі Беларусі?

— Перш за ўсё трэба адзначыць, што сістэма адукацыі ўдасканальваецца на аснове абноўленага заканадаўства нашай краіны і з улікам міжнародных тэндэнцый, якія працягваюцца галоўным чынам у рэгіёнах СНД, ЕўрАзЭС, Еўропы. Здзейснены пераход на двухступенчатую сістэму вышэйшай адукацыі, прынятую ўсімі развітымі краінамі свету. Адкрытасць, даступнасць, скарачэння тэрміны навучання на першай ступені робяць вышэйшую адукацыю прыцягальнай для грамадзян Рэспублікі Беларусь і замежных краін. Складанасць, насычанасць праграм другой ступені садзейнічае фарміраванню добра падрыхтаванай інтэлектуальнай эліты грамадства.

Вынікам навучання на першай ступені вышэйшай адукацыі з'яўляецца падрыхтоўка спецыяліста з прысваеннем яму акадэмічнай ступені бакалаўра. На ўзровень дыплама бакалаўра дазваляць выпускніку інтэгравацца ў міжнародную сістэму адукацыі і забяспечыць супастаўнасць дыпламаў. На другой ступені вышэйшай адукацыі прывіваюцца навыкі доследнага падыходу да вырашэння прафесійных задач, што разлічана на падрыхтоўку навуковых і педагагічных кадраў.

Аднак асновай застаецца захаванне бясплатнага навучання ў абавязковай 10-гадовай агульнаадукацыйнай базавай школе. Створаны спрыяльныя ўмовы для навучання дзяцей з шасцігадовага ўзросту на базе дзіцячых дашкольных устаноў, вучэбна-педагагічных комплексаў "дзіцячы сад — школа" і агульнаадукацыйных школ.

Не адмовіліся мы і ад прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Яна развіваецца з улікам патрэб рэгіёнаў і ў напрамку пашырэння шматфункцыянальнасці і шматпрофільнасці навучальных устаноў. І разам з тым адбываецца пераўтварэнне дзеючых навучальных устаноў прафтэхадукцыі ў прафесійныя ліцэі, якія даюць магчымасць атрымаць агульнаадукацыйную падрыхтоўку па профільных прадметах і больш высокі ўзровень кваліфікацыі.

Гэтымі прыкладамі хачу падкрэсліць, што, дзякуючы развіццю дыферэнцыраванага падыходу, у нашай краіне распрацавана праграма, якая дапамагае кожнаму вучню атрымаць навучанне на ўзроўні яго запатрабаванняў. А галоўнае — забяспечвае даступнасць атрымання сучасных ведаў.

Акрамя таго, вызначаны шляхі стандартызацыі школьнай адукацыі. Пры гэтым укараняюцца сучасныя

педагагічныя тэхналогіі, ажыццяўляецца інфарматызацыя сістэмы адукацыі. У 2004-2005 навучальным годзе ўведзены ў дзеянне Тыпавы вучэбны план, які прадугледжвае вывучэнне вуснага курса мовы (беларускай для школ з рускай мовай навучання і рускай — для школ з беларускай мовай навучання) з першага класа, вывучэнне замежнай мовы не з пятага, як было раней, а з другога класа і вывучэнне курса "Інфарматыка" з шостага года навучання.

Эфектыўна працуе сістэма кантролю за якасцю адукацыі.

— Можна сказаць, што XXI стагоддзе дыктуе свае ўмовы сістэме адукацыі, якія змены адбываюцца ў нацыянальнай састаўляючай адукацыі?

— Хачу адзначыць, што сёлета наша краіна ўпершыню поўнасцю забяспечыла сваіх вучняў менавіта беларускімі падручнікамі па ўсіх школьных прадметах. Магу з упэўненасцю адзначыць, што ў краіне створана свая сістэма вучэбна-нага кнігавыдання. Нашы вучні пачалі карыстацца нацыянальнымі падручнікамі па рускай мове і літаратуры, прыродазнаўстве, выяўленчым мастацтве, працоўным навучанні, па матэматыцы, музыцы і замежных мовах.

У школах з'явіліся новыя курсы: "Уводзіны ў школьнае жыццё", "Чалавек і свет", "Мая Радзіма — Беларусь". Упершыню выданы падручнікі па "Асновах бяспекі жыццядзейнасці", інфарматыцы, айчынай і сусветнай мастацкай культуры. Выданы вучэбны дапаможнік "Вялікая Айчынная вайна савецкага народа" (у кантэксце другой сусветнай вайны) для вучняў 11 класа і для студэнтаў ВУНУ. Пачынаючы з 1996 года ў краіне выдана выданне нацыянальнай вучэбнай літаратуры для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. За гэты час выдана ўжо больш за 350 найменняў (з іх 266 новых) спецыяльнай вучэбнай літаратуры для дзяцей з парушэннямі мовы, сляху, інтэлекту і зроку. Сярод апублікаванай літаратуры 7 відаў "Буквароў" з камплектамі пропісяў, выйшлі першыя айчыныя падручнікі, надрукаваны шрыфтам Брайля. З 1999 года ў нашай краіне праводзіцца конкурс "Падручнік года".

У гэтым навучальным годзе ўсе першакласнікі краіны атрымалі новы дапаможнік "Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі першакласніку". Старонкі кнігі знаёмяць юнага грамадзяніна з дзяржаўнымі сімваламі нашай краіны, тэкстам гімна Беларусі і яе адміністрацыйнай картай. На карце кожнай з абласцей акрэслены ўсе раёны, і маленькі вучань з дапамогай

бацькоў і настаўніка зможа знайсці сваю малую радзіму, а на асобнай старонцы пазначыць свой радавод. У кнізе прадстаўлены раздзелы "3 гісторыі маёй Радзімы", "Славутыя імёны беларускай зямлі", "Заўсёды ў памяці народнай...", "Беларуская народная культура", "Беларусь спартыўная" і іншыя. Гэта каштоўны набытак не толькі для першакласніка, але і для дарослага...

— У нашай краіне функцыянуюць дзве дзяржаўныя мовы. Якую работу праводзіць Міністэрства адукацыі па падтрымцы і ўдасканаленні вывучэння беларускай мовы ў навучальных установах краіны?

— У адпаведнасці з Канстытуцыяй нашай краіны, а таксама законамі Рэспублікі Беларусь "Аб адукацыі" і "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" грамадзянам гарантавана права выбару мовы навучання. З улікам гэтага ў Беларусі дзейнічаюць установы, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі (школы, гімназіі, каледжы) з беларускай, рускай і дзвюма мовамі навучання. Так, у мінулым навучальным годзе ў рэспубліцы функцыянавала 4 209 школ, у тым ліку з беларускай мовай навучання — 2 503 (59,5 працэнта), з рускай — 1 337 (31,8 працэнта), з дзвюма мовамі навучання (школы, у якіх працуюць класы як з беларускай, так і з рускай мовамі навучання) — 366 (8,7 працэнта). Акрамя гэтага, у дзвюх школах навучальны працэс праводзіцца на польскай мове і ў адной — на літоўскай.

Трэба адзначыць, што ў рэгіёнах больш запатрабавана вывучэнне прадметаў на беларускай мове. А вось у гарадскіх школах пераважае руская мова навучання. Апошнім часам колькасць школ з беларускай мовай навучання ў гарадской мясцовасці паступова павялічваецца. Напрыклад, калі ў 1999-2000 навучальным годзе такіх школ было 36, то ў 2003-2004 навучальным годзе — 53.

З мэтай пацвярджэння аднолькавага статуса беларускай і рускай моў у апошні час у школах адводзіцца адпаведная колькасць гадзін на вывучэнне гэтых прадметаў. У Тыпавым вучэбным плане школ, ліцэяў і гімназіяў (узровень агульнай базавай адукацыі) з рускай мовай навучання вывучэнне беларускай мовы прадугледжана з першага класа. Гэтаму спрыяе і практыка выкладання толькі на беларускай мове такіх прадметаў, як "Мая Радзіма — Беларусь" у пачатковай школе, а таксама "Гісторыя Беларусі" і "Геаграфія Беларусі". Усе выпускнікі базавай школы ў якасці абавязковага трымаюць экзамен на беларускай мове, выпускнікі сярэдняй школы здаюць экзамен на выбар па адной з моў — беларускай або рускай.

Нацыянальнай адукацыі

У адпаведнасці з Канстытуцыяй нашай краіны, законамі Рэспублікі Беларусь аб адукацыі і мовах, студэнты вышэйшых навучальных устаноў маюць магчымасць выбіраць мову навучання па асабістым жаданні. Міністэрствам адукацыі сумесна з рэктарамі ВНУ праводзіцца значная работа па пашырэнні беларускамоўнага выкладання вучэбных дысцыплін. На сёння ў многіх універсітэтах, інстытутах і акадэміях існуюць беларускамоўныя плыні, аддзяленні, вучэбныя групы. Асабліва магу адзначыць Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт імя Максіма Танка, дзе атрымліваюць адукацыю на беларускай мове больш за 2 тысячы студэнтаў. Больш за 1 тысячу студэнтаў навучаецца на беларускай мове ў Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце. А ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце дзейнічае Цэнтр беларускай мовы і культуры. Тут праводзяцца сустрэчы з прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі па праблемах беларускай мовы і культуры, студэнты практыкуюцца ў перакладзе з беларускай мовы на замежныя і наадварот. У большасці вышэйшых навучальных устаноў існуюць вучэбныя групы, у якіх выкладанне вучэбных дысцыплін ажыццяўляецца на дзвюх мовах (рускай і беларускай). Адукацыйным стандартам прадугледжана таксама выкладанне ўніверсітэцкага курса "Прафесійная лексіка" на беларускай мове.

— У гэтым годзе перад усімі выпускнікамі і абітурыентамі стаяла задача добра здаць адзіны дзяржаўны экзамен і тэспіраванне. Ці апраўдала сябе такая сістэма іспытаў?

— Гэты эксперымент — імкненне да ўдасканалення форм кантролю вынікаў вучэбнай дзейнасці. Мэта гэтай карпатлівай працы адна — забяспечыць аднолькавыя правы ўсіх абітурыентаў пры паступленні ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы. У 2003-2004 навучальным годзе мы прынялі рашэнне аб увядзенні абавязковага цэнтралізаванага тэспіравання па рускай і беларускай мовах. І трэба адзначыць, што давер да гэтай формы атэстацыі з боку саміх выпускнікоў быў вельмі вялікі. Калі ў мінулым навучальным годзе ў тэспіраванні прынялі ўдзел 82 387 выпускнікоў, то сёлета іх колькасць вырасла да 176 803 чалавек. Значна павялічылі мы і колькасць прадметаў для тэспіравання. У гэтым годзе праводзілася яшчэ і дадатковае платнае тэспіраванне па рускай і беларускай, англійскай і нямецкай мовах, хіміі, фізіцы, біялогіі і матэматыцы. Хачу адзначыць, што 92 працэнты ўсіх выпускнікоў агульнаадукацыйных школ прынялі рашэнне аб удзеле ў адзіным дзяржаўным іспыце. Сацыялагічныя апытанні, якія былі праведзены ў краіне, паказалі: вучні больш давяраюць такой сістэме апэнкаў ведаў, лічаць, што, адказваючы на пытанні ў такім варыянце, можна не баяцца кепскага настрою выкладчыка або сваёй разгубленасці. Я думаю, што вынікі цэнтралізаванага тэспіравання пацвердзілі яго эфектыўнасць. І

магу ўжо дакладна сказаць, што Міністэрствам адукацыі плануе і далей выкарыстоўваць гэтую форму праверкі ведаў на выпускных экзаменах.

У 2005 годзе абітурыенты будуць здаваць тры прадметы. Два іспыты — па адной з дзяржаўных моў і па профільнаму прадмету — будуць праводзіцца ў форме абавязковага цэнтралізаванага тэспіравання, а форму другога профільнага іспыту, які будзе праводзіцца ва ўстанове адукацыі, выбірае ВНУ.

У наступным годзе, як было і ў гэтым, абітурыенты змогуць правесці свае веды на цэнтралізаваным тэспіраванні двойчы: адзін раз на платнай, а другі раз — на бюджэтнай аснове.

Колькасць прадметаў, па якіх пройдзе цэнтралізаванае тэспіраванне, папоўніцца "Гісторыяй Беларусі", а таксама французскай і іспанскай мовамі.

— Аляксандр Міхайлавіч, аб чым сведчаць вынікі паступлення ў ВНУ краіны ў 2004 годзе?

— Гэтым летам у 43 дзяржаўныя ВНУ на бюджэтную аснову дзённай формы навучання былі пададзены 77 258 заяў. Для параўнання: у 2003 годзе 66 882 заявы. Сёлета студэнтамі бюджэтнай формы навучання сталі 24 686 чалавек. Акрамя таго, на ўмовах аплаты ў дзяржаўныя ВНУ дзённай формы залічаны 16 808 студэнтаў. Такім чынам, усяго студэнтамі дзяржаўных ВНУ дзённай формы навучання сталі 41 494 чалавекі, што на 3 208 чалавек больш, чым у 2003 годзе.

Наконт вынікаў агульнага конкурсу магу сказаць наступнае: сёлета ён склаў 3 чалавекі на адно месца (у 2003 годзе — 2,7 чалавекі). Самы высокі конкурс быў у Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце (БДЭУ) — 5,5 чалавекі, Беларускім дзяржаўным медыцынскім універсітэце (БДМУ) — 5,1 чалавекі, Белдзяржуніверсітэце (БДУ) — 4,3 чалавекі, Беларускім нацыянальным тэхнічным універсітэце (БНТУ) — 3,4 чалавекі, Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры (БДУК) — 3 чалавекі. Вялікае колькасць абітурыентаў імкнулася паступіць вучыцца на спецыяльнасць "Лінгвістычнае забеспячэнне міжкультурных камунікацый" (БДЭУ), па якой конкурс склаў 27,7 чалавекі на месца. Акрамя таго, карысталіся попытам спецыяльнасці "Міжнародныя адносіны" (БДУ) — 19,9 чалавекі, "Праграмае забеспячэнне інфармацыйных тэхналогій" (БНТУ) — 9,2 чалавекі; "Выяўленчае мастацтва. Народныя мастацкія промыслы" (БДПУ) — 8,6 чалавекі, "Культуралогія" (БДУК) — 7,4 чалавекі на месца.

Між іншым, у Беларусі ўжо дзейнічае спецыяльная праграма падтрымкі таленавітай моладзі. Сёлета студэнтамі ВНУ без іспытаў сталі 376 чалавек. Гэта пераможцы і прызёры міжнародных і рэспубліканскіх прадметных алімпіяд, чэмпіянатаў свету і Еўропы, лаўрэаты спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы навучэнцаў, студэнтаў і таленавітай моладзі, а таксама пера-

можцы прадметных алімпіяд, праведзеных у БДУ.

— Як справіліся з новымі ўмовамі ўступнай кампаніі выпускнікі вяскоўных школ? Колькі іх сталі ў гэтым годзе студэнтамі?

— Трэба адзначыць, што ў нашай краіне існуе мэтавы прыём у ВНУ. Прадпрыемства ці калгас дае накіраванне выпускніку сельскай школы на атрыманне вышэйшай адукацыі з той мэтай, каб потым малады спецыяліст абавязкова вярнуўся працаваць у гэтую вёску. Сёлета, дзякуючы такой форме прыёму, студэнтамі сталі 1 284 чалавекі.

Колькасць вяскоўцаў, якія падалі заявы ў ВНУ, складала больш за 10 тысяч. У выніку — у ВНУ паступілі 47 269 хлопцаў і дзяўчат, якія скончылі вяскоўчыя школы.

— Наколькі папулярныя ў моладзі прыватныя ВНУ? І ці ёсць іншыя формы навучання акрамя стацыянарнай?

— У прыватныя ВНУ на дзённую форму навучання прынята ў гэтым годзе 3 209 чалавек.

У дзяржаўных вышэйшых навучальных установах захоўваецца завоўная форма навучання. Дзейнічае таксама скарачаны тэрмін навучання.

— У Беларусі даволі развітая сетка вышэйшых навучальных устаноў. Ці плануецца стварэнне новых?

— Так, у асноўным у рэгіёнах. Сёлета, напрыклад, пачаў працаваць Баранавіцкі дзяржаўны універсітэт. Ён створаны на базе рэарганізаванай установы адукацыі "Баранавіцкі дзяржаўны вышэйшы педагагічны каледж", а таксама баранавіцкіх філіялаў Беларускага нацыянальнага тэхнічнага універсітэта, Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта імя А.С.Пушкіна, а таксама Баранавіцкага каледжа Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь. Набор на першы курс склаў 625 чалавек (дзённая форма навучання — 510 чалавек, завоўная — 115 чалавек). Зараз у новым універсітэце створаны і функцыяніруюць чатыры факультэты: інжынерны, педагагічны, замежных моў і фінансава-прававы.

А конкурс пры паступленні гэтым летам склаў 2,3 чалавекі на месца. Думаю, што такі невялікі конкурс яскрава сведчыць: у многіх маладых людзей гэтага рэгіёна ёсць патрэба ў атрыманні вышэйшай адукацыі, якую яны цяпер змогуць задаволіць недалёка ад дому. Спадзяюся, тым самым мы адначасова зможам забяспечыць рэгіёны неабходнымі працоўнымі кадрамі з вышэйшай адукацыяй.

— Ці прызнаны дыпламы беларускіх ВНУ на міжнародным узроўні?

— Прызнанне дакументаў аб адукацыі, выдадзеных дзяржаўнымі вышэйшымі навучальнымі ўстановамі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца замежнымі краінамі ў адпаведнасці з прынятым заканадаўствам і ўнутры-дзяржаўнымі працэдурамі на падставе заключаных двухбаковых ці шматбаковых пагадненняў з нашай краінай або ўдзелу Рэспублікі Беларусь у міжнародных канвенцыях. Гэта тычыцца прызнання дакумен-

таў аб адукацыі па ўсіх спецыяльнасцях і кваліфікацыях.

У цяперашні час прызнанне беларускіх дакументаў аб адукацыі на прасторах СНД ажыццяўляецца ў рамках Пагаднення паміж урадамі Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан, Кыргызскай Рэспублікі і Расійскай Федэрацыі ад 24 лістапада 1998 года, да якога ў лістападзе 2001 года далучылася Рэспубліка Таджыкістан.

Асобныя двухбаковыя пагадненні па прызнанні дакументаў аб адукацыі маюцца з Расіяй, Украінай, Кітаем (з Польшчай плануецца падпісанне ў бягучым годзе).

У 2002 годзе Беларусь далучылася да прынятай у Лісабоне ў 1997 годзе Канвенцыі аб прызнанні кваліфікацый, якія адносяцца да вышэйшай адукацыі ў Еўрапейскім рэгіёне (працэс узаемага прызнання рэгулюецца ў дачыненні да 30 еўрапейскіх краін).

Беларусь таксама з'яўляецца ўдзельніцай Канвенцыі аб прызнанні вучэбных курсаў, дыпламаў аб вышэйшай адукацыі і вучоных ступеняў у краінах Еўрапейскага рэгіёна ад 1979 года, прынятай у Парыжы.

Наша краіна — удзельніца еўрапейскай сеткі інфармацыйных цэнтраў па акадэмічнай мабільнасці і прызнанні, якая забяспечвае настрыфікацыю дакументаў аб адукацыі і ў якую ўваходзяць усе еўрапейскія краіны, а таксама ЗША, Ізраіль, Аўстралія, Канада, Новая Зеландыя.

— Аляксандр Міхайлавіч, колькі этнічных беларусаў, што нарадзіліся па-за межамі Беларусі, вучацца ў нашай краіне? Ці існуюць асобы ўмовы для іх паступлення ў ВНУ? Які ўзровень падрыхтоўкі яны паказваюць на экзаменах?

— У гэтым годзе ў Беларусі вучыцца 500 студэнтаў — грамадзян іншых дзяржаў (летась такіх было залічана 471 чалавек). Міністэрства адукацыі Беларусі падтрымлівае сувязі са сваімі замежнымі суайчыннікамі, дакладней, з тымі грамадскімі беларускімі аб'яднаннямі, якія адным з галоўных накірункаў сваёй дзейнасці вызначылі адукацыйны (г.зн. вывучэнне роднай мовы, гісторыі, культуры, традыцый, адкрыццё беларускіх школ і класаў, гурткоў і нядзельных школ). Безумоўна, без падтрымкі з боку беларускай дзяржавы наладзіць гэты працэс было б немагчыма. Міністэрства накіроўвае вучэбную і метадычную, мастацкую літаратуру, сродкі навучання, школьную мэбля і іншае абсталяванне. Мы таксама арганізавалі курсы павышэння кваліфікацыі і метадычнага ўдасканалення для настаўнікаў беларускай мовы, запрашаем дзяцей на алімпіяды па беларускай мове, на іншыя мерапрыемствы ў нашу краіну, на летні адпачынак і г.д.

Працягам такога ўзаемадзеяння з'яўляецца прыём нашых замежных суайчыннікаў на вучобу ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы, пры гэтым варта асабліва падкрэсліць, на льготных умовах. Такое права для іх штогод замацоўваецца ў правах прыёму ў ВНУ і ССНУ. Сёлета найбольшую колькасць жадаючых атрымаць аду-

кацыю ў Беларусі склалі прадстаўнікі беларускай дыяспары з Малдовы і Літвы.

Акрамя таго, Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у бягучым годзе на падставах існуючых міжведамасных пагадненняў у галіне адукацыі з Рэспублікай Польшчай і Літоўскай Рэспублікай прыняты на льготных умовах на вучобу ў ВНУ Беларусі 27 прадстаўнікоў гэтых краін беларускага паходжання. Такая практыка абмену прадстаўнікамі дыяспары з Польшчай існуе больш за 10 гадоў, а з Літвой больш за 5 гадоў. У маі 2004 года было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне адукацыі з Латвійскай Рэспублікай. У ім таксама прадугледжаны льготны прыём беларусаў з Латвіі на вучобу ў беларускія ВНУ.

Што тычыцца ўзроўню падрыхтоўкі абітурыентаў з ліку беларускай дыяспары замежжа, то, на наш погляд, ён крыху ніжэйшы за наш. Узровень падрыхтоўкі абітурыентаў — паказчык многіх фактараў. Нам прыемна адзначыць высокую якасць школьнай адукацыі ў Беларусі. Аднак ёсць акалічнасці, якія аб'ектыўна прыводзяць да розніцы ўзроўню ведаў вучняў з Беларусі і іншых краін. Напрыклад, існуе розніца ў вучэбных праграмах, у некаторых краінах мова навучання з'яўляецца для беларусаў у пэўным сэнсе неспрыяльным фактарам для авалодання трыма вальмі мовамі. З другога боку, ёсць індывідуальныя асаблівасці абітурыентаў. Калі чалавек жадае паступаць, то ён адпаведна рыхтуецца і мае добрыя вынікі на ўступных экзаменах, незалежна ад таго, дзе атрымаў сярэдняю адукацыю.

Спадзяемся, што дапамога Беларусі ў фарміраванні інтэлектуальнага патэнцыялу беларускай дыяспары за мяжой у перспектыве працэс добрым плёнам у адносінах да сваёй гістарычнай радзімы.

Палітыка дзяржавы ў дачыненні беларускай дыяспары заключаецца ў тым, каб усе этнічныя беларусы, якія маюць такое жаданне, маглі атрымаць вышэйшую адукацыю ў беларускіх ВНУ.

— Ці распрацоўваюцца ў Міністэрстве адукацыі праекты па адкрыцці філіялаў беларускіх навучальных устаноў у іншых краінах?

— Вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі самі эфектыўна садзейнічаюць развіццю сувязей паміж краінамі. Напрыклад, у Ліване працуе падрыхтоўчае аддзяленне Беларускага нацыянальнага тэхнічнага універсітэта, плануецца адкрыццё там каледжа. У планах гэтай вышэйшай навучальнай установы — адкрыццё падрыхтоўчага аддзялення і ў Кітаі. У Маскве створаны філіял Беларускага дзяржаўнага універсітэта.

Зараз існуе шмат цікавых праектаў аб супрацоўніцтве ў галіне адукацыі з замежнымі краінамі іншых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь, у тым ліку і праекты адкрыцця філіялаў беларускіх навучальных устаноў у замежных краінах. Але пакуль гэта толькі праекты, і сёння яшчэ рана весці пра іх размову.

Гутарыла Юлія СІНКЕВІЧ.

Малы бізнес

Мікракредытаванне — шанц для пачынаючых

Яшчэ ў 1998 годзе ААН абвясціла 2005-ты Міжнародным годам мікракредытавання. Гэта з'ява існуе больш за 30 гадоў. Механізм працуе ў многіх краінах свету — бедных і з высокаразвітой эканомікай. На даны момант нацыянальныя камітэты па мікракредытаванні створаны ў Кітаі і Германіі, Малі і Нідэрландах, Турцыі і Казахстане, многіх іншых краін. Абвясчэнне года пад знакам мікракредытавання — гэта спроба інфармаваць грамадскасць пра рэальную магчымасць для многіх людзей змяніць жыццё да лепшага.

Кіраўнік прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь Джыхан Султангалу ў час сустрэчы з журналістамі ў Нацыянальным прэс-цэнтры падкрэсліла, што сутнасць мікракредытавання не ёсць дабрачыннасць. Гэта стварэнне сістэмы, пры якой небагатыя людзі дзеля адкрыцця свайго бізнесу ці для якіх-небудзь іншых асабістых мэт могуць узяць пазыку на прымальных для сябе ўмовах. Безумоўна, крэдытаванне даўно існуе ва ўсім свеце. Але мікракредытаванне мае свае адметнасці: бярэцца ў пазыку невялікая сума (гаворка можа ісці пра 100 долараў) і галоўнае — адсутнасць пры гэтым маёмаснага закладу. Менавіта апошняе з'яўляецца непераадольным бар'ерам для большасці беднякоў, каб узяць традыцыйны крэдыт.

Галоўная мэта мікракредытавання — гэта скарачэнне колькасці беднякоў. Са справаздачы Сусветнага банка можна даведацца пра красамоўныя факты. Сотні тысяч людзей па ўсім све-

це змаглі арганізаваць свой маленькі бізнес і вырвацца з заганага кола беднасці, дзякуючы мікракредытаванню.

У Беларусі сістэма мікракредытаў была апрабавана на працягу 1999-2000 гадоў. Традыцыйна мікракредытаванне ажыццяўляецца як банкамі, вылучанымі для праекта, так і спецыяльна арганізаванымі структурамі. Так, у Беларусі быў створаны першы пілотны крэдытны саюз, і 19 чалавек атрымалі неабходны ім сродкі ў пазыку.

Людміла Істоміна, супрацоўнік па праграмай дзейнасці прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь, ганарыцца, што вяртанне крэдытаў было 100-працэнтнае. Вопыт паказаў: пазычальнікаў крэдытаў цікавіла сума 15 тысяч долараў. Пры гэтым яны бралі кароткатэрміновы крэдыт. І большасць мела праблему, пра якую гаварылася вышэй: складанасці з прадстаўленнем закладу. Людміла Істоміна падкрэсліла: цяпер гэты бар'ер можа быць ліквідаваны шляхам стварэння гарантыйных фондаў. І паранейшаму мікракредытаванне ў нашай краіне будзе разлічана на групу асоб з нізкімі даходамі і з абмежаванымі закладнымі магчымасцямі. У ідэале мікракредытаванне павінна прадстаўляць комплекс паслуг — дапамогу ў складанні бізнес-плана, кансультаванне і іншае. Але ўся дзейнасць у гэтым напрамку, безумоўна, будзе суадносіцца з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Алена СПАСЮК.

ХарчЭКСПА-2004

Самы прадстаўнічы аптovy кірмаш

Міжнародная спецыялізаваная аптovая выстава-кірмаш "ХарчЭКСПА-2004" сабрала ў павільёнах Нацыянальнага выставачнага цэнтру "БелЭКСПА" ў Мінску больш за 200 прадпрыемстваў з Беларусі, Расіі, Украіны і Літвы розных форм уласнасці, якія прадставілі не толькі сваю лепшую прадукцыю, але і прадэ-

манстравалі перспектывыя навінкі 2005 года.

Выстава "ХарчЭКСПА" — адзін з найбуйнейшых і прадстаўнічых аптovых кірмашоў краіны. Сёлета ў выставе прымала ўдзел больш за 50 гандлюючых арганізацый.

НА ЗДЫМКУ: ля стэнда гродзенскага мясакамбіната.

Фота БелТА.

Суперкамп'ютэр "СКІФ" — у першай сусветнай сотні

У Маскве прайшла прэс-канферэнцыя, прысвечаная выпуску звышмагутнага суперкамп'ютэра "СКІФ К-1000" у рамках праграмы Саюзнай дзяржавы. У прэс-канферэнцыі прынялі ўдзел Дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы П.Барадзін, выканаўчы дырэктар праграмы "СКІФ" ад Расіі, навуковы кіраўнік і в.а.дырэктара Інстытута праграмных сістэм РАН С.Абрамаў, навуковы кіраўнік праграмы "СКІФ" ад Беларусі, генеральны дырэктар Аб'яднанага інстытута праблем інфарматыкі НАН Беларусі С.Аблемеяка.

Стварэнне і ўкараненне ў вытворчасць звышмагутных суперкамп'ютэраў, такіх, як "СКІФ К-1000", з'яўляецца неабходнай умовай для забеспячэння канкурэнтаздольнасці найважнейшых галін прамысловасці Беларусі і Расіі ва ўмовах жорсткай канкурэнцыі з заходнімі вытворцамі. "СКІФ К-1000" — самы магутны камп'ютэр Расіі, СНД, Усходняй Еўропы і ўваходзіць у лік 100 найбольш магутных камп'ютэраў свету.

Космас асвойваем разам

Беларусь зацікаўлена ў асваенні касмічнай прасторы сумесна з Расіяй і Украінай. Так, у рамках расійска-ўкраінскага праекта "Кіпер-Зеніт" беларускі бок мае намер узяць на сябе пастаўку цеплаахоўных пакрыццяў для касмічнага комплексу, спектрэанальных камер для здымкі зямной паверхні і шматканальных інтэгральных схем.

Пра гэта паведаміў пасол па асобных даручэннях МЗС Беларусі Андрэй Еўдэчэнка. Па яго словах, даны праект рэалізуецца ў рамках Азійнай эканамічнай прасторы (АЭП) на тэрыторыі Беларусі, Казахстана, Расіі і Украіны. Прапановы беларускага боку, падрыхтаваныя Міністэрствам эканомікі па даручэнні ўрада, былі прадстаўлены ў ходзе пасяджэння Групу высокага ўзроўню па фарміраванні АЭП, якое прайшло ў лістападзе ў Маскве.

Перспектывы

Беларусь збіраецца інвесціраваць будаўніцтва АЭС у Літве

Літоўскія энергетыкі не выключаюць магчымасці ўдзелу Беларусі ў будаўніцтве новай АЭС на тэрыторыі краіны

інвестарам будаўніцтва энергетычных аб'ектаў на тэрыторыі краіны. "Мы будзем толькі вітаць беларускія інвестыцыі ў будаўніцтва АЭС", — сказаў Э.Вазгела.

Эканамічныя ўмовы такога праекта, магчымыя тэрміны рэалізацыі якога энергетыкі пакуль не могуць назваць, павінен распрацаваць урад Літвы. Э.Вазгела напаміну, што 1 студзеня 2005 года закрываецца першы блок Ігналінскай АЭС, а ў 2009 годзе — поўнаасця станцыя. Па яго словах, ужо ў наступным годзе Літва будзе адчуваць некаторы дэфіцыт электраэнергіі, бо магутнасць апошняга блока складае 8,4 мільярда кілават. пры патрэбнасці Літвы на 2005 год 10 мільярдаў кілават. "У Літвы не будзе патэнцыялу і тэхнічнай магчымасці прадаваць электраэнергію ў Беларусь", — сказаў Э.Вазгела.

Старонку падрыхтавала Алена СПАСЮК.

Насустрэч ЗША — з хуткасцю "БелАЗа"

Беларусь мае намер штогод закупляць амерыканскія рухавікі вытворчасці кампаніі "Каммінз" як мінімум на суму 50 мільёнаў долараў. Пра гэта заявіў Аляксандр Лукашэнка на сустрэчы са старшынёй яе савета дырэктараў і галоўным выканаўчым дырэктарам Солса Тэадорам Мэцю.

У ходзе гутаркі былі выказаны намеры стварэння сумеснай вытворчасці. "Мне хацелася б, каб гэта сустрэча вывела нас на больш высокі ўзровень супрацоўніцтва. Думаю, вы вызначыліся з БелАЗам, у якім накірунку трэба рухацца, каб надаць большую дынаміку і аб'ёмна супрацоўніцтва паміж Беларуссю і ЗША. Мне далажылі пра гэтыя накірункі, і я іх абсалютна падтрымліваю", — заявіў Прэзідэнт Беларусі.

Аляксандр Лукашэнка выказаў надзею, што супрацоўніцтва з кампаніяй "Каммінз" будзе пашырацца: "Мы думаем, што гэта толькі першапачатковыя крокі, асабліва з нашага боку. Бо прадукцыя БелАЗа складае 30 працэнтаў сусветнай вытворчасці велікагрузных аўтамабіляў. А вы ствараеце сэрца гэтай машыны — рухавікі для аўта-

мабіляў грузападмальнасцю больш чым 55 тон".

Акрамя таго, беларускі бок разлічвае на тое, што ў нашай краіне з удзелам кампаніі "Каммінз" будзе створана сумеснае прадпрыемства, якое будзе спецыялізавацца на выпуску камплектуючых для рухавікоў амерыканскай кампаніі. БелАЗ і "Каммінз" прапаноўваюць магчымасць арганізацыі такой вытворчасці. Зрэшты, мяркуючы па выказваннях, планы беларускага боку яшчэ больш сур'ёзныя.

"Мы хацелі б, каб вы ў нас у Беларусі выраблялі некаторыя камплектуючыя для вайшай прадукцыі ў цэлым, а не толькі для рухавікоў. Мы б хацелі, каб вы, будучы зацікаўленымі ў развіцці сумеснай беларуска-амерыканскай вытворчасці, аказалі адпаведную падтрым-

ку ў павелічэнні аб'ёмаў продажу аўтамабіляў на сусветных рынках. Гэта павінна быць узаемавыгадна для абодвух бакоў", — заявіў кіраўнік дзяржавы.

Каменціруючы намер Мінска закупляць амерыканскія рухавікі, старшыня Беларускага саюза прадпрыемальнікаў Аляксандр Патупа сказаў: "Там якасць рухавікоў вышэйшай, таму жаданне іх купляць зразумелае. Гэта нармальны рыначны ход. Калі заўтра па нейкіх прычынах аб'ём продажу беларускіх велікагрузных аўтамабіляў у Расію знізіцца, трэба будзе заваўваць заходнія рынкі. Для гэтага патрэбны канкурэнтаздольны аўтамабіль, а гэта ў першую чаргу якасны рухавік. У выпадку, калі праект будзе рэалізоўвацца належным чынам, мы можам атрымаць канкурэнтаздольны аўтамабіль "БелАЗ".

"У Беларусі інваліды — звычайныя людзі", толькі стаўленне да іх больш далікатнае

Усе людзі розныя, але і падобныя ў адным: любы чалавек будзе змагацца за права на жыццё. Інвалідам цяжэй: ім даводзіцца змагацца за права жыць, як усе. Трэцяга снежня Беларусь разам з усім светам адзначыла Дзень інвалідаў. Гэта яшчэ адна нагода падумаць: ці слушная фраза "Розныя — роўныя"?

Дзяржава надае вялікую ўвагу інвалідам. Дзейнічае зладжаная сістэма, у якой існуюць льготы на лекі, пэўныя сацыяльныя праграмы, цэнтры адаптацыі і рэабілітацыі інвалідаў. Людзям з абмежаванымі магчымасцямі, як называюць цяпер інвалідаў, рэгулярна аказваецца матэрыяльная і гуманітарная дапамога. Бо звычайны чалавек можа і сам парупіцца пра свой дабрабыт, а інвалід — не заўсёды.

Сёння не хацелася б заглыбляцца ў структуру арганізацыі і таварыстваў дапамогі інвалідам — такіх устаноў вельмі многа. Давайце завітаем на два асобна ўзятыя прадпрыемствы — Беларускае таварыства інвалідаў па зроку (БелТІЗ) і Беларускае пратэзна-артапедычны ўзнаўленчы цэнтр (БелПАУЦ).

Кнігі на касетах, арыентаванне па макетах

Літаральна некалькі тыдняў таму Прэзідэнт Беларусі падпісаў Загад аб прысуджэнні Канстанціну Канойку, дырэктару ПУП "Светлапрыбор" звання "Заслужаны работнік прамысловасці Рэспублікі Беларусь". Гэта сталася заслужанай адзнакай дзейнасці дырэктара і прадпрыемства, якое адзначыла летась сваё 75-годдзе.

"Светлапрыбор" на Беларусі ведаюць усе, бо кожны беларус, няхай і невядама, карыстаецца прадукцыяй гэтага прадпрыемства: разеткамі, уключальнікамі, падаўжальнікамі і г. д. Але не ўсе ведаюць, што вырабляюць гэтую прадукцыю сляпыя ажно з 1962-га года. Сёння асартымент прадукцыі папярэны да 200 найменняў і мадыфікацый вырабаў. Па словах кіраўнікоў "Светлапрыбора", роўных па якасці разетак і ўключальнікаў не робяць больш ні на Беларусі, ні далёка за яе межамі.

На "Светлапрыборы" працуе 820 інвалідаў па зроку (гэта 52 працэнты ад агульнай колькасці супрацоўнікаў). Намеснік дырэктара Міхаіл Дзятлаў расказаў, што сляпы чалавек сутыкаецца з дзвюма вялікімі праблемамі: няздольнасцю да атрымання візуальнай інфармацыі і п'яжасцю ў арыентаванні ў прастору. Каб дапамагчы інвалідам, кіраўніцтва прадпрыемства падыходзіць да справы творча, з любоўю. У гэтым ваш карэспандэнт узіўніўся падчас экскурсіі па "Светлапрыборы".

Першае, што кідаецца ў вочы, а дакладней, трапіе ў вушы, калі заходзіш на "Светлапрыбор", — "жывы" ліфт, які голасам абвешчае кожны паверх. Заўважаеш, што на ўсіх сценах на ўзроўні пояса прыладжа-

ны парэнчы — для палягчэння хады супрацоўнікаў. На падлозе — ад выхаду з ліфта і да ўсіх цэхаў — пягнунца гумовыя дарожкі, за якія нельга зачэпіцца. Калі чалавек падыходзіць да ліфта, а па лесвіцы, то кожны паверх можна "пазнаць" вобмацкам — па аб'ёмных лічбах на парэнчах (такія лічбы звычайна прыбіваюцца на дзверы кватэры).

Асобна варта сказаць пра "слыхавую" частку жыцця і працы інвалідаў. Чалавек, пазбаўлены магчымасці бачыць, чуе вухам і адчувае дотыкамі ў колькі разоў лепей за відучага. Гэта ўлічана на "Светлапрыборы". Працоўнае месца кожнага інваліда абсталявана навушнікамі і радыё. Чалавек можа выбраць на свой густ любую з трох радыёстанцый: Першы канал радыё, радыёканал "Культура" і ўнутрызаводскае радыё. Па апошнім перадаюцца абвесткі, навіны і...кнігі!

Справа ў тым, што адной са структурных частак БелТІЗ з'яўляецца фірма "Тукатэкс". Прафесійныя артысты начытваюць там кнігі на аўдыёносьбіты, каб пасля супрацоўнікі "Светлапрыбора" маглі "адукавацца" непасрэдна ў час працы. З гэтых "аўдыёкніг" створана цэлая "бібліятэка" (такія ж дзейнічаюць па ўсёй Беларусі). Кнігі можна "слухаць" не толькі на працы, але і дома. Поруч са звычайнымі на касетах у бібліятэцы ёсць і кнігі, запісаныя на сістэме Брайля — пухіркамі на рэльефнай паперы, якія сляпы чалавек "чытае" пальцамі.

Ёсць яшчэ адная карысная прыдумка.

Кожнага сляпога чалавека, які ўладкаваўся працаваць, прыводзяць у спецыяльны пакой, дзе знаходзіцца аб'ёмны макет прылеглага да прадпрыемства раёна, а таксама макеты цэхаў "Светлапрыбора". Водзячы рукой чалавека па гэтых макетах, яму дапамагаюць адаптавацца: "Ты знаходзішся вось тут. Ідзеш вось сюды, на прыпынак. Сядзеш вось тут на аўтобус. Вось так едзеш. Выходзіш тут. Ідзеш па гэтай спежцы... Вось ты і на працы". Ёсць у гэтым пакоі і спецыяльны вучэбны камп'ютэр, які агучвае кожнае сваё дзеянне...

Прадпрыемства "Светлапрыбор" неаднаразова атрымлівала нацыянальныя і міжнародныя ўзнагароды. Адны з апошніх — прызнанне прадукцыі "Найлепшым таварам Рэспублікі Беларусь" і "Найлепшым таварам Рэспублікі Беларусь на рынках Расійскай Федэрацыі".

На "Светлапрыборы" працуе

каля 1 600 чалавек. Сярэдні заробак — 180 долараў. Гэта вышэй за сярэдняю лічбу па Беларусі. Адным словам, інвалідам па зроку ствараюцца ўсе ўмовы, каб адчуваць сябе такімі ж, як усе, і быць раўнапраўнай часткай грамадства.

Безбар'ерная прастора

Як бачым, з працаўладкаваннем у інвалідаў праблем менш, чым магло быць. Але ж каб пайсці працаваць, трэба паверыць у тое, што жыццё працягваецца і толькі змяняе сваю форму і фармат.

Вырабам пратэзаў, медыцынскай і сацыяльнай рэабілітацыі інвалідаў займаецца Беларускае пратэзна-артапедычны ўзнаўленчы цэнтр. Пры ім з 2001 года дзейнічае Лячэбна-рэабілітацыйны цэнтр, куды мы і завіталі ў госці.

У цэнтры створаны шпіталь на 80 месцаў — тут ляжаць людзі, якім робяць пратэзы. Пасля загойвання ран пачынаецца працэс уласна рэабілітацыі.

У цэнтры дзейнічаюць басейны — 25-метровы з ультраструктурай і меншы "жабнік" з гідрапушкай. Уражае разнастайнасць метадаў лячэння — як кажучы, кожнаму сваё: ёсць тут кабінеты ароматэрапіі, масажу, артапедычны, аэраіонатэрапіі, мануальнай тэрапіі.

Загадчык цэнтру Віктар Смольскі кажа:

— Мы памятаем, што псіхалагічная і сацыяльная адаптацыя інвалідаў, магчыма, важнейшая за медыцынскую частку справы. Бо зрабіць пратэз, хоць і дорага, але тэхнічна няцяжка. Дапамагчы чалавеку не згубіць веру ў свае магчымасці — складаней... У нашым цэнтры працуюць вопытныя псіхологі, якія стараюцца выклікаць на шчырасць кожнага пацыента — каб дапамагчы яму разабрацца ва ўласных праблемах. Наш цэнтр створаны як безбар'ерная прастора: паўсюль парэнчы, лесвіцы са з'ездамі для інвалідных калысак, спецыяльна абсталяваныя прыбіральні. Мы стараемся пераканаць інваліда, што ягонае жыццё не скончылася, а толькі змяніла форму...

Як паказвае практыка, у спецыялістаў цэнтру гэта атрымліваецца. Пра тое сведчаць дзесяткі водгукаў і лістоў удзячных пацыентаў, якія прыходзяць на адрас Лячэбна-рэабілітацыйнага цэнтру. Пра гэта сведчыць і І месца на Міжнародных спаборніцтвах па баскетболу на калысках, якія праходзілі гэтым летам у Адэсе.

Сведчаць пра гэта і людзі, якіх мне карціць назваць героямі нашага часу. Зміцер Краўцэвіч, да прыкладу, прывёз з Параалімпіяды ў Афінах два медалі ў плаванні — сярэбраны і бронзавы. Плыў Зміцер з пратэзам, зробленым у БелПАУЦ, дзе ён працуе інструктарам па плаванні...

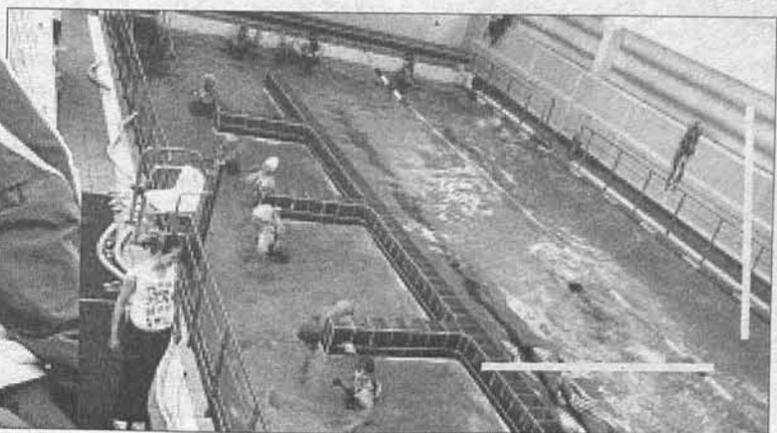
Штодня цэнтр наведвае каля 400 чалавек. Гэта не толькі інваліды — займацца ў выдатных трэнажорных залах, адпачыць у салярыі, паправіць здароўе ў водалячэбніцы можа за невялікія грошы кожны жадаючы. На карысць таго, што кошт сапраўды даступны, сведчаць факты: за 3 гады існавання цэнтру тут займаліся 250 000 чалавек...

Такая вось невялічкая замалёўка з жыцця інвалідаў. Зразумела, не ўсё так проста, бо за лічбамі стаяць рэальныя людзі. І ў кожнага свае праблемы, да кожнага трэба знайсці свой падыход. А тое, што гэтыя падыходы паспяхова шукаюцца, робіць гонар Беларусі.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

НА ЗДЫМКАХ: цэх вырабу разетак і ўключальнікаў на БелТІЗе; падчас працы сляпыя могуць слухаць радыё і...кнігі; з пратэзам беларускай вытворчасці Зміцер Краўцэвіч заваяваў у Афінах серабро і бронзу; акатэрапія ў Рэабілітацыйным цэнтры — эфектыўны і папулярны спосаб лячэння.

Фота аўтара.

“Вітае Беларусь!” — Belarus21.by

У Маскве на выставе “Прэса-2005” адбылася прэзентацыя Інтэрнэт-праекта “Голасу Радзімы”

Роля інфармацыі з кожным днём усё больш узрастае. Недарма гавораць: той, хто валодае інфармацыяй, валодае светам. Увайсці ў гэты свет, пазнаць яго сакрэты, разабрацца ў тым, што адбываецца вакол нас, дапамагаюць СМІ. Гэта пацвердзіла і XII Міжнародная выстава “Прэса-2005”, якая праходзіла ў Маскве з 25 па 28 лістапада. Другі дзень, 26 лістапада, быў прысвечаны беларускай прэсе. А асноўнай падзеяй беларускага дня стала прэзентацыя Інтэрнэт-праекта газеты “Голас Радзімы” — “Вітае Беларусь!” — Belarus21.by. Для ўдзелу ў прэзентацыі ў Маскву прыехала творчая група, у склад якой увайшлі супрацоўнікі рэдакцыі: галоўны рэдактар Наталія Салук, загадчык аддзела міжнародных кантактаў прафесар Адам Мальдзіс, адказны сакратар Барыс Жукаў, прадстаўнікі ўстаноў сусанавальнікаў: Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей — Міхаіл Рыбакоў і таварыства “Радзіма” — Максім Дубянок. Беларускі каларыт свята надало выступленне сяброў газеты — сямейнага фальклорнага ансамбля “Радзімчы”.

Створаны ў красавіку бягучага года Інтэрнэт-праект “Вітае Беларусь” імкліва развіваецца і прыцягвае ўвагу шматлікіх Інтэрнэт-карыстальнікаў і медыяспецыялістаў. Сёння ён мае шмат навацый і трымае першынство сярод айчынных інфармацыйных сайтаў.

На старонцы інфацэнтра штодзень абнаўляюцца анонсы падзей у краіне, даецца разгорнутая інфармацыя аб найбольш цікавым і значным, апошня навінка — “дыштужка”, якая двойчы на дзень дапаўняецца інфармацыяй прэс-службы Міністэрства замежных спраў і пасольстваў Беларусі.

На сайце газеты “Голас Радзімы” можна пазнаёміцца з двума Інтэрнэт-версіямі выдання, “наведаць” фотагалерэю, знайсці карысныя звесткі.

Каталожная старонка 21.by папоўнілася “стужкай навін”, дзе ў рэжыме рэальнага часу адсочваюцца паведамленні вядучых інфармагенцтваў, тут можна паглядзець найбольш цікавыя тэлепраграмы, паслухаць радыёперадачы і знайсці шмат іншых карысных звестак.

Прынцып рэдакцыі — не таптацца на месцы, кожны дзень ру-

хацца наперад — знайшоў падтрымку у Інтэрнэт-карыстальнікаў ва ўсім свеце: колькасць наведванняў перайшла 100-тысячны рубаж. Усё больш становіцца за мяжой людзей, якія жывуць у адным інфармацыйным рытме з Беларуссю.

Першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч станоўча апаніла намаганні рэдакцыі як па правядзенні прэзентацыі, так і рэалізацыі іншых праектаў.

— Работа вядзецца рэдакцыяй маштабна. Усе б так працавалі, — падзяляе рысу Лілія Станіславаўна.

На асобным стэндзе было прадстаўлена каля 500 газет і часопісаў, што выходзяць у нашай краіне. У адрозненне ад мінулага года, яны засведчылі, што ў беларускай прэсы змяніўся твар: газеты сталі паўнаколернымі, павысіўся ўзровень паліграфіі. Змены ў знешнім выглядзе адзначылі і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі Уладзімір Грыгор’еў, акрамя гэтага, ён звярнуў увагу і на якасць зместу: “Калі параўнаць пяперанні беларускія выданні хаця б з мінулага года, то яны і па паліграфіі, і па зместу сталі намога лепшымі, больш сучаснымі і канкурэнта-

дольнымі як на беларускім, так і на расійскім рынку. Добра, што беларускія журналісты не гоняцца за чарнотай і жаўцізнай і клапоцяцца не толькі аб знешняй прывабнасці выдання. Беларусам, якія пражываюць у Расіі, а іх тут толькі па перапісу каля аднаго мільёна, патрэбна дакладная інфармацыя аб краіне, аналітыка. Гэта ўсё ёсць у беларускай прэсе, і гэта вялікі поспех”.

Асобна Уладзімір Грыгор’еў адзначыў перамены ў “Голасе Радзімы”. Ён прыкмеціў, што газета стала больш інфармацыйнай, аналітычнай і паліграфічна прыкметнай. Гэта значыць, што адбываецца збліжэнне формы і зместу. Беларускі пасол пажадаў газеце, якая рытуецца ў красавіку 2005 года адзначыць сваё 50-годдзе, поспехаў і далейшага развіцця, а таксама даў невялікую падказку, як зрабіць матэрыялы “Голасу Радзімы” больш цікавымі для расійскага чытача: “Трэба падтрымліваць цесную сувязь з рэгіянальнымі нацыянальна-культурнымі аўтаноміямі беларусаў Расіі. Тым больш, што многія пачалі самі выпускаць свае газеты і маюць нават асабістае радыёвяшчанне на беларускай мове. Напрыклад, у Новасібірску чатыры гадзіны ў тыдзень вяшчаюць на беларускай

мове. Вось аб такіх з’явах, што адбываюцца ў беларускіх суполках і аб’яднаннях, было б цікава чытаць расійскім беларусам, даведвацца аб лёсах беларусаў, якія ў розныя часы пакінулі Радзіму. Мне сёння расказалі пра двух беларусаў Герояў Сацыялістычнай Працы, што жывуць зараз у адной вёсцы ў Хантымансійскім краі. Аб такіх людзях чытачы павінны ведаць”.

Адной з асноўных задач выставы была рэклама выданняў — выклікаць цікавасць з боку расійскага чытача. І гэта ўдалося. Вельмі шмат распаўсюджваліся падыходзіла да стэнда, каб даведацца, якім чынам можна атрымаць нашы выданні ў Маскве і ў іншых рэгіёнах Расіі. У мінулыя гадзі назіралася іншае: выдаўцы хацелі выйсці на беларускі рынак. Гэта красамойны вынік той стратэгіі, што вядзе Міністэрства інфармацыі Беларусі па пашырэнні інфармацыйнай прасторы.

Да беларускага стэнда прыцягнулі наведвальнікі. Гэтаму спрыялі і песні сямейнага ансамбля “Радзімчы”, якія гучалі на працягу прэзентацыі. Вельмі цікавіліся рознымі выданнямі беларусы, што пражываюць зараз у Расіі. Гэта і масава-палітычныя газеты, і спецыялізаваныя выданні, такія, як “Женский журнал”,

часопіс “Горизонты”, вялікім поштам карыстаўся часопіс “Вожык”. Многія памятаюць ранейшыя назвы газет і часопісаў. Так, жанчыны цікавіліся часопісам “Гаспадыня”, які зараз мае назву “Алеся”. Нашы землякі, калі разглядалі выданні, расказвалі пра сябе: калі і дзе нарадзіліся, дзе пражываюць зараз, адзін хлопца, які прыехаў на выставу з Саратава, нават дастаў свой пашпарт, каб паказаць, што ён у яго беларускі. Падыходзіла шмат расійскіх наведвальнікаў і калег-журналістаў. І ўсе адзначалі прывабнасць і змястоўнасць беларускіх СМІ.

Вось некаторыя выказванні наведвальнікаў.

Дзве сяброўкі паміж сабой:

— Беларускае — значыць, якаснае. Прадукты, касметыка, адзенне якасныя, значыць, і прэса такая ж.

Муж да жонкі:

— Ты мне гаварыла, што ў Беларусі нічога няма. А тут бачыш, колькі інфармацыі пра ўсё. І галоўнае — выданні яскравыя, прыгожыя...

Цяперашні беларускі масквіч:

— Зараз у Маскве жыву, але разы два ў год наведваю Беларусь. Кожны раз купляю газеты, добра ведаю беларускія СМІ. Раней яны здаваліся нейкімі сумнымі. Зараз змяніліся. І ў лепшы бок.

Расійская бабуля:

— Мабыць, хоць беларусы праду папішучы.

Прысутнасць беларускага стэнда на расійскай выставе, як і прысутнасць беларускіх СМІ на расійскай інфармацыйнай прасторы, цяжка пераацаніць. Інфармацыя — адзін з найбольш важных спосабаў яднання народаў, і хочацца спадзявацца, што ва ўсіх сваіх праявах — ці то друкаваныя выданні, тэлебачанне, радыё ці Інтэрнэт — яна будзе перш за ўсё элементам, які ўзмацняе і звязвае людзей, рэгіёны, краіны.

Кацярына НЕМАГАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: у час адкрыцця Дня беларускай прэсы: першы намеснік міністра інфармацыі Лілія АНАНІЧ (справа), пасол Беларусі Уладзімір ГРЫГОР’ЕЎ (у цэнтры), рэдактар газеты “Голас Радзімы” Наталія САЛУК, салісткі ансамбля “Радзімчы” (на 1-й стар.); беларускі дзень пакінуў шмат уражанняў і планаў; выступаюць салісткі ансамбля “Радзімчы” Францэска (злева), Наталія і Таццяна ЛІПСКІЯ.

Фота прэс-службы Пасольства Беларусі ў Расіі.

Візітная картка вялікага кантынента

Візіт міністра замежных спраў Сяргея Мартынава ў краіны Лацінскай Амерыкі — адзін з тых, якія называюць адкрыццём. Адкрыццё Амерыкі? Чаму б і не. Беларусь з'яўляецца зусім не маленькай, а вельмі нават прыкметнай еўрапейскай дзяржавай, досыць актыўна асвойвае новыя рэгіёны планеты. Не дарэмна гісторыкі гавораць, што гісторыя чалавецтва — гэта гісторыя войнаў і гандлёвых адносін. Гісторыя войнаў, хочацца спадзявацца, засталася ў мінулым. А вось гісторыя сучаснай Беларусі, і праўда, пішацца "на гандлёвых дагаворах".

Лацінаамерыканская старонка абяцае быць адной з самых насычаных. Пра гэта гутарка карэспандэнта "СБ — Беларусь сёння" Ніны РАМАНАВАЙ з міністрам Сяргеем МАРТЫНАВЫМ.

— Сяргей Мікалаевіч! Ці можна сказаць, што на другім дзесятку гадоў свайго суверэнітэту Беларусь гатова весці сур'ёзны дыялог з цэлым кантынентам? Пра што вы дамовіліся ў час свайго візіту?

— Лацінская Амерыка важная для нас як адзін з мастоў інтэграцыі ў сусветныя палітычныя і гаспадарчыя сувязі. Сёння Лацінаамерыканскі рэгіён — гэта адзін з аўтарытэтных і ўплывовых цэнтраў сусветнай палітыкі і эканомікі. Гэта рынак, які дынамічна развіваецца, з паўмільярдным насельніцтвам, аб'ёмам знешняга гандлю больш за 620 мільярдаў долараў, унутраным валавым прадуктам звыш 1,5 трыльёна долараў. З жалем хацеў бы адзначыць, што мы не маем дастатковых рэсурсаў, каб весці ўсёабдымнае дыпламатычнае наступленне на ўвесь рэгіён. Выбар спынілі на Аргенціне, Бразіліі і Кубе як стратэгічных партнёраў.

— Чаму менавіта на іх?

— Найбольш стабільным палітычным і важным эканамічным партнёрам для нас у заходнім паўшар'і была і працягвае заставацца Куба. Абедзве краіны актыўна ўзаемадзейнічаюць у ААН, Руху недалучэння і іншых міжнародных арганізацыях. Радуе і тое, што аб'ём тавараабароту паміж Беларуссю і Кубай няўхільна расце.

У Аргенціне наша пасольства адкрылася толькі 4 гады назад. Тым не менш у Нацыянальным сходзе Беларусі створана рабочая група па супрацоўніцтве з Нацыянальным кангрэсам Аргенціны. У парламенце Аргенціны пачата фарміраванне групы сяброў Беларусі. Узаемадзейнічаем у Міжпарламенцкім саюзе.

Аргенцінская эканоміка — адна з ключавых у Лацінскай Амерыцы, хутка выходзіць з крызісу, выкарыстоўваючы дзяржаўныя ры-

сункі. Высокімі тэмпамі пачаў расці тавараабарот.

Бясспрэчна, важным і цікавым партнёрам для нас, саюзнікам на міжнароднай арэне з'яўляецца Бразілія. Гэта восьмая па УНВ эканоміка ў свеце. У абедзвюх дзяржаў супадаюць падыходы да ключавых міжнародных праблем. Бразілія праводзіць падкрэслена незалежную знешнюю і сацыяльна арыентаваную ўнутраную палітыку. Прэзідэнт нашай краіны з глыбокай сімпатыяй адносіцца да Прэзідэнта Бразіліі Лула да Сілва, аднаго з самых аўтарытэтных палітычных лідэраў не толькі ў амерыканскім рэгіёне, але і ў сусветнай супольнасці. Аляксандр Лукашэнка падтрымаў ініцыятыву бразільскага калегі аб аб'яднанні намаганняў усіх краін у барацьбе супраць голаду і беднасці.

— І ўсё ж вернемся да размовы аб галоўным. Якімі бачацца перспектывы далейшага развіцця гандлёва-эканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва з рэгіёнам?

— Перш за ўсё хацеў бы адзначыць, што Беларусь гатова працаваць не толькі над павелічэннем аб'ёмаў і дыверсіфікацыяй простага гандлю, але і зацікаўлена ў больш складаных формах эканамічнага супрацоўніцтва.

Жорсткая канкурэнцыя на бразільскім і аргенцінскім рынках, дзе прысутнічаюць практычна ўсе буйныя заходнія кампаніі, дыктуе неабходнасць выбару аптымальнай стратэгіі дзеянняў.

Буйным гандлёвым партнёрам Беларусі ў Лацінскай Амерыцы з'яўляецца Бразілія. На долю гэтай краіны прыпадае больш як 80 працэнтаў беларускага экспарту ў рэгіён. Наш візіт пацвердзіў, што аптымальнай формай, а таксама прынцыповай умовай пранікнення

і замацавання на рынку Бразіліі беларускай прадукцыі з'яўляецца не толькі планамерная работа па ўстанавленні доўгатэрміновых прамых кантактаў з зацікаўленымі бразільскімі кампаніямі, але і наладжванне вытворчасці беларускіх тавараў на бразільскай тэрыторыі.

У час візіту і правядзення сустрач на розных узроўнях мы прапанавалі разгледзець магчымасць стварэння ў Бразіліі сумеснай зборкі беларускіх трактароў "МТЗ" з выкарыстаннем бразільскіх рухавікоў, а таксама наладжванне зборкі вялікагрузных аўтамабіляў "МАЗ".

Прыемна адзначыць, што нашы прагнозы спраўдзіліся. Найбольш перспектывны рух на бразільскім рынку прадукцыі машынабудавальнага комплексу, а таксама вырабаў радыёэлектроннай і іншай высокатэхналагічнай прамысловасці, калійных удабрэнняў, шын, сінтэтычных валокнаў і ніцей.

Радуе той факт, што буйныя беларускія экспартёры зрабілі першыя крокі па стварэнні дзельскай сеткі машынабудавальнага комплексу. ВА "МТЗ", РУП "МАЗ", ВА "БелАЗ", РУП "МЗКТ", ААТ "Белшына" дэлегіравалі права прадстаўляць свае інтарэсы бразільскай фірме "БелАЗСул".

Несумненную цікавасць бразільскіх партнёраў выклікала магчымасць стварэння сумесных экспартна-арыентаваных бразільска-беларускіх прадпрыемстваў у свабодных эканамічных зонах нашай краіны.

Прыезд у Бразілію прадстаўнікоў ключавых беларускіх прадпрыемстваў з задавальненнем быў успрыняты бразільскімі бокамі. Міністр замежных спраў Бразіліі выказаў зацікаўленасць у арганізацыі візіту ў адказ дзелавой місіі бразільскіх прадпрыемстваў у

Беларусь. Усяляе надзею на наладжванне канструктыўнага супрацоўніцтва прапанова Бразільскага агенцтва па руху экспарту (APEX), які ахоплівае 45 сектараў прамысловасці краіны. Агенцтва выказала гатоўнасць прыняць з візітам беларускіх спецыялістаў, аказаць садзейнічанне ў пошуку і выбары партнёраў, у інфармаванні бразільскіх бізнесменаў аб прапановах з беларускага боку. Намі былі праведзены таксама перамовы з групай "Бразілівест" — адной з найбуйнейшых у краіне, якая займаецца інвестыцыйнай дзейнасцю, пошукам партнёраў для рэалізацыі ўзаемавыгадных праектаў, садзейнічаннем у арганізацыі СП і фінансаваннем праектаў.

Прычыны такой дзелавой актыўнасці лёгка тлумачацца, калі звярнуцца да лічбаў. Аб'ём тавараабароту Беларусі і Бразіліі ў 2003 годзе склаў каля 200 мільёнаў долараў са значным станоўчым салда для Беларусі. За 2004 год аб'ём тавараабароту павялічыўся па кошту ўжо на 30 працэнтаў.

У сферы беларуска-аргенцінскіх гандлёва-эканамічных адносін існуе значная цікавасць у падключэнні Беларусі да інфраструктурных праграм Аргенціны, паколькі ў іх можа быць выкарыстана беларуская сельскагаспадарчая, дарожна-будаўнічая і кар'ерная тэхніка, грузавікі, а таксама іншая высокатэхналагічная прадукцыя.

Пры гэтым адной са значных перадумоў паспяховага руху прадукцыі на лацінаамерыканскі рынак з'яўляецца ўдзел айчынных прадпрыемстваў у міжнародных выставах, якія праводзяцца ў рэгіёне, дзе не на словах, а на справе можна прадэманстраваць перавагі беларускіх тавараў.

Асоба звяртаю ўвагу нашых бізнесменаў на важную дамоўле-

насць з гандлёвай біржай Буэнас-Айрэса, найбуйнейшай у Лацінскай Амерыцы і адной з самых буйных у свеце. Цяпер на яе біржавым сайце можна размяшчаць сваю інфармацыю і камерцыйныя прапановы. Наша пасольства ў Аргенціне ў гэтым дапамагае.

— Сяргей Мікалаевіч! Не хочацца быць п'нічнай, але факт застаецца фактам: гандаль і палітычны торг на міжнароднай арэне песна звязаны паміж сабою. Мы выкарыстоўваем гэты патэнцыял?

— Несумненна, палітычная падтрымка дорага каштуе. З бразільскім бокам мы дамовіліся аб узаемнай падтрымцы на выбарах у ЭКОСОС на перыяды 2004-2006 і 2007-2009 гадоў пры ўступленні Беларусі ў СГА.

Не сакрэт, што Бразілія прэтэндуе на месца пастаяннага члена СБ ААН. Мы абмеркавалі варыянты такой рэформы, паведамлілі бразільскім калегам, што гатовы разглядаць гэту краіну ў якасці рэальнага кандыдата ад Лацінскай Амерыкі.

Наконт Аргенціны хацеў бы паведаміць, што Беларусь падтрымае кандыдатуру гэтай краіны на будучых выбарах у склад непастаянных членаў СБ ААН.

Беларусь і Куба дамовіліся аб узаемадзейні і сумеснай рабоце прадстаўніцтваў абедзвюх краін у рамках работы Камісіі па правах чалавека. Куба падзякавала беларускаму боку за падтрымку рэзалюцыі ААН па адмене эканамічнай блакады Кубы.

У цэлым візіт выканаў пастаўленыя мэты. Ён быў своєчасовым і паказаў значны патэнцыял для паглыблення ўзаемадзейння з краінамі Лацінскай Амерыкі ў розных галінах.

Беларусь — Расія

Мінчане змогуць азнаёміцца з распрацоўкамі навукова-вытворчага прадпрыемства "Біяфактар", якое прапануе фізіятэрапеўтычныя прыборы, устаноўкі для ачысткі пітной вады, плазменных басейнаў, прамысловых і бытавых спекаў. Ткацкія прадпрыемствы Беларусі зацікавіць прыбор кантролю абрыву ніці,

распрацаваны Навукова-даследчым інстытутам электронных прыбораў. Сучасныя сродкі аздаўленчага харчавання, біялагічна актыўных дабавак, касметычную прадукцыю прапануе навукова-вытворчая фірма "Новь". А вось прадпрыемства "Сібітэкстыльмаш" — даўні партнёр барысаўскага заводу "Аўтагідраўзмац-

Дні дзелавога і культурнага супрацоўніцтва "Новасібірск — Мінск" прайшлі ў сталіцы Беларусі

У межах дзён у Нацыянальнай акадэміі навук адбылася прэзентацыя выставы вырабаў прамысловых прадпрыемстваў Новасібірска, спецыялісты якіх разлічваюць на пашырэнне дзелавых кантактаў з беларускімі вытворцамі.

няльнік", гідрацыліндры якога робяцца з новасібірскіх загатоўкаў.

І, відаць, не выпадкова выстава размясцілася ў Нацыянальнай акадэміі навук. Яшчэ ў 1998 годзе паміж Беларускай акадэміяй навук і Сібірскім аддзяленнем Расійскай акадэміі навук было падпісана пагадненне аб навукова-тэхнічным супрацоўніцтве. У межах гэтага пагаднення ажыццяўляецца больш як 50 сумесных навуковых праектаў

па прырытэтных накірунках навуковых даследаванняў. А гэта хімічныя і энергетычныя тэхналогіі, пытанні парашковай металургіі, электронікі, выкарыстання прыродных рэсурсаў. Распрацавана канцэпцыя каардынацыі сумеснай дзейнасці па развіцці фундаментальных даследаванняў і правядзенні навукова-тэхнічных і тэхналагічных распрацовак у галіне лазернай фізікі, а таксама па стварэнні Беларуска-расійскага цэнтра ла-

зерна-аптычных тэхналогій.

Культурную частку праграмы прадставіў новасібірскі ансамбль "Белыя росы".

Дні дзелавога і культурнага супрацоўніцтва "Новасібірск — Мінск", як адзначыў намеснік старшыні Мінгарвыканкама Віктар Бура, безумоўна, будучы спрыяць пашырэнню практычных сувязей паміж нашымі рэгіёнамі.

НА ЗДЫМКАХ: выступаюць "Белыя росы"; каля стэнда Сібірскага аддзялення Расійскай акадэміі навук. Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Прагноз

Клімат — беларускі сцэнарый

У Беларусі інструментальныя назіранні за надвор'ем вядуцца з 1881 года. За гэты час сярэднегадавая тэмпература паветра павысілася на 1 градус, прычым самы магутны скачок быў у апошнія 15 гадоў. Амаль у два разы ўзрасла сярэдняя паўтаральнасць максімальных тэмператур (вышэй за 30 градусаў). А вось колькасць ападкаў пасля 1950 года стала змяншацца, асабліва ў паўднёвай і цэнтральнай частках рэспублікі. Пашырылася плошча тэрыторыі, дзе сярэднегадавая колькасць ападкаў менш за 600 міліметраў. За апошнія 50 гадоў летняя засуха здаралася ў 2 разы часцей, чым раней. Павялічылася паўтаральнасць пагодных і кліматычных экстрэмальных з'яў. З 1992 па 2003 год толькі два разы на нашай тэрыторыі не было засух (у 1998 і 2000). Асабліва буйнамаштабнымі былі засухі ў 1992 і 2002 гадах.

У свеце распрацавана некалькі магчымых сцэнарыяў змянення клімату. Усе яны заснаваны на будучым глабальным пацяпленні і адрозніваюцца толькі велічыняй чакаемага росту тэмпературы. Беларускія вучоныя таксама распрацавалі свой сцэнарый. Па самаму рэальнаму варыянту тэмпература на нашай тэрыторыі павялічыцца да сярэдзіны стагоддзя на 1-2 градусы, а да канца стагоддзя — на 3-4 градусы. Колькасць ападкаў наогул можа павялічыцца на 1-2 міліметры ў месяц, але прадоўжыцца тэндэнцыя іх прасторавага размеркавання: на поўначы — больш, а на поўдні — менш.

Па прагнозах, распрацаваных спецыялістамі НАН Беларусі і іншых ведамстваў, асноўныя наступствы пацяплення адаб'юцца на сельскай гаспадарцы. Як ні дзіўна, новы клімат наўрад ці спадабаецца спрадвечу беларускім культурам: бульбе, ячменю і льну-даўгунцу. Затое ён стане спрыяльным для вырошчвання сланечніку, цукровых буракоў, соі, кукурузы. Павялічыцца пашавы сезон для буйной рагатай жывёлы.

Памяншэнне колькасці ападкаў скараціць сярэднегадавы рачны сцёк ад 3 да 30 працэнтаў. Максімальна гэта праявіцца ў Прыпяцкім гідралагічным раёне і адаб'ецца ў асноўным на малых рэках. Пры паніжэнні ўзроўню вады ў рэках і азёрах павялічыцца канцэнтрацыя цэзію-137 і стронцыю-90 у паверхневых водных крыніцах басейнаў Дняпра і Прыпяці.

Некаторыя экасістэмы не паспеюць прыстасавацца да хутказмінлівых кліматычных умоў. Таму асобныя віды флоры і фауны могуць знікнуць, што прывядзе да скарачэння біялагічнай разнастайнасці.

Зменіцца структура лясоў, што паўплывае і на астатнюю флору. Ягад на нашых землях стане больш у асноўным за кошт павелічэння ўраджайнасці

чарніц (на 50 працэнтаў), а вось запасы журавін, брусніц, буякоў ужо да 2020 года знізіцца адпаведна на 30, 20 і 10 працэнтаў. Менш стане і грыбоў з-за скарачэння плошчы сярэднеўзроставага лесу, дзе яны ў асноўным растуць, і падкислення глебы. Да 2020 года грыбоў будзе на 30 працэнтаў менш, чым цяпер.

Пацяпленне можа стварыць ідэальныя ўмовы для размнажэння шкоднікаў лесу, пагоршацца ўмовы зімоўкі раслін. Павялічыцца і працягласць пажара-небяспечнага перыяду. Усё гэта запатрабуе сур'езных капіталаўкладанняў для захавання лясоў.

А як адаб'ецца пацяпленне клімату на здароўі людзей?

Павелічэнне колькасці адліжных дзён у зімовы перыяд прывядзе да росту прастудных захворванняў. А частая паўтаральнасць максімальных тэмператур (вышэй за 30 градусаў) лямтам створыць перадумовы для росту захворванняў сардэчна-судзістай сістэмы і інфекцыйных захворванняў.

А, наогул, буйнамаштабнае змяненне клімату ў выніку можа парушыць сістэму міжнароднай экалагічнай бяспекі.

Да адназначна станоўчых наступстваў пацяплення можна аднесці эканомію паліва, яна складзе да 15 працэнтаў пры павышэнні тэмпературы на 2-3 градусы.

Падрыхтаваў Іван БАРЫСАЎ.
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Каб доўжылася "залатая восень"

Па Еўропе коціцца "сівая рэвалюцыя"! Разам з поспехамі медыцыны расце працягласць чалавечага жыцця. Людзі ў 70 і нават у 80 гадоў не лічаць сябе старымі, імкнуцца актыўна ўдзельнічаць у жыцці. Але часта натыкаюцца на супраціўленне, што выклікае жаданне яго пераадолець.

Пра ўсё гэта гаварылася як пра актуальную праблему на IX канферэнцыі герантолагаў і герыятраў Беларусі. Канферэнцыя супала з Днём пажылых людзей, які праводзіцца ў Беларусі з 1992 года, каб прыцягнуць увагу дзяржаўных устаноў і грамадскіх арганізацый да клопатаў аб пажылым і старым пакаленням.

Адкрыў нараду першы намеснік міністра аховы здароўя краіны Віктар Калбанаў. Ён сказаў, што праблемамі працягу "залатой восені" найбольш дасведчанай часткі жыхароў краіны сур'езна заклапочаны ўстановы як Міністэрства аховы здароўя, так і Міністэрства працы і сацыяльнай аховы насельніцтва. Беларуская герыятрычная служба сёлета адзначае свой 25-гадовы юбілей. Але праблемы ўдасканалвання яе работы не менш надзённыя, чым у пачатку гэтага шляху, бо ўскладнілася экалагічная сітуацыя, асабліва пасля Чарнобыля.

Цікаваць на канферэнцыі выклікаў замежны вопыт. Неўрапатолаг шпіталя, старшыня таварыства "Беларусь — Бельгія" Тамара Антановіч расказала прысутным, як дзейнічае Бельгійскі нацыянальны інстытут інвалідаў, удзельнічаў і ахвяр войнаў.

На канферэнцыі быў зачытаны даклад Ан Гадар, старшага выкладчыка Школы міжнародных перакладчыкаў у Монсе — "Агляд герыятрыі ў Бельгіі". Паводле яе слоў, сярэдняя працягласць жыцця ў гэтай краіне расце. Колькасць састарэлых неўзабаве па-

вялічыцца з 23 да 34 працэнтаў. Але гэта стварае у, здавалася б, забяспечанай Бельгіі шэраг сацыяльных праблем, якія вядуць да "сівай рэвалюцыі". Старасць часта нараджае негатыўнае ўспрыняцце, а то і яўную варожасць. Супрацьстаяць дыскрымінацыі дапамагае інфармацыя: франкафонныя сайты "Свабодная старасць", Цэнтр аказання дапамогі пажылым людзям — ахвярам дрэннага абыходжання.

Бельгійская інфармацыя была супастаўлена на канферэнцыі з расійскай. У дасланых і зачытаных матэрыялах гаварылася аб апякунскіх саветах, якія дзейнічаюць пры шпіталях інвалідаў войнаў (асабліва карысным нам здаўся вопыт Саратаўскай вобласці).

Асноўны даклад на канферэнцыі зрабіў галоўны герыятр Міністэрства аховы здароўя прафесар Аляксандр Хапалюк. Ён выказаў заклапочанасць дэмаг-

рафічнай сітуацыяй у краіне, змяншэннем колькасці людзей перадпенсійнага ўзросту. Дакладчык пералічыў канкрэтныя крокі, якія робіць урад для паліяпшэння становішча пажылой часткі насельніцтва. Гэта ўдасканаленне пенсійнага абслугоўвання ветэранаў, адрасная сацыяльная дапамога адзінокім інвалідам, дыспансернае абслугоўванне пажылых, стварэнне падраздзяленняў герыятрычнага профілю, льготны водпуск лякарстваў. Прынятая ў 2003 годзе ўрадавая праграма па паліяпшэнні становішча пажылых людзей прадугледжвае далейшае ўдасканаленне медыцынскага, сацыяльнага, прававога і інфармацыйнага абслугоўвання.

Удзельнікі канферэнцыі заслухалі цікавыя даклады, прысвечаныя сучасным праблемам дыягностыкі і лячэння. Асобная ўвага ўдзялялася "ціхай эпідэміі" XXI стагоддзя — астэпарозу (паталагічнаму змяненню касцявой масы).

У рэкамендацыях канферэнцыі названы стварэнне рэспубліканскага герыятрычнага цэнтра, штотыднёвай тэлепраграмы "Здароўе пажылых людзей", інтэнсіфікацыя навуковых распрацовак.

Такім чынам, мы спадзяёмся, што "сівая рэвалюцыя" будзе мець у Беларусі "аксамітны" характар.

Уладзімір СЫТЫ, прафесар, старшыня праўлення Беларускага таварыства герыятраў і герантолагаў. НА ЗДЫМКУ: прафесары У.СЫТЫ (злева) і А.ХАПАЛЮК у кулуарах канферэнцыі. Фота Тамары АНТАНОВІЧ.

У Віцебску будуць экалагічны тэатр

На тэрыторыі віцебскага заалагічнага парку будуць унікальны для Беларусі экалагічны тэатр. Як паведамілі ў дырэкцыі заапарка, дзеці і дарослыя тут змогуць пазнаёміцца з зьярамі, у тым ліку і экзатычнымі, спецыялісты раскажуць ім аб звычках братоў нашых меншых і г.д.

Мяркуецца, што двухпавярховы тэатр адкрыецца для наведвальнікаў ужо ў наступным годзе. Новабудова ажаўдзяецца ў рамках рэканструкцыі заапарка, якому ўжо больш за дзесяць гадоў. Гэтыя работы кuryруе кіраўніцтва Віцебскага гарвыканкама. Вялікім сябрам заапарка стаў асабіста старшыня гарвыканкама Пётр Драздоў.

У парку таксама пачата рэканструкцыя адміністрацыйнага будынка, дзе будзе створаны экалагічны музей. А яшчэ, на радасць наведвальнікам, на тэрыторыі заапарка пабудуюць манеж для выступлення зьяроў. Зараз у калекцыі заапарка больш за 20 прадстаўнікоў фа-

уны, у тым ліку леў па мянушцы Рыгус — гонар гэтай установы.

"Трохвугольнік"

Днепр — Прыпяць — Буг

Працягласць воднага шляху Днепр — Прыпяць — Буг, уключаючы Дняпроўска-Бугскі канал, які выходзіць у Польшчу, дасягае 500 кіламетраў, у тым ліку ў Беларусі — 380. У Дняпроўска-Бугскім рэгіёне развіваецца беларуска-ўкраінскае транспартнае і экалагічнае супрацоўніцтва, у тым ліку ў курортна-турыстычнай галіне.

Унікальныя прыродныя запаведнікі, рыбабоўна-паляўнічыя ўгоддзі, шматлікія крыніцы мінеральных вод і лекавых гразяў у Дняпроўска-Прыпяцка-Бугскім рэгіёне з самага пачатку стымулююць тутэйшую курортна-турыстычную сферу, розныя віды адпачынку, лячэння і турызму. Дарэчы, экалага-турыстычныя і транспартныя праекты ў гэтым басейне рэалізуюцца таксама ў рамках эканоміка-экалагічнай зоны "Днепр" (РФ, Беларусь, Украіна) і беларуска-польскай праграмы.

Георгій ШПАК.

Фотафакт

Цытрусавы сад

Дзмітрый МАРДАС працуе ў Інстытуце фізіялогіі. Ужо многа год ён захапляецца раслінамі, вывучае іх, калекцыяніруе. Нядаўна Дзмітрый ўдалося паспяхова прышчапіць да грэйпфрута ажно 6 розных раслін! Ёсць тут і лімон, і цытрон, і мандарын, і апельсін. Дзмітрый кажа, пакуль ягоны лудадзібрый дасць першы ўраджай: відовішча абядае быць незвычайным!

Фота Глеба ЛАБАДЗЕНКІ.

111 сола ў нацыянальным хоры

У Рэспубліцы Беларусь пражываюць прадстаўнікі звыш 140 нацыянальнасцей, зарэгістраваны і дзейнічаюць 111 грамадскіх арганізацый 22 нацыянальных таварыстваў, з іх 36 арганізацый маюць статус міжнародных і рэспубліканскіх. Усе яны вядуць актыўную культурна-асветную дзейнасць. Каардынуе гэтую работу і аказвае метадычную дапамогу нацыянальным культурна-асветным аб'яднанням Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, створаны 22 снежня 1994 года. Зараз гэты цэнтр узначальвае Уладзіслаў МАНТВІДАС, з якім гутарыць наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

— Дырэктарам Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур вы з'яўляецеся амаль 6 гадоў. За гэты час і ў папярэднія 3 гады прароблена значная праца, у тым ліку і з беларускай дыяспарай, таму нашым чытачам цікава будзе даведацца пра дзейнасць вашага цэнтра. Найперш — што ініцыявала яго стварэнне?

— У канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя ў выніку мэтанакіраванай палітыкі і дзяржаўнай падтрымкі развіцця культуры прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей, якія пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, сталі стварацца культурна-асветныя таварыствы нацыянальных меншасцей, што дало магчымасць кожнай з іх захоўваць этнічную самасвядомасць, мову, самабытнасць і веды па гісторыі і культуры свайго этнасу. Гэта гарантывана грамадзянам нашай краіны Канстытуцыяй і адпаведнымі законамі. Таму Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь стварыла наш цэнтр, на яго дзейнасць выдзяляюцца дзяржаўныя сродкі, а міністр культуры Леанід Гуляка заўсёды трымае нашу працу пад пільнай увагай. Менавіта ён прапанаваў, каб у рэалізацыі дзяржаўнай праграмы "Беларусы ў свеце" ўдзельнічаў Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур.

Цэнтр уваходзіць у сістэму дзяржаўных устаноў Упраўлення культуравустановаў і народнай творчасці Міністэрства культуры, якое ўзначальвае Тадэвуш Стружэцкі. Гэта дае нам магчымасць праводзіць некаторыя важныя мерапрыемствы маштабна, на высокім дзяржаўным узроўні. Напрыклад, адметнай падзеяй у культурным жыцці нашай краіны стаў Усебеларускі фестываль нацыянальных культур, які з'яўляецца сімвалам аднаўлення нацыі і адыгрывае важную ролю ў справе гарманізацыі

міжнацыянальных адносін. Прадстаўнікі розных нацыянальнасцей маюць магчымасць прадэманстраваць лепшыя ўзоры самабытнага нацыянальнага мастацтва, народных рамёстваў, звычайў, абрадаў і такім чынам спрыяць узаемаразуменню паміж людзьмі, ствараць умовы для спасціжэння агульначалавечых духоўных каштоўнасцей. Заснавальнікі фестывалю — Міністэрства культуры Беларусі, Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Гродзенскі аблвыканкам і Гродзенскі гарвыканкам, а ўзначальвае аргкамітэт намеснік прэм'ер-міністра. У склад журы ўваходзяць вядомыя дзеячы культуры, навукоўцы, даследчыкі, а ўзначальвае яго кіраўнік Дзяржаўнага народнага хору прафесар Міхась Дрынеўскі.

— Адбылося ўжо пяць такіх фестывалюў, і кожны новы — больш цікавы і разнастайны, колькасць удзельнікаў і нацыянальных таварыстваў расце, выяўляюцца новыя таленты. Калі параўноўваць з папярэднімі, якія дасягненні і планы на будучыню ў гэтага фестывалю?

— У I Рэспубліканскім фестывалі нацыянальных культур бралі ўдзел 11 нацыянальных культурна-асветных аб'яднанняў; на II фестывалі

вядуць дзяржаўныя геаграфія, удзельнічала 15 нацыянальнасцей і 26 мастацкіх калектываў; III фестываль атрымаў статус Усебеларускага, у ім удзельнічала 16 нацыянальных аб'яднанняў; IV ахапіў усе вобласці нашай краіны, да яго рыхтаваліся ва ўсіх раёнах і гарадах Беларусі; на V Усебеларускім фестывалі выступілі звыш 800 прадстаўнікоў 25 нацыянальнасцей, ў ім брала ўдзел шмат дзяцей, што сведчыць аб актывізацыі працэсу мастацкіх традыцый у нацыянальных аб'яднаннях. Павысіўся ўзровень выканальніцкага майстэрства і сцэнічнай культуры калектываў, мы сталі супрацоўнічаць з прадстаўніцтвам Вярхоўнага камісара па справах бежанцаў у Рэспубліцы Беларусь, з прадстаўнікамі дыпламатычнага корпуса. Зараз рыхтуемца да чарговага VI фестывалю, які адбудзецца 5 сакавіка 2005 года.

— Фестываль — гэта вынік вялікай штодзённай працы саміх нацыянальных культурна-асветных аб'яднанняў і ўстаноў Міністэрства культуры, у тым ліку і вашага Цэнтра нацыянальных культур. Якія мерапрыемствы праводзяць яны самі, якія — з вашай дапамогай?

— Падрабязна апісаць дзейнасць кожнай арганізацыі проста немагчыма, але статыстычныя даныя гавораць пра яе маштабы

вельмі ярка. Кожнае нацыянальнае культурна-асветнае аб'яднанне мае творчыя калектывы.

Украінцы праводзяць у год да 160 мерапрыемстваў пры ўдзеле 96 калектываў; яўрэі — да 200 сіламі 54 творчых калектываў; палякі маюць 85 творчых калектываў і праводзяць 246 мерапрыемстваў; рускія — 190, маючы 11 калектываў; татары — 192 мерапрыемствы, маючы 36 калектываў; армяне — 25, у іх 16 творчых калектываў; малдаване — 36, а калектываў у іх 8. Пэраклі можна доўжыць на прыкладах дзейнасці нацыянальных аб'яднанняў азербайджанцаў, грэкаў, дагестанцаў, карэйцаў, літоўцаў, немцаў, цыганоў, чувашоў...

Пры Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур створаны Савет, які з'яўляецца яго грамадскім кансультацыйным органам, плануе працу і розныя мерапрыемствы. Старшыня Савета — Георгій Егізаран, кіраўнік Мінскага гарадскога армянскага культурна-асветнага таварыства "Айстан". Мы праводзім святы, канцэрты, навукова-практычныя канферэнцыі па пытаннях захавання нацыянальна-культурнай і духоўнай спадчыны.

— А штат супрацоўнікаў цэнтра вялікі?

— 13 чалавек, з іх 7 — кіраўнікі калектываў мастацкай самадзейнасці нацыянальных культурных аб'яднанняў (народнага хору ўкраінскай песні "Крiнiця", дзіцячага ансамбля ўкраінскага танца "Барвінак", рускага хору імя Нікіцінай, маладзёжнага хору польскай песні "Кансанан", дзіцяча-юнацкага хору польскай песні "Тэнчэ", фальклорнага ўкраінскага ансамбля "Ватра", вакальнага ансамбля "Шматгалоссе").

У межах выдзеленых бюджэтных сродкаў аказваецца дапамога нацыянальным аб'яднанням па ап-

лаце арэнды памяшканняў для правядзення мерапрыемстваў, перадачы інфармацыйна-метадычных матэрыялаў... Напрыклад, грамадскае аб'яднанне татар "Зiкр уль Кiтаб" праводзіць актыўную навукова-даследчую дзейнасць. На правядзенне ім канферэнцый, выбар календара татар-мусульман, святкавання 600-годдзя пражывання татар на Беларусі, нацыянальных святаў былі выдзелены сродкі. Кожнаму аб'яднанню аказваецца дапамога ў набыццi музычных інструментаў, сцэнічных касцюмаў, аўдыё- і відэакасет, кветак, сувеніраў на нацыянальныя святы...

— Вы аказваеце дапамогу і нашым беларускім культурна-асветным аб'яднанням у замежжы. Якая гэта дапамога?

— Мы перадаём ім нацыянальныя беларускія касцюмы і музычныя інструменты, відэа- і аўдыёкасеты, дыскі з запісамі прафесійных і самадзейных мастацкіх калектываў, фестывалюў і святаў, народнай, класічнай і эстраднай музыкі, бібліятэчкі беларускай літаратуры, нотныя зборнікі, метадычную літаратуру, дзяржаўную беларускую сімволіку, накіроўваем прафесійныя і самадзейныя калектывы і асобных выканаўцаў, народных майстроў на святы беларускай культуры, фестывалі беларускай песні, рэгіянальныя сустрэчы беларусаў, якія пражываюць за межамі Беларусі, і іншыя віды дапамогі. За 10 гадоў 61 таварыства беларускай культуры замежжа атрымала дапамогу з Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур (некаторыя — неаднаразова), у гэтым годзе — Беларускае грамадска-культурнае таварыства Беластока (Польшча), даўтаўпілскі "Уздым" (Латвія), "Беларусь" з Цюмені (Расія), ветэраны Адэскай вобласці Украіны, беларуская абшчына Крыма (Украіна), Кемераўскай вобласці (Расія), Цэнтр беларускай культуры "Нёман" у Новасібірску (Расія), беларусы Камчаткі і Самары (Расія) і г.д.

Сёлета Беларускае абшчына Львоўскай вобласці Украіны брала ўдзел у VIII Міжнародным фестывалі народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік", а Таварыства беларускай мовы "Прамень" з Латвіі — у заключных мерапрыемствах V Усебеларускага фестывалю нацыянальных культур. Уся работа з дыяспарай праводзіцца з удзелам Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь і беларускіх пасольстваў за мяжой.

НА ЗДЫМКАХ: рускі хор імя Нікіцінай з Мінска; на сцэне — армянскі фальклорны ансамбль "Эрэбуні"; выступае лідскі яўрэйскі ансамбль "Шалом".

Святыні

Царква нараджэння Багародзіцы

У Слаўгарадскім раёне Магілёўскай вобласці знаходзіцца царква Нараджэння Багародзіцы, якая пабудавана ў 1793 годзе і з'яўляецца помнікам архітэктуры.

Фота БелТА.

Сустрэча пасла Беларусі з Прымасам Польшчы

У лістападзе 2004 года пасол Беларусі ў Польшчы Павел Латушка сустраўся з Прымасам Польшчы Кардыналам Юзэфам Глемпам.

У ходзе гутаркі пасол праінфармаваў кіраўніка Каталіцкай царквы аб сустрэчы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнкі з членамі Канферэнцыі каталіцкіх епіскапаў Беларусі і прадставіў падыходы Беларусі да развіцця супрацоўніцтва з Каталіцкай царквой. Было адзначана, што, дзякуючы ўзважанай унутранай палітыцы Беларусі, у краіне захоўваецца стабільны міжканфесійны лад.

Прымас Польшчы падкрэсліў выключнае значэнне вышэйзгада-

нага спаткання для Рымска-каталіцкай царквы. Ю. Глемпам была выказана станоўчая ацэнка міжканфесійнай згоды ў Беларусі, адзначаны спрыяльныя ўмовы, якія стварае беларуская дзяржава для дзейнасці Каталіцкай царквы. Польшкі суразмоўца выказаў таксама сваё пазітыўнае стаўленне да дзейнасці Беларускай праваслаўнай царквы і асабіста Мітрапаліта Філарэта, Патрыярша Экзарха ўсё Беларусі.

У гутарцы пасол праінфармаваў Кардынала Ю. Глемпа аб стане і перспектывах развіцця беларуска-польскага супрацоўніцтва ў палітычнай, гаспадарчай, культурнай і іншых галінах.

Віталь СЯЎРУК.

Архістраціг Міхаіл дапамагае пагранічнікам

21 лістапада Праваслаўная царква святкавала дзень памяці ангельскіх нябесных сіл, якія, па паданні праваслаўнай царквы, узначальвае архангел Міхаіл.

Ужо два гады гэтае свята не толькі дзень ангелаў-ахоўнікаў для ўсіх вернікаў, але і царкоўнае свята беларускіх пагранічнікаў.

Традыцыя гэта ўзнікла два гады таму, калі Мітрапаліт Мінска і Слуцка Філарэт, наведаўшы адну з нашых пагранічных часцей, благаславіў воінаў іконай архі-

страціга Міхаіла.

У Свята-Петра-Паўлаўскім саборы ў час набажэнства паміналіся "ўсе воіны пагранічных войск", а таксама тыя, хто загінуў пры выкананні свайго абавязку на мяжы.

Многія афіцэры, салдаты і курсанты прыйшлі ў храмы сталіцы, каб атрымаць благаслаўненне на служэнне, папрасіць Божай дапамогі, памаліцца за сваіх таварышаў па службе і родных.

Без посту не адчуеш радасці свята Нараджэння Хрыстова

Што трэба для сапраўднага свята душы? Па-першае, неабходна разумець сэнс свята, яго гісторыю. Па-другое, сур'ёзная падрыхтоўка. У праваслаўнай традыцыі такой падрыхтоўкай служыць пост, як час асаблівай увагі да свайго духоўнага стану. Гэта, як на іспытах, калі ты рыхтаваўся, то атрымаеш добрую адзнаку, а калі не — сам вінаваты. Пост — гэта вясна для душы, ён робіць пачуцці больш успрымальнымі да духоўнай радасці, дапамагае ачысціць цела і душу. Хто прытрымліваецца ўсіх царкоўных пастоў, ведае, як пасля іх нібыта ма-
ладзееш.

Але ж пост без малітвы можа дрэнна ўздзейнічаць на чалавека. Святы Ігнацій Бранчанінаў у адным з сваіх твораў параўноўвае пост з узорваннем глебы. На добрай глебе добра растуць не толькі карысныя расліны, але і пустазелле, таму ў час посту трэба асабіста ахоўваць душу ад кепскіх уражанняў: не гневацца, як звычайна робяць галодныя людзі, прабачаць крыўды, рабіць справы міласэрнасці, часцей хадзіць у храм Божы, маліцца ў хаце. Толькі тады пост дасць добры плён, толькі тады мы будзем адчуваць сапраўднае свята ў нашай душы.

Юлія МАРОЗАВА.

Пераарэгістрацыя рэлігійных арганізацый адпавядае закону

Як было заяўлена на прэс-канферэнцыі, прысвечанай вынікам дзяржаўнай пераарэгістрацыі, "да ўсіх рэлігійных арганізацый былі роўныя адносіны".

— Мы не вызначалі прыярытэты ў адносінах да той ці іншай канфесіі ў ходзе пераарэгістрацыі, — падкрэсліў начальнік аддзела па справах рэлігій Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Аляксандр Калінаў. — Разумеючы, што рэлігійныя арганізацыі маюць розныя ўзроўні юрыдычнага забеспячэння, мы аказвалі ўсялякую дапамогу як на месцах, у райвыканкамах, аблвыканкамах, так і ў Камітэце, каб стварыць самыя спрыяльныя ўмовы для пераарэгістрацыі.

Дзяржаўная пераарэгістрацыя рэлігійных арганізацый праводзілася ў Беларусі ў 2002-2004 гадах у адпаведнасці з Законам "Аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацый". Ас-

ноўным зместам яе было прывядзенне статутаў рэлігійных арганізацый у адпаведнасць з патрабаваннямі дзеючага заканадаўства.

Сёння ў цэлым пераарэгістрацыя завершана. Па стану на 16 лістапада (дата, калі закончыўся прадугледжаны законам двухгадовы тэрмін) у Камітэце прайшлі дзяржаўную пераарэгістрацыю 128 агульнаканфесійных рэлігійных арганізацый рэспубліканскага і абласнога ўзроўняў.

Поўнаасцю прайшлі пераарэгістрацыю рэлігійныя арганізацыі Беларускай праваслаўнай царквы, рыма-каталіцкай, стараверскай, грэка-каталіцкай, евангеліска-лютэранскай, новаапостальскай, іудзейскай і мусульманскай канфесій.

У працэсе пераарэгістрацыі 84 абшчыны падалі дакументы з просьбай аб ліквідацыі абшчыны як юрыдычнай асобы. Сярод іх праваслаўных прыходаў — 11,

стараверскіх — 3, рыма-каталіцкіх — 4, евангеліска-хрысціян баптыстаў — 17, хрысціян веры евангеліскай — 26.

Акрамя таго, 22 рэлігійныя абшчыны дагэтуль не завяршылі дзяржаўную рэгістрацыю: у пяці абшчын адсутнічае дакумент, які пацвярджае месца размяшчэння юрыдычнай асобы, дзве не маюць дастатковай колькасці заснавальнікаў, у шасці абшчын іх статуты не адпавядаюць патрабаванням заканадаўства, чатыры не звярнуліся па пераарэгістрацыю.

— Гэта не азначае, што такія арганізацыі будуць ліквідаваны, — заўважыў намеснік старшыні Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Уладзімір Ламека. — Яны могуць выпраўляць недахопы і падаваць дакументы, і мы будзем іх разглядаць ва ўстаноўленым заканадаўствам парадку.

Віталь СЯЎРУК.

Словам, справай і любоўю

Чатыры гады таму адбылося наша знаёмства са святаром Быстрыцкай парафіі ксяндзом Уладзіславам Гжэгорэкам.

У той час ён толькі пачынаў сваю працу на Астравеччыне — жыў у Быстрыцы не больш месяца. Унутры дома, куды мяне вельмі хацела і не без насцярожанасці — запрасіў яго гаспадар, было чыста і цёпла, але неяк неабжыта — як на вакзале. Асабліва прыгнята закінутае сядзібы: вялізны двор густа зарос хмызняком, з-пад снегу тырчалі сухія бядылі пустызелья.

І вось праз чатыры гады я зноў у Быстрыцы. І адразу ў вочы кідаюцца змены. Нешта незразумелае адбылося з касцёлам — падрос ён, ці што? Стаў больш велічным, узнёсьлым, урачыстым. Аказалася: спілвалі старыя дрэвы, што сучальнай шэрай сцяной заклалі касцёл ад святла і ад свету, аднавілі каменную агароджу — верх пакрылі спецыяльнай пліткай, падцэментавалі кладку, выраўнавалі яе і пафарбавалі...

Дзверы храма былі шырока расчынены, заставалася толькі акунуцца ў яго гулкую цішыню, каб палобавіцца прыгожымі абразамі і мудрагелістай разьбой спявадальняў, перахрысціцца перад адным з трох алтараў. Каб адчуць намоленасць, прасякнуцца ёю — даўняй, настоенай на тысячы тысяч малітваў, якія нараджаліся ў гэтым храме на вуснах людскіх...

3 гісторыі храма

Быстрыцкі касцёл Узнясення Святога Крыжа — самы старажытны храм Астравеччыны. Таксама, як і кляштар канонікаў рэгулярных св.Аўгусціна пры ім, касцёл быў заснаваны каралём Ягайлам у 1390 годзе. Сам папа рымскі Баніфацый IX падтрымліваў пабудову гэтай святыні.

З часам касцёл састарэў, і на яго месцы ў 1523 годзе па загаду караля Жыгімонта і быў вымураваны новы цагляны храм. У 1760 годзе яго перабудавалі. У 1865 годзе з

прыходам расійскай царскай улады касцёл быў пераабсталяваны ў праваслаўную царкву. З аднаўленнем польскай улады зноў стаў паўнацэнным каталіцкім храмам.

Апошні ксёндз, быстрыцкі святар Клеманс Лікшта памёр 22 студзеня 1965 года. З той пары свайго ксяндза парафія не мела. Вернікі маліліся самастойна, прывозілі святароў з Гервят, Астраўца, Мураванай Ашмянкі. Потым, калі ў Варнянах з'явіўся ксёндз Здзіслаў Пікула, ён стаў абслугоўваць і Быстрыцкую святыню. А ў канцы верасня 2000 года біскуп Гродзенскай дыяцэзіі накіраваў у касцёл Узнясення Святога Крыжа святара Уладзіслава Гжэгорэка.

Ксёндз Уладзіслаў

Родам ён з Польшчы, з-пад Лодзі. У бацькоў будучага ксяндза было 35 гектараў зямлі і 13 сыноў.

З дзяцінства Уладзіслаў адрозніваўся стараннасцю. Яго не цікавілі танцы, не захаплялі рухавыя гульні. Любімым заняткам было чытанне кніг.

Пасля школы ён пайшоў вучыцца ў Познаньскі ўніверсітэт на філасофска-тэалагічны факультэт. Стаў манахам Ордэна місіянераў Святой Сямі.

Працаваў у Польшчы, потым — у Аўстрыі, добра валодае нямецкай мовай. Далей — Беларусь. Спачатку касцёл у парафіі Беліца пад Лідай, затым Быстрыцкі касцёл.

Сваё служэнне ксёндз Уладзіслаў пачаў з навядзення парадку ў плябаніі і касцёле.

Казанні ксяндза Гжэгорэка нельга не слухаць. Ужо хаця б таму, што яны не зусім звычайныя для нас. У яго словах адчуваецца мудрая сталасць філосафа, грунтоўная адукацыя, добры густ і жыццёвы вопыт.

— Адзінае, чаму я хачу навучыць людзей, — гаворыць святар, — гэта любові. Людзі павінны

любіць адзін аднаго, інакш жыццё пазбаўляецца сэнсу. Сістэма існавання па прычыну "вока за вока" вядзе да самазнішчэння. Колькі іх, гарачых кропак, сёння палае ў свеце! Таму што нікому не хочацца "падставіць другую ішчаку", усім хочацца — "зуб за зуб". Стаў нядаўна міжвольным сведкам брыдкай сітэны — адзін чалавек біў другога. Спыніць бойку фізічна я не мог — не па гадах, але словам... "Бачыце маю руку? — спытаўся я ў мужчын. — За 70 гадоў яна ні разу не ўдарыла ні чалавека, ні жывёлу. Хіба можна сілай даказаць праўду? Мы ж людзі! Божыя дзеці. Мы не маем права апускацца да драпежніцкага тана".

У плябаніі шмат кніг, часопісаў. На стале — машынка для друку, на ёй ксёндз працуе над сваімі казаннямі. Стосы лістоў — ад сяброў, ад калег. На сценах — карціны, рэпрадукцыі любімых твораў сусветнага жывапісу. Па работах, якія ён для сябе выбіраў, Гжэгорэкам — тонкі, разнастайны чалавек. Эстэт.

А яшчэ пры Быстрыцкім касцёле існуе нядзельная школа, у якой ксёндз вучыць маленькіх прыхажан азам катэхізіса, асновам веры. І любові. Абавязкова — любові!

Шмат планаў выношвае святар і па аднаўленні самога храма: пафарбаванне, выраўнаванне тэрыторыі вакол касцёла, заліць дарожку, пасадзіць кветкі і дрэвы...

Людзі пакуль не вельмі актыўна дапамагаюць святару. Але пройдзе час, і ўсвядоміць (не могуць не ўсвядоміць!), што ўсё гэта робіцца для іх. Ксёндз Гжэгорэкам рана ці позна вернецца ў свой манаскі дом, у Гурку, а прыгажосць, якую ён стварыў, застаецца мясцовым жыхарам, іх дзецям і ўнукам.

Ганна ЧАКУР.

Спрабуем адшукаць ікону Прасвятой Багародзіцы "Каложскай"

Прачытаўшы ў "Голасе Радзімы" (№ 34-37) артыкул маскоўскага аўтара Раальда Раманава пра пошукі Чарэйскай іконы Божай Маці, рашыў расказаць пра тое, што сабой уяўляла і, відаць, уяўляе цудатворная ікона Прасвятой Багародзіцы "Каложскай", якая была ў часы першай сусветнай вайны, найбольш верагодна ў 1916 годзе, вывезена з Гродна ў Маскву. Гораду тады пагражала акупацыя кайзераўскай Германіі, і на ўсход эвакуіраваліся не толькі людзі, але і скарбы духоўнай і матэрыяльнай культуры.

Паводле сведчання гродзенскага гісторыка Яўстафія Арлоўскага, ікона "Каложская" датуецца канцом XVII — пачаткам XVIII стагоддзя. Вось апісанне яе вонкавага выгляду: "Яна пісана на меднай дошцы, вышыняй 5, шырынёй 4 вяршкі, умешчана ў кіпарысавую дошку вышыняй 9, шырынёй 8 вяршкоў, рыза на ёй сярэбраназалочаная 84 пробы, вянцы ўпрыгожаны 14 гранатамі, устаўленымі ў сярэбраныя гнёзды, вянцы і палі чаканеныя — на палях па-майстэрску тонкім

разцом выразаны старазапаветныя першапачатковаўтваральныя выявы, якія адносяцца да аблічча Багародзіцы, — 8 і паміж імі 8 камянёў: 2 гранаты, 5 сердалікаў і агат у сярэбраных жа гнёздах. На святой іконе і каля яе па полі мноства розных прывесак. Уся яна акаймавана гранатамі з залатымі буйнымі зярнятамі — да 45 на ланцужку. Усё устаўлена ў драўляныя з рознымі ўпрыгожаннямі рамы пазалочаныя і ўмяшчаецца ў медны пазалочаны ківот за шклом і з унутраным замком — дзверка ківота для

вернікаў адчыняецца. Ківот даўно, яшчэ пры бытнасці на Каложы, устаўлены ў пакрытую малінавым аксамітам дошку вышыняй 2 аршыны і 6 вяршкоў, шырынёй аршын з вяршком, у пазалочаных рамах. Дошка па аксаміту ўпрыгожана залочанай разьбой і мноствам прывесак частак чалавечага цела — да 50". Апошні сказ апісання сведчыць, што ікона сапраўды мела славу цудоўнай: у даўнія часы быў звычай упрыгожваць іконы выявамі тых частак цела, пераважна сэрца, якія вылечваліся пасля наведвання вернікамі Каложскай царквы.

На думку епіскапа Іосіфа (Сакалова), гродзенская цудатворная ікона ўяўляе сабой "копію Віленскай іконы Адзігітры". А вось радкі пра тую ж ікону з "Настольнай кнігі для святчэнна-царкоўна-служыцелей", выддзенай у 1993 годзе ў Маскве: "Аблічча Прасвятой Багародзіцы ўяўляе сабой выключна ўміленую, сардэчнаспачувальную выяву, якую наўрад ці можна сустрэць на нейкай іншай іконе, як і аблічча Спасіцеля, трыманнага Ёю на левай Яе рудэ. Абодва абліччы адценены румянцам, што свеціцца жыццём".

Лёс вывезенай іконы ўсхваляваў мяне найперш таму, што Каложская царква знаходзіцца ў маёй выбарчай акрузе. Я там часта бываю. Асабліва ўрачыста ў царкве 22 ліпеня — у дзень Каложскай іконы. Святар Андрэй (Бандарэнка, вядомы таксама як кампазітар) гаворыць у гэты (і не толькі гэты) дзень казанне на беларускай мове. Мы з ім часта дыскутуем, як адшукаць найпершую гродзенскую рэліквію, дзе яна можа быць. Найбольш верагодна — па-ранейшаму ў Маскве. Але дзе канкрэтна? У Дзяржсховішчы ("Гохране")? Траццякоўцы? Гістарычным музеі?

Ад размоў мы рашылі перайсці да дзеянняў. Гродзенскі гарсавет "афіцыйна" сябрае з прэфектурай Паўночна-Заходняй адміністрацыйнай акругі горада Масквы. Нядаўна яе прэфект Віктар Казлоў гаспаваў у нашым горадзе, пабываў у Каложы. Камісія па культуры, адукацыі і справах моладзі, якую я ўзначальваю, звярнулася да яго з просьбай дапамагчы нам у пошуках і вяртанні духоўнай каштоўнасці. І ён абяцаў нам распаचाць такія старанні.

Дай Божа, каб тое здзейснілася ў Новым 2005 годзе! Кажуць, што задуманае ў ноч пад Новы год або асабліва на Каляды абавязкова збываецца. Вяртанне Каложскай іконы стала б святам не толькі для Гродна, але і для ўсёй Беларусі.

Аляксандр ЛАСМІНСКІ,
дэпутат Гродзенскага гарсавета.
НА РЭПРАДУКЦЫІ: выява іконы "Каложская" ў натуральную велічыню (паводле рэдкага здымка, зробленага ў пачатку XX стагоддзя).

Знаходкі

Альберт Эйнштэйн хацеў працаваць у Мінску

У архівах Мінска выяўлены дакументы, якія сведчаць, што вялікі фізік, аўтар тэорыі адноснасці, падтрымліваў сувязі з беларускімі вучонымі, накіроўваў у Мінск лісты. А ў 1931 годзе, калі да ўлады ў Германіі прыходзілі нацысты, ён цвёрда рашыў пакінуць Германію. І адным з адпаведных і зручных месцаў працы вучоны лічыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт.

Асобай, якая звязала Эйнштэйна з Беларуссю, быў ураджэнец Брэста Якаў Громер. Да 26 год ён вывучаў толькі талмуд і збіраўся стаць равінам. Але пасля таго, як нявеста адмовілася выйсці за яго замуж, нечакана выехаў у Германію і, не закончыўшы нават гімназіі, паспяхова абараніў доктарскую дысертацыю па матэматыцы, дзе былі выказаны "дзве бліскучыя ідэі". Затым больш дзесяці гадоў працаваў побач з Эйнштэйнам, які прызнаваў, што Громер дапамагаў яму "ва ўсіх выпічэннях у галіне тэорыі адноснасці".

Па просьбе Эйнштэйна, які накіраваў адпаведны ліст у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, у 1928 годзе Громер быў прыняты туды на работу прафесарам. А ў 1931 годзе, якраз тады, калі сам Эйнштэйн рашыў перабрацца ў Мінск, стаў дадаткова працаваць у Фізіка-тэхнічным інстытуце сённяшняй Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Атрымаўшы афіцыйны ліст ад вялікага фізіка, тады ўжо Нобелеўскага лаўрэата, беларускія ўлады пабаяліся самі прыняць рашэнне, звярнуліся да І.Сталіна. А той адказаў адмоўна: маўляў, няхай Эйнштэйн іграе на скрыпцы "ў сябе дома". Таму замест Беларусі вучоны выехаў у ЗША.

А Якаў Громер памёр у 1933 годзе. Відаць, жыў ён у Мінску адзінока, бо яго рэчы былі перададзены домработніцы. Цікава, што ў 1937 годзе прэзідыум акадэміі прыняў рашэнне, якім забаранялася ўпамінаць прозвішча Громера ў друку, змягчаць яго фатаграфіі. Зрэшты, ад мінскага перыяду жыцця матэматыка застаўся толькі адзін фотаздымак і той такі невыразны, што яго цяжка было б рэпрадуцыраваць у "Голасе Радзімы".

Вольга ГАПОНЕНКА,
кандыдат
фізіка-матэматычных навук.

Скарбы Полацкай акадэміі

Адным з найкаштоўнейшых дакументальных збораў Беларусі, страчаных у XIX стагоддзі, з'яўляюцца архіў і бібліятэка Полацкага езуіцкага калегіума (потым акадэміі). Не толькі інфармацыя, заключаная ў яго дакументах, мае цікавасць для даследчыкаў. Лёс гэтага збору, які апынуўся за межамі нашай краіны, турбаваў навукоўцаў на працягу ўсёй гісторыі яго перамяшчэння. Пытанне аб яго вяртанні ставілася ў 20-30-я гады XX стагоддзя, на Першым з'ездзе беларускіх археографіў. Аднак у сучаснай гістарычнай літаратуры ён па-ранейшаму застаецца маладаследаваным. Каб крыху праліць святло на гэтую амаль дэтэктыўную гісторыю, пачнем яе ад стварэння калегіума.

У 1580 годзе кароль Стафан Баторый па зароку, які ён даў перад адваёвай Полацка, заснаваў у ім першы на тэрыторыі Беларусі езуіцкі калегіум. У гісторыі Беларусі яму прыйдзецца быць і першай вышэйшай навучальнай установай на нашай тэрыторыі пасля надання калегіуму ў 1812 годзе статуса акадэміі. Акрамя гэтага, у адпаведнасці з булай папы Клімента XIV аб скаса-

ванні ордэна Ісуса, Полацк, які пасля падзелу Рэчы Паспалітай адышоў да Расійскай імперыі (адзінай краіны ў свеце пасля 1779 года, дзе ордэн быў дазволена), становіцца галоўнай рэзідэнцыяй езуітаў усяго свету. Тут у 1780 годзе пад апекай З. Чарнышова і Г. Пацёмкіна быў заснаваны навінцыят, вышэйшыя манаскія закрытыя курсы. А з 1782 года езуіты нават атрымалі права

выбіраць у Полацку генеральнага вікарыя.

За 240 год свайго існавання Полацкі калегіум (акадэмія) назапасіў велізарны збор дакументальных каштоўнасцей. Адна толькі бібліятэка, па некаторых звестках, налічвала каля 130 тысяч кніг. У тым жа будынку, акрамя бібліятэкі, быў архіў. Аб складзе гэтых найкаштоўнейшых збораў звесткі практычна не захаваліся.

Усе кнігі і дакументы былі пасля рэарганізацыі ордэна на тэрыторыі Расійскай імперыі ў 1820 годзе перамяшчаны ў розных напрамках. Таму пярэ звесткі пра

дакладныя месцы захавання і складзе збораў прыходзіцца ўзнаўляць па розных крыніцах. Іх умоўна можна падзяліць на тры групы:

Працяг на 14-й стар.

Скарбы Полацкай акадэміі

Пачатак на 13-й стар.

Дакументы ордэна. Езуіты, якіх лічылі аднымі з самых адукаваных людзей свайго часу, ставіліся вельмі беражліва да дакументальных каштоўнасцей. Кожны год уся маёмасць апісвалася. Складваліся так званыя акты візітацыі, дзе не толькі давалася апісанне маёмасці, але змяшчаліся звесткі пра выкладчыкаў, школяроў, якія жылі ў канвіктах (інтэрнатах). Дзякуючы аднаму з такіх актаў візітацыі Магілёўскай архідыяцэзіі за 1818 год, які захоўваецца ў Нацыянальнам гістарычным архіве Беларусі, мы маем уяўленне аб характары дакументаў архіва Полацкага калегіума. Паводле дакумента, напісанага на польскай мове, архіў складаўся з дзвюх шафаў: у адной з іх былі 24 скрыні, у другой — 3. Гэта былі дакументы на зямельныя ўладанні, маёмасць, прывілеі і юрыдычныя акты, якія адносяцца да дзейнасці ордэна.

Дакументы Полацкай і Магілёўскай камісій па езуіцкіх справах. Калі ў 1820 годзе ў Расійскай імперыі езуіцкі ордэн быў забаронены, Полацкая акадэмія і падначаленыя ёй калегіумы былі закрыты. Замест калегіумаў былі заснаваны вучылішчы, якія падпарадкоўваліся ўніверсітэту. Маёмасць ордэна была канфіскавана. Пасля таго, як яе апыталі, была створана камісія па езуіцкіх справах у Полацку, а пазней у Магілёве. У іх абавязкі ўваходзіла апісанне маёмасці ордэна. Акрамя гэтага, камісіі павінны былі разабраць дакументы і скласці іх дакладныя вопісы. На жаль, гэтыя вопісы ў беларускіх архівах не захаваліся, яны, хутчэй за ўсё, знаходзяцца ў Расіі. Бо, згодна з палажэннем ад 31 мая 1822 года, усё маёмасць ордэна была перавезена ў Казеннае ведамства, а справы аб іх адаланы ў Міністэрства фінансаў Расіі.

Крыніцы, якія датычацца перамяшчэння каштоўнасцей Полацкай акадэміі. У 1822 годзе Полацкая акадэмія была перададзена мясцовым піярам. Разам з іншай маёмасцю пад спілай назвай "навуцальныя дапаможнікі" ўказвалася і каштоўнейшая бібліятэка. Піярскаму святару Серафімовічу каштоўнасці здаваліся па інвентарах і вопісах, складзеных езуітамі. Вопісы на "навуцальныя дапаможнікі" ўяўлялі сабой каталогі. Гаварылася, што туды ўваходзілі "музеум, тры бібліятэкі, дзве кладоўкі з кнігамі, акадэмічная канцелярыя і друкарня, дзе сукупна лічыцца кніг каля 130 тысяч". Хутчэй за ўсё, пад трыма бібліятэкамі маюцца на ўвазе асноўная, надомная і польская.

"Навуцальныя дапаможнікі" пачалі перадавацца ордэну піяраў у жніўні 1822 года. Наглядчык вучылішчаў, які прысутнічаў пры перадачы, у сваім рапарце не раз спрабуе звярнуць увагу кіраўніцтва на каштоўнасць бібліятэкі: "Шмат знаходзіцца тут вельмі важных твораў, якія [...] могуць быць падменены пры апісанні". Ён нават бярэ на сябе адказнасць і прыпыняе перадачу кніг, каб скласці іх больш падрабязны вопіс.

З таго часу, калі бібліятэка ўсё ж была перададзена піярам, пачынаюць з'яўляцца і першыя звесткі пра знікненне кніг. В. Вікенцьеў у свой час пісаў, што

"кнігі былі перамяшаны, раскладзены па шафах і сталах, на падконніках, на падлозе. Акрамя таго, па вопісу іх значылася 140 тысяч, а аказалася ... 23 551, з якіх поўных — 19 572 тамы і разрозненых 3 979 тамоў". Але самыя маштабныя страты адносяцца да 1830 года, калі ордэн піяраў быў выдалены з Полацка. А.Шлюбскі ўказваў, што пасля гэтага кнігі былі падзелены на шэсць катэгорый, якія прызначаліся: для Полацкага кадэцкага корпусу, адкрытага ў будынку былой езуіцкай акадэміі, — 2 080; для Пецярбургскай публічнай бібліятэкі — 389 тамоў і 136 рукапісаў (сярод іх Acta sanctorum); для Пецярбургскага ўніверсітэта — 6 260 тамоў, Маскоўскага ўніверсітэта — 454 тамы; для Віцебскай гімназіі — 2 619 тамоў былой польскай бібліятэкі (з іх у 1876 годзе 803 тамы былі накіраваны ў Віленскую публічную бібліятэку); Рымска-каталіцкай духоўнай акадэміі ў Вільні — 8 694 (па іншых крыніцах, 20 тысяч тамоў); бібліятэкі Галоўнага ўпраўлення па духоўных справах і замежных веравызнаннях — 3 056 тамоў.

А.Сапуноў прыводзіць іншыя звесткі. Паводле яго слоў, да 20 000 тамоў бібліятэкі накіравалі ў Віленскі ўніверсітэт, адтуль яны пазней былі перададзены ў Рымска-

каталіцкую духоўную акадэмію. Другую частку падзялілі паміж Полацкай духоўнай семінарыяй і Віцебскай гімназіяй.

Працуючы з дакументамі ў архіве, я не знайшла дакладных звестак пра колькасць кніг, перададзеных розным установам. У архіўных дакументах указваецца вага ў пудах і фунтах. З дакладнай лічбай быў знойдзены толькі вопіс кніг, якія належалі Полацкаму кадэцкаму корпусу. На жаль, дакладны каталог гэтых кніг не знойдзены, але тое, што ён быў, вынікае з рапарта "начальніка работ па артылерыі" палкоўніка Данилава генерал-губернатару князю Хаванскаму. У гэтым рапарце ён паведамляў аб прыняцці ім 2 080 кніг і аб тым, што ён атрымаў на гэтыя кнігі сістэматычны каталог у 4-х частках, які быў складзены прафесарам Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта Паповым па загаду міністра народнай адукацыі.

Што датычыцца астатніх звестак, то з прагледжаных мной архіўных дакументаў можна прасачыць такія асноўныя шляхі перамяшчэння дакументальных каштоўнасцей:

Студзень 1831 года. Кнігі накіраваны ў Маскоўскі ўніверсітэт.

Люты 1831 года. У Пецярбург, кіраўніку Дэпартаменту духоўных спраў і іншаземных веравызнанняў адалана 26 скрыняў з кнігамі.

Люты 1831 года. У дэпартамент народнай адукацыі была адалана 41 скрыня з кнігамі. Разам са скрынямі, накіраванымі ў Дэпартамент духоўных спраў, яны мелі вагу 724 пуды 28 фунтаў (прыблізна 12 тон).

Май 1831 года. 58 пакаў вагой 2 тысячы пудоў былі адаланы ў Полацкі дамініканскі кляштар.

Студзень 1832 года. У Санкт-Пецярбургскі навуцальны Марскі рабочы экіпаж было перавезена 253 пуды 35 фунтаў кніг.

Кнігі былі таксама перададзены рымска-каталіцкім духоўным семінарыям — Магілёўскай, Мінскай і Самагіцкай.

З Полацкага езуіцкага музеума ў Санкт-Пецярбург разам з іншымі рэчамі былі перададзены чатыры пальмавыя лісты з малабаргскімі пісьмёнамі.

Зыходзячы з крыніц, можна вылучыць асноўныя месцы пошуку дакументальных каштоўнасцей. У вывучэнні збораў Полацкай езуіцкай акадэміі менавіта праблема пошуку займае галоўнае месца, таму што выяўленыя дакументы не вучаны і не ўведзены ў навуковы ўжытак. А між тым якраз яны з'яўляюцца асноўнай базай пры вивучэнні гісторыі Полаччыны, ордэна езуітаў і вышэйшай адукацыі таго часу на тэрыторыі Беларусі. Пацвярджэннем таго, што гэтыя дакументы існуюць, што яны не знішчаны, з'яўляюцца колішні даклад прафесара М. Доўнар-Запольскага "Старыя беларускія архівы за межамі БССР" і праца Г.Кахановіча "Прадвесне навукі". Доўнар-Запольскі ў сваім дакладзе гаварыў, што ў архіве былога Галоўнага кіраўніцтва земляробства і землеўпарадкавання ён бачыў архіў старажытных граматаў, які называў архівам езуіцкіх фундушавых дакументаў, што раней належалі Міністэрству народнай адукацыі.

На наш погляд, гэта быў якраз архіў Полацкай езуіцкай акадэміі. У канцы 90-х гадоў XIX стагоддзя ён займаў усю сцяну — ад столі да падлогі, не быў апісаны (дакументы былі ў асноўным на польскай мове, і іх проста не маглі расчытаць). Г.Кахановіч расказаў пра сваю знаходку адной з прац выкладчыка Полацкай езуіцкай акадэміі па археалогіі Беларусі ў Адзізеле рукапісаў Цэнтральнай бібліятэкі АН Літвы і меркаваў, што ў архіве Полацкай калегіі захоўваўся таямнічы Полацкі летапіс, апісаны В.Тацішчавым.

Такім чынам, мы можам зрабіць вывад, што полацкі збор бібліятэкі і архіваў з'яўляўся як езуітамі, так і чыноўнікамі Расійскай імперыі. Апісаны не былі ўведзены ў навуковы ўжытак з-за распыленасці збору па розных архівах, з аднаго боку, і з-за палітыкі царскай улады, з другога. Таму на сучасным этапе мы бачым нашай асноўнай задачай праверку гэтых звестак па перамяшчэнні дакументальных каштоўнасцей, якія намі знойдзены ў архівах Расійскай Федэрацыі, для атрымання поўнага крыніцазнаўчага малюнку па данай праблеме.

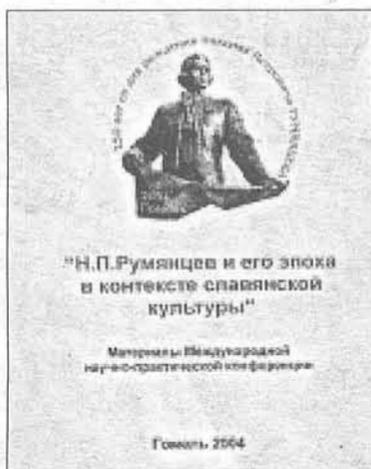
Таццяна ГЕРНОВІЧ, аспірант БДУ.

НА ЗДЫМКАХ: Полацкая акадэмія ў XIX стагоддзі; пячатка Полацкай акадэміі, па якой можна выявіць яе зборы.

Публікацыі

Збіральнік

Сёлета Беларусь і Расія разгледзелі "буйным планам" постаць гомельскага, пецярбургскага і маскоўскага збіральніка скарбаў матэрыяльнай і духоўнай культуры, выдатнага дзяржаўнага і грамадскага дзеяча, асветніка і мецэната Мікалая Румянцава. У красавіку споўнілася 250 год з дня яго нараджэння. Юбілей быў адзначаны навуковымі канферэнцыямі, публікацыямі артыкулаў.

І вось першыя значныя вынікі юбілею. У Гомелі пабачыў свет зборнік матэрыялаў "М.П.Румянцаў і яго эпоха ў кантэксце славянскай культуры: Матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі". У Маскве выйшла манаграфія Юрыя Лабінцава "Кніжная спадчына М.П.Румянцава", якая патрабуе асобнай гаворкі. У Маскве ж Расійскай дзяржаўнай бібліятэкай выданы спецыяльны нумар часопіса "Пульс", які мае тэматычную назву "Пражэты графа М.П.Румянцава".

Першая з названых кніг змяшчае шмат цікавых звестак — найперш пра тое, як, дзякуючы М.Румянцаву і яго папчэнікам, былі сфарміраваны багатыя калекцыі старажытнасцей, якія потым, вывезеныя з Гомеля, ляглі ў аснову найбуйнейшых музейных і кніжных збораў Расіі. Безумоўна, глядзячы з гістарычнай перспектывы, мы разумеем, што гэта была вялікая страта для Беларусі. Але страта непазбежная і непапраўная: такая была воля ўладальніка, бо Гомель уваходзіў у склад Расійскай імперыі, збіральніцкае жыццё якой канцэнтравалася ў Пецярбургу і Маскве. І як ні парадкавальна, сёння мы можам нават ганарыцца, што ў нас было дастаткова скарбаў для такіх вялікіх "страт". Прэтэндаваць на гэтыя каштоўнасці ў нас няма юрыдычнага права, але адчуваеш сатысфакцыю, што мы мелі да іх самае непасрэднае дачыненне.

Што ж гэта былі за скарбы? Граф М.Румянцаў сабраў і захаваў многія беларускія кніжныя, рукапісныя і нумізматычныя каштоўнасці. Дзякуючы яму, у тагачасным славянскім свеце зазьяла імя беларуса Іаана Грыгаровіча, які адшукаў, рэдагаваў і выдаваў старажытныя крыніцы, помнікі гісторыі, у тым ліку і творы Кірылы Тураўскага.

Чытаючы навукова-даследчыя тэксты, змяшчаныя ў кнізе, амаль увесь час канстатуеш, што румянцаўская ідэя захавання культурных помнікаў для нашчадкаў сёння застаецца паранейшаму актуальнай. Хацелася б, каб гэтая ідэя не абмяжоўвалася рэстаўра-

цыяй (і рэстаўрацыяй выдатнай) будынкаў румянцаўскай эпохі ў Гомелі ці паўторнай публікацыяй лістоў графа, якія захоўваюцца ў Гомельскім абласным краязнаўчым музеі, але і пашырылася на абмен каштоўнасцямі. Мне, напрыклад, незразумела, чаму матэрыялы па архітэктурцы Гомеля — планы горада, праекты пабудовы, іх апісанні — да гэтага часу захоўваюцца ў фондах Цэнтральнага ваенна-гістарычнага музея Расіі. Калі б яны знаходзіліся ў Беларусі, была б большая карысць для абедзвюх краін. У рэшце рэшт, можна ў нас знайсці і адпаведныя каштоўнасці для абмену.

Што ж датычыцца спецыяльнага выпуску часопіса "Пульс", то ён істотна дапаўняе інфармацыю, заключаную ў гомельскай кнізе, звесткамі ўсерасійскага і нават сусветнага маштабу. У артыкуле "Але дух яго не ведаў межаў" Віктар Малчанав падкрэслівае, што імя Мікалая Румянцава стаіць у ліку першых сярод усіх, каго вылучыў той бурны гістарычны перыяд. Пад рубрыкай "Terra Rumyantsev" беларускі Юры Лабінцаў і Ларыса Шчавінская характарызуюць эпоху Асветніцтва, дзейнасць П. Румянцава і яго папчэнікаў у Беларусі. Павел Трыбунскі расказвае пра знаходку "стараразанскага скарбу" (1822) і дачыненне графа да яго захавання і даследавання. Сенсацыйным для беларускага чытача з'яўляецца артыкул Ірыны Марысінай "З гісторыі аднаго кругасветнага падарожжа". Аказваецца, у 1815 годзе стараннем канцлера Румянцава "быў пабудаваны і забяспечаны ўсім неабходным" двухмачтавы брыг "Рурык", які праплыў праз Атлантычны і Ціхі акіяны. Экіпаж яго складаўся не толькі з матросаў, але і з навукоўцаў, мастака Хорыса, які зрабіў многа малюнкаў, у тым ліку невядомай раней какасавай пальмы, якой далі імя Румянцава — "Cocos Romanzoffiana".

У нумары змешчаны два артыкулы пра даступнасць, захаванасць і выданне рукапісных кніг са збораў П.Румянцава. Тэксты ілюструюцца фатаграфіямі рарытэтаў. Некаторыя з іх і сёння захоўваюцца ў Пашковым доме, які стаў ядром будучай Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі.

Марыя УСАВА, студэнтка журфака БДУ. НА РЭПРАДУКЦЫЯХ: вокладка гомельскага зборніка; какасавае пальма, названая імем М.Румянцава.

Гравёр Ілья

Маю ўвагу прывабіла нататка варшаўскага прафесара Вальдэмара Дэлогі "Хто ён, гравёр Ілья?", надрукаваная ў 34-37 нумары "Голасу Радзімы". Наколькі мне вядома, гравёр Ілья (гады яго жыцця невядомыя) з'яўляецца знакавай фігурай ва ўкраінскім выяўленчым мастацтве. Яго аўтарству належыць каля 400 твораў:

ілюстрацыі да "Трэбніка Пятра Магілы" (1646), гравюры па дрэве да "Пячорскага пацерыка" (1661) і інш. Працаваў ён пры друкарні Кіева-Пячорскай лаўры.

У сувязі з публікацыяй В.Дэлогі паўстаюць новыя цікавыя праблемы: пра сувязі паміж нясвіжскімі Радзівіламі і Пятром Магілай, паміж пратэстантамі і праваслаўнымі ўкраінскіх і беларускіх зямель.

Аляксандр ІЛЬІН (Пінск).

Музыкі з Крупіцы калядуюць у Германіі

Фальклорны ансамбль "Крупіцкія музыкі" існуе з 1982 года, носіць званне "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь". Назва яго паходзіць ад роднай вёскі Крупіца, што ў Мінскім раёне, дзе на беразе ракі Пціч стаяў млын, на якім вырабляліся крупы.

Па крупіцы сабраў мастацкі кіраўнік гэтага калектыву Уладзімір Гром фальклорную спадчыну, што легла ў аснову рэпертуару. Гэта запісаныя спецыялістамі і ім самім творы з розных рэгіёнаў Беларусі. Асабліва каштоўнасць калектыву — калекцыя беларускіх народных інструментаў работы знакамітых майстроў У.Жукоўскага, М.Гайдукевіча, В.Кульпіна, а таксама зробленыя рукамі ўдзельнікаў ансамбля і самім кіраўніком. Гэта скрыпкі, гармонікі, цымбалы, дудкі і акарыны, жалейкі, ударна-шумавыя інструменты, сярод якіх знайшлі свой голас басэтыя, дуда, колавая ліра, пастухоўская труба.

"Крупіцкія музыкі" сябруюць з замежнымі фальклорнымі калектывамі і з'яўляюцца жаданымі гасцямі ў многіх еўрапейскіх краінах. Зараз выпушчана 5 магнітаальбомаў і 2 кампактдыскі з творами, якія яны выконваюць. Аб калектыве створаны тэлефільмы "Добры вечар, госці!", "Кум куму любіў". Запісы з іх выступленнямі мелі поспех на радыё і тэлебачанні ў Югаславіі, Германіі, Нідэрландах, Англіі, Японіі. Самадзейныя артысты пабывалі ў Бельгіі,

Францыі, Чэхіі, Японіі, Літве, Латвіі, Эстоніі, Расіі, ва Украіне, двойчы ў Італіі і Польшчы, а ў Германіі і Нідэрландах — шмат разоў.

"Крупіцкія музыкі" — удзельнікі многіх дабрачынных

акцый. Яны ахвяравалі заробленыя сродкі Рэспубліканскаму гематалагічнаму цэнтру ў Мінску, дзіцячай анкалагічнай бальніцы ў Бараўлянах, на помнік асветніку Кірылу Тураўскаму ў Тураве. У 1996 годзе пры ўдзеле ан-

самбля і з дапамогай галандскіх і нямецкіх сяброў у Крупіцы быў пабудаваны Цэнтр здароўя.

Штогод артысты даюць звыш 50 канцэртаў у сябе на Радзіме і за мяжой. Сёлета шмат ездзілі па Беларусі з выступленнямі ў гонар 60-годдзя з Дня вызвалення краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У верасні выступалі ў Галандыі ў горадзе Маркела, дзе ў іх даўнія добрыя і шчырыя сябры.

У снежні "Крупіцкія музыкі" выступіць у некалькіх гарадах Германіі, куды іх запрасіў дабрачынны дзіцячы фонд "Сонейка" з горада Хох-Хайма, што недалёка ад Майнца. Дабрачынныя фонды Германіі кожны год перад Калядамі ладзяць збор грошай на аздаруленне дзяцей з Беларусі. Падчас традыцыйных кірмашоў ужо не першы год там выступаюць "Крупіцкія музыкі", дапамагаючы гэтым фондам, знаёмячы нямецкіх глядачоў з народнай культурай беларусаў. У гэтым годзе на працягу двух тыдняў беларускія песні і музыка ў іх выкананні будуць гучаць у некалькіх гарадах Германіі — Хох-Хайме, Майнцы, Франкфурце-на-Майне і іншых.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Народны каляндар

"Свято Ражство ўпярод пайшло..."

3 і 4 студзеня — працяг перадкаляднага посту Піліпаўкі ў праваслаўных.

5 студзеня — посна, або галодная куцця, запіс Каляд у католікаў. Гаспадар крапідлам (пучком з сухіх каласоў) акрапляе свяцонай вадой хату і іншыя будынкі, усюды ставіць крыж (гэта называецца "запісаць Каляды").

6 студзеня — першая (посная, бедная, вялікая) куцця — сямейная перадкалядная вячэра. У католікаў — Тры каралі.

7 студзеня — Ражство ў праваслаўных. Пачатак Каляд — даўняга народнага святкавання ў гонар зімовага сонцастаяння. Пачатак каляднага мясаеду (можна есці мяса), які цягнецца да Вялікага посту.

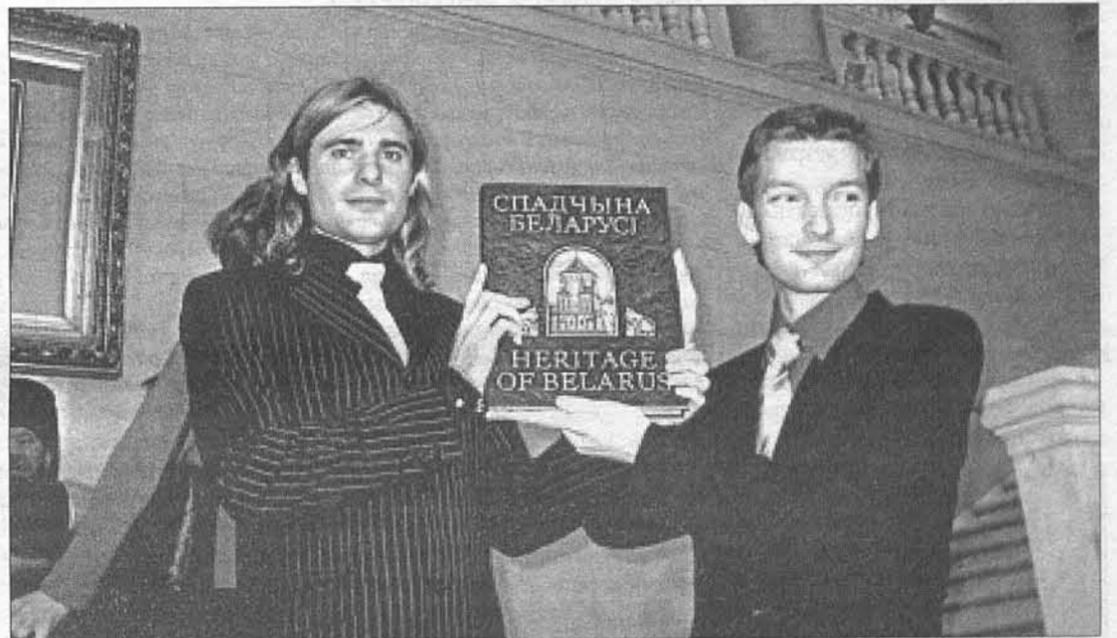
На Каляды не працавалі, моладзь спраўляла ігрышчы з танцамі, гульнямі ("Яшчур", "Ката пячы", "Жаніцьба Цярэшкі" і інш.), наладжвалі "Батлейку" — пераносную двухпавярховую лялечную сцэну, дзе ставілі ўверсе п'есы на біблейскую тэматыку, а ўнізе — сцэны з народнага побыту. Дзяўчаты варажылі пра будучае замужжа.

8 студзеня — Каляды, працяг свята. Абыходзілі хаты з песнямі-калядкамі, у якіх праслаўлялі гаспадароў і іх дзяцей шлобнага ўзросту, жадалі дабрабыту. У некаторых рэгіёнах гэты дзень называлі Зімовым паброўчыкам, Маладзёнамі або Бабінамі. Варылі кашу і пяклі аладкі, жанчыны адведвалі бабу-пупарэзніцу, якая прымала на свет іх дзяцей, а старэйшыя яе ўнукі вазілі на санках ад хаты да хаты, частавалі, частавала і яна іх.

Прэзентацыя

Нам засталася "Спадчына"...

У Беларусі з'явілася **унікальнае буйнафарматнае маляўнічае выданне "Спадчына Беларусі"**. Сапраўды прыгожая кніга, дзе змешчана 500 каляровых фатаграфій, мае наклад 3 тысячы экзэмпляраў. Адкрывае альбом выява беларускай святой Еўфрасінні Полацкай. Аўтары яе знаёмыя чытачам "Голасу Радзімы": наша газета друкавала здымкі Аляксандра Аляксеева і Алега Лукашэвіча, іх можна ўбачыць і ў "фотагалерэі" сайта Belarus21.by.

Падчас прэзентацыі альбома ў Нацыянальным мастацкім музеі Уладзімір Русакевіч, міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь, асабліва ўвагу звярнуў на тое, што ў незалежнай Беларусі вырасла здольная моладзь, якая любіць сваю зямлю і можа дастойна яе прадставіць у творчасці. Абодва аўтары працуюць у Белтэлерадыёкампаніі. Алег Лукашэвіч, тэлевізійны журналіст, вядомы, у першую чаргу, па сваіх рэпартажах з Міжнародных Канскага і Берлінскага фестывалю. Ён аўтар такіх тэлевізійных праектаў на Беларускім тэлебачанні, як "Новая калекцыя", "Наша спадчына".

Аляксандр Аляксееў мае дыплом бакалаўра эканамічных навук. Працуе на БТ рэдактарам аддзела спецпраектаў. Фатаграфіяў займаюцца некалькі гадоў. Першая перса-

нальная выстава была летась у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Кніга "Спадчына Беларусі" — выдавецкі дэбют. Аўтары прысвяцілі ёй 3 гады творчай даследчыцкай працы і вялікія намаганні. Кніга, па словах аўтараў, стваралася з захапленнем і любоўю. Алег Лукашэвіч кажа: "Мы ездзілі па роднай краіне і адкрывалі яе для сябе. Застаецца спадзявацца, што ўслед за намі адкрыюць Беларусь і іншыя. І любоў да Беларусі будзе галоўнай для ўсіх беларусаў".

На здымках у альбоме — Беларусь з яе помнікамі архітэктуры. Многія з іх упершыню прадстаўлены так маштабна: каталіцкі храм у Суботніках з яго унікальнай пахавальняй, фрэскі Свята-Нікольскага праваслаўнага манастыра, лікі Святых у дубовым іканастасе Камянец-

кай царквы, раскошныя вітражы ў касцёле ў Шэметава. Усе фатаграфіі выкананы аўтарамі на працягу апошняга года. Такім чынам, мы можам бачыць помнікі Беларусі такімі, якія яны сёння.

Альбом "Спадчына Беларусі" выдадзены на беларускай і англійскай мовах і з'яўляецца якасным прадстаўнічым выданнем. Варта падкрэсліць, што кніга стваралася і друкавалася ў Беларусі, на Мінскай фабрыцы каляровага друку, адным з самых буйных прадпрыемстваў паліграфічнай прамысловасці Беларусі. Фабрыка выступіла і выдаўцом кнігі.

"Спадчына Беларусі" на сваіх 320 старонках уражае сведчаннямі багатай гісторыі і маляўнічымі традыцыямі нашай краіны. Генеральны дырэктар ЮНЕСКА Каіціра Мацу-

уры, аўтар уступу да кнігі, у ім падкрэсліў: "Я ўпэўнены, што фотапраект "Спадчына Беларусі" будзе спрыяць новаму культурнаму дыялогу і адкрые старонкі беларускай спадчыны для сусветнай супольнасці". І сапраўды, такое выданне не сорамна прапанаваць у якасці падарунка і тым, хто любіць Беларусь, і тым, хто ніколі яе не бачыў. Дарэчы, вясной гэтага года фотапраект прэзентаваўся ў штаб-кватэры ў ЮНЕСКА. А ў кастрычніку — пачатку лістапада альбом і фотавыстава былі прадстаўлены ў Рыме ў Нацыянальным музеі музычных інструментаў.

Такім чынам, дзякуючы Аляксандру Аляксееву і Алегу Лукашэвічу, Еўропа больш ведае пра прыгожую краіну Беларусь, якая з'яўляецца неад'емнай яе часткай.

Алена СПАСЮК.

Падзея года

Сяргей ШАБАДАЛАЎ (Літва, г. Вісагінас) — кіраўнік Беларускага культурнага цэнтру "Крок".

— Вельмі ўдзячны Беларускаму таварыству па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма" — арганізатарам курсаў для прадстаўнікоў беларускіх суполак замежжа, і тым, хто працаваў з намі. Такая прыемная атмасфера панавала тут усе 5 дзён! Мы атрымалі шмат практычных матэрыялаў, неабходных нам у рабоце. Гэта кнігі, касеты, дыскі, ноты і іншае. І, галоўнае, веды.

Сам я родам з вёскі Знаменка Лагойскага раёна, там жыве мая маці, а ў Відзах Браслаўскага раёна, зусім недалёка ад Вісагінаса, жыве мая маці маёй жонкі, таму мы часта прывязджалі на Радзіму. Я — удзельнік ансамбля "Світанак", а наш калектыў шмат канцэртуюе ў горадзе і шмат дзе пабывае ў гэтым годзе: свята вясны ў Вільні і выступленне ў Віленскім палацы спорту на вялікай сцэне на канцэрце палякаў Віленшчыны; фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік" у Паставах, дзе шмат было кантактаў з беларускімі калектывамі (а потым ансамбль народнай музыкі "Паазер'е" пабывае ў нас у гасцях); славянскі этнаграфічны фестываль у мястэчку Варкава ў Латвіі; свята беларускай песні ў горадзе Шаўлія і інш. У нашым Беларускаму культурным цэнтры "Крок" таксама праводзім цікавыя мерапрыемствы, дапамагаем ладзіць вяселлі нашым беларусам, шмат карысных спраў робім.

Прызнаюся, Новы год сустракаем з трывогай: першы блок Ігналінскай атамнай электрастанцыі будзе спынены, а гэта пагражае нам беспрацоўем. Горад быў створаны дзеля абслугоўвання гэтай станцыі, невядома, што будзе з намі далей. Але будзем спадзявацца на лепшае.

Ірына КУЗНЯЦОВА (Літва, Вісагінас, Беларускаму культурнаму цэнтру "Крок").

— Я працую таксама на Ігналінскай атамнай электрастанцыі, удзельніца нашага ансамбля "Світанак". За мінулы год запомніліся шматлікія выступленні ў Літве, апошнія з якіх было ў Шаўлія, прысвечанае 60-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Свята ладзіла мясцовая беларуская суполка, на яе быў запрошаны з Беларусі ансамбль з Баранавічаў. Такія сустрэчы памятна, мы і творча ўзбагачаемся, пераймаючы рэпертуар, знаёмімся, набываем новых сяброў. Наступны год — 60-годдзе Перамогі, рыхтуем да яго.

Кнігарня

Традыцыйная мастацкая культура віцебскага Падзвіння

У выдавецтве "Беларуская навука" выйшаў з друку 2-гі том серыі "Традыцыйная мастацкая культура беларусаў", прысвечаны рэгіёну віцебскага Падзвіння — паўночнай часткі нашай дзяржавы, дзе, як піша складальнік гэтай кнігі, навуковы рэдактар і аўтар ідэі, этнамузыказнаўца Тамара Варфаламеева, "у выніку складаных этнагістарычных, палітычных і сацыяльных працэсаў склалася адметная культура, якая, будучы каранямі сваімі загіблена ў племянную даўніну, разам з тым у пэўных сваіх рысах працягвае заставацца актуальнай часткай культуры сучаснай".

Аўтарскі калектыў спецыялістаў Беларускага інстытута праблем культуры сумесна з даследчыкамі іншых устаноў і з дапамогай органаў і ўстаноў культуры Віцебскай вобласці стварыў навуковае выданне, якое з'яўляецца вялікай падзеяй першага дзесяцігоддзя XXI стагоддзя. Так ахарактарызаваў гэтую працу прафесар-філосаф Уладзімір Конан на прэзентацыі ў Беларускаму дзяржаўным інстытуце праблем культуры. Ён быў рэцэзентам выдання

і ацэньвае серыю "Традыцыйная мастацкая культура беларусаў" як спадчыну, што вяртаецца народу.

Другім рэцэзентам з'яўляецца вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Арсень Ліс. Ён лічыць, што гэты том грунтоўна прадуманы і прадстаўляе шырокі ахоп культуры, у ім — цікавы падыход да народных звычаяў і абрадаў, з якіх выяўлена шмат новых і ёсць выдатныя

унікальныя ўзоры, а размовы з інфарматарамі выяўляюць іх светапогляд, ментальнасць, псіхалогію, што таксама важна ў дадатак да звестак пра фальклорную і этнаграфічную спадчыну, традыцыйныя рамёствы, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.

Кніга складаецца з 12 раздзелаў, першы з якіх дае агульныя звесткі пра ландшафтна-геаграфічныя і гісторыка-этнічныя асаблівасці краю, гісторыю яго засялення і склад насельніцтва, асноўныя канфесіі, характэрныя рысы гаспадарчай і бытавой культуры, яскравыя адметнасці мясцовых гаворак і інш.

Увесь астатні матэрыял — календарныя і сямейныя абрады і звычкі, якія насычаны песнямі, танцавальны фальклор, інструментальная музыка і гульні, народная проза, касцюм, традыцыйны народны тэкстыль, ганчарства — дае ўяўленне аб сучасным стане адной з найлыбінных праяў карэннай культуры беларускага народа на матэрыяле традыцый аднаго рэгіёна.

Можна павіншаваць і аўтарскі калектыў, і выдавецтва, і ўсіх нас з гэтым цікавым грунтоўным выданнем.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Слоўнік

Словы, якіх мы не ведаем

Слоўнікавы запас беларускай мовы багаты. Адна словы актыўна ўжываюцца ва ўсіх моўных стылях, іншыя, з сучаснага пункту гледжання, лічацца дыялектнымі, устарэлымі, жаргоннымі і г. д.

Між тым у розных мовах свету (напрыклад, англійскай) ёсць словы, якія незалежна ад свайго паходжання і сферы ўжывання ў мове аказваюцца ўключанымі ў слоўнікі асаблівага кіталату — тэзаўрусы. У тэзаўрусах адлюстравана ўсё слоўнікавае багацце мовы, таму гэтыя слоўнікі надзвычай каштоўныя. Як прыклад тэзаўруса англійскай мовы можна назваць "The Oxford Popular Dictionary and Thesaurus", выдадзены ў 1995 годзе, які налічвае больш за 150 тысяч слоў. Даследчыкі беларускай мовы складаннем слоўнікаў-тэзаўрусаў пакуль што не займаліся (за выключэннем, можа быць, Янкі Станкевіча, аўтара двухтомнага "Белорусско-русского (Великолитовско-русского) словаря — Беларуска-расійскага (Великолитовско-русского) слоўніка". Блізка да вырашэння гэтай задачы падышоў і складальнік "Слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў" М.Клышка. А прафесар Ф.Янкоўскі, як вядома, усё жыццё запісваў цікавыя словы і выразы, але яго навуковая спадчына яшчэ па-належаюму не ацэнена і поўнацю не выдадзена.

Дык што ж мы маем у выніку? Беднасць слоўнікавага запаса асобных індывідуумаў, якія нават і не падразаюць, што па-беларуску можна сказаць неяк іначай, чым рэкамендуюць акадэмічныя слоўнікі, нарматыўныя даведнікі. Між тым нечаканае, арыгінальна ўжывае слова заўсёды ўзбагачае мову (асабліва мастацкай літаратуры, публіцыстыкі). Ды і ў размове, жывой гутарцы часам не шкодзіць звярнуцца да лексікі, незаслужана і беспадстаўна забытай. А яна ж засталася нам у спадчыну ад продкаў, і, як пісаў вялікі Янка Купала, "паміж сваіх і чужакоў яна нам ласкай матчынай...".

Гартаючы розныя слоўнікі — дыялектныя, перакладныя, тлумачальныя, — пачынаеш задумвацца над тым, якая наша мова ўсё ж багатая і які багаты наш народ, што яе мае.

А пачаць варты з "Беларуска-расійскага слоўніка" М.Байкова і С.Некрашэвіча (Мінск, 1925), які налічвае больш за 20 тысяч слоў (факсімільна перавыдадзены ў 1993 годзе). Гэты слоўнік быў

складзены ў рэкордна кароткі час, усяго за 4 месяцы, але вельмі важна, што матэрыялам для яго напісання паслужылі самыя разнастайныя крыніцы: творы беларускіх пісьменнікаў, навуковыя выданні па розных галінах ведаў. Слоўнік быў, як заўважылі яго ўкладальнікі, адным крокам да ўтварэння поўнага слоўніка беларускай мовы. У гэтым выданні звяртаюць на сябе ўвагу такія словы: аблуда — '1) опшбка, заблуждзены; 2) распутства'; авантурнік — 'авантюрыст, пройдоха, плут' — дарэчы, гэтыя словы зафіксаваны ў "Слоўніку беларускай мовы" І.Насовіча і ў "Краёвым слоўніку ўсходняй Магілёўшчыны" І.Бялькевіча. Нейкія не зусім звыклыя яны для нас, аднак жа вельмі беларускія...

Цікавае слова характарызуе адначасова і надвор'е, і чалавечы характар: адліглівы '1) отходчивый (нораў); 2) 'оттепельный'. Слова баглай абазначае: '1) лежэбок, лентяй; 2) богохульнік'. А вось і знаёмае арыгінальнае слова, уключае нават у некалькі дыялектных

слоўнікаў: барджэй — 'скорей, рее, поскорее'. І вельмі шмат тэрмінаў розных навук — матэматыкі, літаратуразнаўства, геаграфіі, логікі, псіхалогіі, геалогіі, мінералогіі, крышталграфіі, юрыспрудэнцыі і інш. За час, што прайшоў пасля выдання слоўніка, многае змянілася, у тым ліку і беларуская навуковая тэрміналогія. Але словы, якія ўжываліся як назвы прадметаў, паняццяў і з'яў, звязаных з пэўнымі галінамі ведаў, застаюцца і цяпер каштоўнымі для нас — хаця б таму, што гэта кавалачак нашай гісторыі.

Сустракаюцца ў слоўніку і іншыя самабытныя словы: біліндрасіць — 'болтать вздор', біндус, — 'ндзюк — 'лентяй', брындзюлька — 'побрякушка', будзька — 'будильник', буйла — 'буйвал', букатка — 'булочка', варыва — 'кушанье, щи, борщ', ваўчуга — 'матэрыі волк', век-вяком — 'всегда, бесконечно', відоўца — 'зритель', выдма — 'дона', жалезка — 'утюг'. Напрошваюцца высновы наконт ўжывання самабытных слоў, якімі многія цяпер захапляюцца і, можа быць, нават празмерна. Перш чым ужыць тое ці іншае арыгінальнае слова, трэба зазірнуць у слоўнік, каб ведаць яго дакладнае значэнне. У іншым выпадку мы рызыкуем ужыць слова абсалютна няправільна і не да месца.

З устарэлымі словамі, наогул, трэба абыходзіцца вельмі асцярожна, бо яны могуць успрымацца ў наш час як недарэчныя, смешныя, іх можа мала хто ведаць. Але імкнуцца ведаць беларускую мову лепей, глыбей, чытаючы шматлікія слоўнікі, не толькі карысна, але і неабходна.

Святлана САЧАНКА.

Падзея года

Павел ДЗЯГЦЯРЫК (Кыргыстан, г. Бішкек) — намеснік старшыні грамадскага аб'яднання "Світанак".

— У гэтым годзе я шмат выступаў, раскажваючы пра Беларусь і курсы, што праводзіць таварыства "Радзіма". Дзякуючы матэрыялам па навучанні роднай мове, якімі нас забяспечыў Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, мы адкрылі нядзельную школу і курсы беларускай мовы пры Бішкекскім гуманітарным універсітэце, сумесна з Пасольствам Рэспублікі Беларусь — Цэнтр беларускай культуры. Шмат мерапрыемстваў правялі дзякуючы тым матэрыялам, якія я летась прывёз з Мінска. Да нас пацягнулася моладзь, мы стварылі харэаграфічны ансамбль, якім кіруе прафесійны харэограф Людміла Фядотава. Шчыра дзякую таварыству "Радзіма" за работу, якую яно праводзіць з беларускімі аб'яднаннямі замежжа.

Радуюся поспехам сваёй малодшай 16-гадовай дачкі Наталлі, якая працуе ў юнацкай газеце "Айданэк": на фестывалі "Волжскія сустрэчы" ў маі гэтага года ў Чэбаксары сярод 183 маладзёжных газет яе газета заняла першае месца. На наступны фестываль яны паедуць бясплатна як пераможцы конкурсу. Наталлія скончыць школу і будзе паступаць на факультэт журналістыкі, так што Новы год мы сустракаем з новымі надзеямі, новымі планами, якія, спадзяюся, спраўдзяцца. І ў асабістым жыцці, і ў грамадскай рабоце.

Фестывалі

Беларускі бенефіс у Літве

Ансамбль народнай музыкі Воранаўскага раённага Дома культуры (Гродзенская вобласць) сумесна з музычнымі калектывамі з Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны прыняў удзел у I Міжнародным фальклорным фестывалі "Пахроўскія званы" ў Вільнюсе.

А беларускі музычны дуэт з Мінска ў складзе Тодара Кашкурэвіча (вальняк) і Аляксандра Лася (скрыпка) прадстаўлялі Беларусь на Міжнародным фальклорным фестывалі "Тражыне", у якім канцэртныя праграмы прадстаўлялі таксама музыканты з Вялікабрытаніі, Кітая, Латвіі, Літвы, Нарвегіі, Турцыі, Эстоніі.

Акрамя таго выступленні беларускіх выканаўцаў з поспехам прайшлі ў Вільнюсе, Каўнасе і Кернаве. Галіна ВІР.

Галерэя майстроў

Пра што гаворыць нам слова "маска"? Пэўна, кожны знойдзе свой адказ на гэтае пытанне. Адна згадаюць пераапранутых вясковых калядоўшчыкаў, другія — яркія лацінаамерыканскія карнавалы, трэція — рытуальныя скокі шаманаў. Відавочна, што гісторыя маскі пачалася задоўга да таго, як яе сталі ўпісваць людзі. Але, як бы тое ні было, са старажытных часоў з маскай звязана пераўвасабленне чалавека ў іншую істоту, у іншую сутнасць. Маска пачынала сваё існаванне ў асяроддзі людзей з практычнай мэтай — дапамагчы чалавеку прадставіць сябе іншай істотай з новымі магічнымі магчымасцямі і сілай. Фантазія напаўняла кожны вобраз-маску глыбокім сэнсам.

Найбольш папулярныя былі маскі ў час святкавання Каляд. Персанажы, у якіх пераўвасабляліся калядоўшчыкі, былі вельмі разнастайныя: гэта свойская жывёла, птушкі, зьяры і міфалагічныя персанажы. Кожны вобраз нес у сабе свой персанальны сэнс.

У наш час маскі працягваюць сваё жыццё, іх выкарыстанне і выраб набываюць новыя формы і гучанне. У беларускім сучасным дэкаратыўна-прыкладным мастацтве найбольш ярка развілася традыцыя стварэння дэкаратыўных саламяных масак. У аснову леглі навыкі вырабу абрадавых масак. Першыя дэкаратыўныя саламяныя маскі, якія захаваліся ў музэйнай калекцыі Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі, былі выкананы ў 1976 годзе мастаком з горада Хойнікі Гомельскай вобласці Эльзай Назарэнка.

Сапраўдную рэвалюцыю ў сучасным саламапляценні здзейснілі работы мастакоў Таісы Агафоненка і Тамары Паўлоўскай (маці і дачка). Серыя работ, якая знаходзіцца ў экспазіцыі Музея народнага мастацтва ў Раўбічах, ужо амаль трыццаць гадоў заважвае наведвальнікаў сваімі дзіўнымі вобразами. Тры маскі — чорта, бусла і казла — Таіса Агафоненка стварала на аснове традыцыйных абрадавых масак. Маскі Тамары Паўлоўскай, выкананыя ў выглядзе дэкаратыўных насценных пано, сталі пачаткам новага накірунку ў беларускім саламапляценні. На іх аснове ўдас-

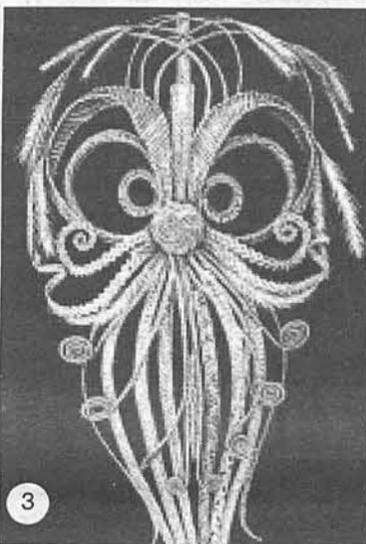
каналвалі сваё майстэрства наступныя пакаленні майстроў — Ніна Кузняцова, Вера Салдатава, Любоў Селівончык.

Найбольш яркай мастачкай, якая развівае тэму дэкаратыўнай саламянай маскі, у наш час з'яўляецца Вера Салдатава. Строгія, вывераныя лініі і прапорцыі яе работ з'яўляюцца праяўленнем найвышэйшага прафесіяналізму. Творчасць яе прызнана ва ўсім свеце. Сведчаннем гэтага стала абранне сімвалам Міжнароднага фестывалю саламянай маскі, які праводзіўся ў верасні гэтага года Амерыканскім музеем саламянага мастацтва, работы Веры Салдатавай "Авен".

Пра фестываль саламянай маскі "Міфы і легенды" хочацца раскажаць асобна. Для ўдзелу ў ім былі запрошаны майстры і аматары мастацкай саломкі з усяго свету, без абмежаванняў ва ўзросце і адукацыі. Разам з прафесійнымі мастакамі ў ім бралі ўдзел майстры-аматары, выкладчыкі гурткоў, клубу, дзеці. Ад Беларусі ўдзельнічала 17 майстроў, якія прадставілі 30 работ. Творы павінны былі адлюстроўваць міфалагічных або казачных персанажаў. Майстры Беларусі прадставілі Жытня, Вадзяніка, Саву, Зайца, Казу, Быка.

Самымі папулярнымі сталі вобразы Жытня і Казы. Кожны ўбачыў гэтых персанажаў у індывідуальным свеце свайго творчага ўспрыняцця, таму зусім рознымі, непадобнымі аказаліся вобразы Жытня, выкананыя мастакамі Любоўю Селівончык,

Сусветнае прызнанне беларускай саламянай маскі

Ліліяй Жураўлевіч і студэнтам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры Дзянісам Міжум, маскі Казы, выкананыя майстрамі Святланай Чэрнікавай

з Лепеля Віцебскай вобласці і Наталляй Бандарэнка з Мінска.

Па выніках фестывалю беларусы былі прызнаны лепшымі майстрамі ў свеце. Лепшай мас-

кай у паказе міжнароднае журы абрала маску Дзяніса Міжум. У намінацыі "Плёненне маскі" тры першыя месцы занялі беларускія майстры Святлана Чэрнікава, Любоў Селівончык, Наталля Бандарэнка. У намінацыі "Маскі ў тэхніцы аплікацыі" першае месца заняла мастачка Лілія Жураўлевіч. Усе маскі-прызёры былі паказаны ў верасні на выставе ў Мінску "З глыбіні стагоддзяў", прысвечанай 100-годдзю заснавальніцы сучаснага беларускага саламапляцення Веры Гаўрышук.

Зараз іх можна ўбачыць на сайце Амерыканскага музея саламянага мастацтва (<http://www.stavartmuseum.org/>) і на сайце віртуальнага музея "Беларуская саломка" ў раздзеле "Выстаўка" (<http://straw.iatp.by>).

Нягледзячы на хуткаплынны час і новыя погляды, маскі прысутнічаюць у нашым сучасным жыцці. Мы інакш іх успрымаем, для нас яны сталі сімваламі даўніны і былых вераванняў, але ці да канца нас пакінула гэтая старая вера нашых продкаў? Мы ж верым, што, калі на Каляды завітаюць пераапранутыя ў масках казы, мядзведзя, бусла і іншых, што ў новым годзе да нас прыйдуць пшасце, радасць, дабрабыт і шмат сяброў.

Таццяна РЭПІНА.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Казя (Святлана Чэрнікава, Лепель, 2003 год); 2. Казя (Таіса Агафоненка, Мінск, 1986 год) 3. Жыцьне (Любоў Селівончык, Мінск, 2004 год); 4. Жыцьне (Дзяніс Міжум, Мінск, 2004 год).

Захавай традыцыю

Каляднае меню

Руфіна ЯЗЕРСКАЯ, 1948 года нараджэння, нарадзілася і вырасла ў в.Дуліна Шаркаўшчынскага раёна Віцебскай вобласці ў сям'і католікаў. Ад маці і бабুলі навучылася гатаваць традыцыйныя стравы — на кожнае свята сваё меню. Зараз кабета жыве ў гарадскім пасёлку Ветрына Полацкага раёна Віцебскай вобласці, але кухню сваю мясцовую захоўвае, і гэта падабаецца яе сямейнікам. Наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ запісала рэцэпты, якімі шчыра падзялілася Руфіна ЯЗЕРСКАЯ — няхай беларусы замежка гатуюць па-беларуску — смачна і разнастайна.

Куцця перад Нараджэннем Хрыстовым — Колькі і якіх страў у вашай сям'і звычайна гатавалі на куццю перад святкам?

— У нас гатавалі 14 страў, і ўсе поспыя: хлеб свежаспечаны, каша-куцця з ячменным круп з алеем або засалоджаная мёдам, цукровым сіропам, аўсяны кісель, кісель з журавін (густы, як желе), пшанічныя клёпкі прэсныя з салодкім тоўчаным макам, грыбная поліўка, пяклі патруху (бульба ў шалупінні, спечаная на вузлях), а да яе падавалі селядзец, прыпраўлены цыбуляю з алеем, смажылі свежую рыбу, калі была, грыбы і агуркі салёныя, раўгеню, або смагу, з жытняй мукі, і шчыны начынялі грэцкай кашай, пілі віно і дзіліліся ашпатам, прынесеным з касцёла.

— А як праходзіла вячэра?

— Урачыста, каб уся сям'я была ў зборы. Як стравы прыгатаваны, прыносілі з хлява сена і клалі на стол, на яго — белы льяны абрус. А стравы прыносілі па чарзе. Найперш —

малітва, дзяленне ашпата, затым балька клікаў Мароза: "Мароз, Мароз, хадзі куццю есці!" Елі па тры лыжкі куцці. Пасля куцці — поліўку, рыбу, хто што хоча, толькі каб кожны пакаштаваў усіх страў. Хто куццю не стане есці — летам, казалі, камары заядаць будуць. Як павязчалі, выпячвалі з-пад абруса па слябіне сена, даведваліся, ці доўгі ўродзіцца лён. А ў каго даўжэйшая слябіна — той будзе ўдачлівы ў новым годзе. Пасля вячэры са стала не прыбіраюць, а лыжкі кладуць выемкай уверх — у іх раніцай дзеці знаходзілі падарункі ад Мароза, а ўсе разам калацілі лыжкамі па сталае.

— Рэцэпты некаторых традыцыйных страў, якія вы пералічылі, мы ўжо друкавалі ў нашай газеце, а як прыгатаваць РАЎГЕНЮ, або СМАГУ?

— З пшанічнай мукі-валпоўкі (першага гатунку) робяць прэснае, падсоленае цеста, скатаюць яго ў жгут і рэжуць на кавалкі, затым варыць у вадзе. Загалдзя таўкуць у ступцы мак — пакуль не з'явіцца малачко, затым дада-

юць цукар і тропкі кіпеню. Усе дзеці вельмі любяць гэтыя клёпкі з макамі і кісялём.

Нараджэнне Хрыстова

— У нас Новы год не надта святкуюць. Асноўнае свята на Каляды — Нараджэнне Хрыстова. Вельмі багаты стол, і таксама гатуюць 14 страў, усе скаромныя. Перад Калядамі забівалі кабана і гатавалі, ашчадна выкарыстоўваючы, розныя мясныя прысмакі са свінога мяса, крыві, вантробаў, костак і рабын, нешта салілі і захоўвалі ў драўляных дзежках, нешта вялілі, нешта сушылі і вянілі.

Але галоўнае на Каляды — КАЎБАСЫ, іх было некалькі відаў: добрая каўбаса (запраўленая ў тонкія кішкі дробна пасечаныя кавалкі мяса і сала з прыправай, часнаком — яе пяклі з салам або ў чыгунку з рабынкамі тушылі, падкалочываючы мукой), вантробянка (усе вантробы здрабняюць, дадаючы добрага мяса і прыправу, запраўлялі ў кіндзюк, адварвалі і клалі пад гнёт), крывянка, наліўная каўбаса.

— А як гатавалі наліўную каўбасу?

— Таўклі вараную бульбу з засмажанымі скваркамі, начынялі гэтым фаршам тонкую свіную або гавяджую кішку і пяклі ў печы.

Варылі МЯСНЫЯ РУЛЕТЫ. На шкуру з тонкім слоем сала клалі фарш (з добрага мяса або пячонкі), скручвалі, перавязвалі і варылі на малым агні дзве з паловай гадзіны (соль — па смаку). Як астыне — пад гнёт. Ядуць у халодным выглядзе.

— Вось вы ўвесь час кажаце "ПРЫПРАВА". Аднолькавая для ўсіх мясных страў?

— Так. З лета я сушу кроп, кмен,

каляндру, затым перакручваю ў мясарубцы з лаўровым лістом, дадаю молатга перцу трохі (раней абыходзіліся без яго). Гэта прыправа на ўсё мясныя стравы.

— А якія яшчэ мясныя стравы былі на калядным stole?

— На Каляды, як і на Тройцу, заўсёды варылі мяса. Яшчэ розалі гуся і рабілі РУЛЯДУ (кавалкі мяса абсмажвалі ў чыгунку на агні, затым дадавалі яблыкі і квашаную капусту, ставілі марыцца ў печ, дадаючы свінога тлушчу тропкі. Я па-свойму раблю ПАЛЯНДВІЦУ (мяса са спіны кабана націраю соллю з прыправамі, загортаю ў льяную анучку, з чагырох бакоў заціскаю дубовымі дошчачкамі і абвязваю зверху, тады яна мае прыгожую форму і добры смак).

— З мукі, акрамя бліноў ды печанай каўбасы, што-небудзь пяклі яшчэ?

— На Каляды і Вялікдзень шмат пяклі розных ПРАГОЎ. У нас заўсёды было 40 пірагоў з рознымі начынкамі, але сярод іх абавязкова пяклі МЯДОВЫ ПЕРНІК з 40 яек. Цеста лёгкае, растае ў роце і смачнае. Жаўткі ўзбівалі асобна, бялкі — асобна, 5 шклянак мукі і 1 літр мёду. Ад мёду пернік быў цёмна-карычневага колеру.

І я так раблю ўсё жыццё, як мае мама і бабуля рабілі.

Урокі Дзеда Усёведа

Добры дзень, мае дарагія чытачы!
Сёння прапаную ўрок: ЕЖА

Прыгатаванне ежы

Ежа — еда.
Гатаванне ежы — приготовление еды.
Мяса — мясо.
Свініна — свинина.
Ялавічына — говядина.
Рыба — рыба.
Селядзец — сельдь.
Яйка — яйцо.
Малако — молоко.
Сырадой — парное молоко.
Тварог — творог.
Масла — сливочное масло.
Алей — растительное масло.
Цукар — сахар.
Соль — соль.
Локшына — лапша.
Макароны — макароны.
Крупы — крупа.
Ячныя крупы — перловая крупа.
Проса — пшено.
Аўсянка — овсяная крупа.
Грэцкія крупы — гречневая крупа.

Скрэбці (рыбу, моркву) — чистить (рыбу, морковь).
Перабіраць (вішні, грыбы) — перебирать (вишни, грибы).
Смажыць (мяса) — жарить (мясо).
Скварыць — жарить (сало).
Пражыць (гарох, семкі) — жарить (горох, семечки).
Варыць, гатаваць — варить.
Кіпяціць, гатаваць (ваду) — кипятить (воду).
Парыць (малако) — кипятить (молоко).
Вэндзіць — коптить.
Снедаць — завтракать.
Абедаць — обедать.
Вячэраць — ужинать.
Каштаваць, спрабаваць, прабаваць, паспытаць — пробовать, отведавать.

Суп — суп.
Крупнік — суп (с крупой).
Зацірка — суп (мучной).
Боршч, буракі — борщ, свёкла.
Бацвінне — ботва.
Юшка — уха.
Шчаўе — щавель.
Каша — каша.
Каўбаса, кілбаса — колбаса.
Аладкі — оладьи.
Яечня — яичница.
Катлета — котлета.
Вяндліна — копчености.
Абед з трох страў — обед из трех блюд.
Пара (ж.р.) — пар (м.р.).

Хлеб — хлеб.
Пірог — пирог.
Пернік — пряник.
Абаранак — баранка.

Кава — кофе.
Чай, гарбата — чай.
Кісель — кисель.

Прачытайце словы і запомніце тыя, з якімі вы сустрэліся ўпершыню. Складзіце з імі сказы. Са старэйшымі ці з сябрамі пагуляйце ў гульні "Перакладчык" (нагадваю правільны гульні: нехта адзін называе слова на рускай (беларускай) мове, другі перакладае яго на беларускую (рускую) мову).

Загадкі

Вадкае, а не вада, белае, а не снег.

(океаніст)

Што ў вадзе родзіцца і ў вадзе расходзіцца.

(члоўк)

Вісіць вісёнца, сядзіць сядзёнца, каб ты не вісеў, я б не сядзеў.

(вэрвобед і лоў)

Белы, як снег, а салодкі, як мёд.

(дзед)

Без чаго нават найбяднейшы чалавек абедаць не сядзе?

(ржычыг еб)

А вось вам некаторыя звесткі з біяграфіі слоў

Існуе дзве найбольш абгрунтаваныя гіпотэзы пра паходжанне слова "бульба". Паводле першай, яно прыйшло да нас праз пасрэдніцтва заходнеславянскіх моў з латыні, дзе "бульбус" — значыць "клубень, цыбуліна". Прыхільнікі другой гіпотэзы бачаць першакрыніцу ўсходнеславянскага "бульба" ў нямецкім "боле" — клубень, цыбуліна (праз заходнееўрапейскія мовы).

Лічыцца, што "хлеб" праваслаўнага паходжання, запазычаны са старамяцкага "хлеб" — фармавы хлеб. У славян гэтае запазычанае слова асэнсавалася з кіслым уфармаваным хлебам.

Слова "блін" — гэта змененае старажытнаславянскае "млпн" (ад малоць). Падобныя словы ёсць і ў іншых славянскіх мовах — польскай, чэшскай.

Абаранак — ад таго ж караня, што і абварыць, абварваць, вар. Абаранак — такое печыва, якое апускаюць у вар, абварваюць перад тым, як пячы. Страта "в" у слове "аб(в)аранак" — не адзінаквы выпадак у мове. (Падобная з'ява мае месца ў слове "абоз" з абвозь).

Слова "цукар" паходзіць ад арабскага "сукар".

Яшчэ ў сярэдзіне IV стагоддзя да н. э. у Індыі быў вядомы трывяны цукар. Потым вытворчасць "каменнага мёду" наладзілі Персія, Егіпет і Кітай. У VII стагоддзі арабы завезлі цукар у Еўропу. А ў пачатку XVIII стагоддзя ў Маскоўскім Крамлі стала дзейнічаць "цукровая палата", якая перарабляла імпортны трывяны цукар. Першы цукровы завод у Расіі пабудаваны ў 1802 годзе ў вёсцы Аляб'ева Тульскай губерні, у Беларусі — у 1830 годзе ў маёнтку Маладава Кобрынскага павета.

"Яйцо" — агульнаславянскае па паходжанні слова, але ў працэсе развіцця славянскіх моў яно атрымала ў іх рознае фанетыкамарфалагічнае аблічча. У помніках стараславянскай мовы — гэта "яйце". Пазней у беларускай і рускай мовах у выніку фанетычнага змянення гука "е" ў "о" атрымалася яйцо. Што датычыць другой формы назвы — яйка, дык гэта звычайнае польскае слова, і яно пашырана толькі ў заходніх беларускіх гаворках.

Цяпер паслухайце, як цудоўна, з якой любоўю Ніл ПЛЕВІЧ у сваім рамане "Родныя дзеці" апісвае нашы нацыянальныя беларускія стравы (у мяне, як

прачытайце, аж сліні пацяклі, і захацелася ўсяго пакаштаваць):

Вось ты ў гасцях — і нават слоўца

Табе сказаць няма калі:
Вяндлінку з водарам ядлоўца
Мяцеш — зараз па два скрылі!

А побач — зірк! — як пуд,
як казка —

З каляндрай, з перцам,
з часнаком —
Ляжыць вясковая каўбаска,
Таксама ўвітая дымком!

К таму ж падсохла на гарышчы —
Дык толькі плёўка шапаціць!
Умэнт калцо з паўметра
знішчыў —
Адно раз'ятрыў апетыт!

Калі ж дапаў да вантрабянкі —
Цягаць стамілася рука!
Глядзіш — а ўжо кіндзюк
крывянкі
На блюда выклалі з гаршка!

О, гэны зверху і сысподу
Наскрозь усмажаны каўтук!
За чатырох змалоў-уходаў!
(Хоць сам ты лічыш, што за двух).

Паспеў адчуць, што ўжо не слабка
І ў паясніцы, — а на стол
Тым часам едзе ў місе бабка
І парай дышае пад столь:

З бакоў запечаная ў меру,
У бульбе скварачкі тырчаць... —
І так жа ўслед пайшла на змену —
Хоць замычы — каб не маўчаць!

"Усё! — сказаў. — На гэтым дзякуй!"
А на абрус — нясуць бліны
І к ім — мачанку-веращачку
З наборам рэбрачак свіных!

Хвіліну выстагнаў ты моўчкі:
Дзе месца ўзяць? Патоўпіць дзе?"
І неўпрыкмет на два-тры вочкі
Паслабіў пас на жываце...

Ужо не здыхацца! Падпёрла —
Няйначай крушня камянёў!..
А перад носам... ставяць цёрла
Гарачых, тлустых калдуноў!

Калдун!.. Духмяны, самавіты,
У масле ўсмяглы, а паўзверх —
Смятанкай свежаю паліты!..
Ну што? Ізноў глядзіш, як звер?

І адчуваеш, адчуваеш:
Няхай хоць згэтуль у труну —
А не зганьбуеш, не стрываеш —
Дасі прыгул і калдуну!

Дасі!.. І добра зробіш, браце!
І не ўнікай дарма сябе!
Ты за ядой — як і на працы:
На малацьбе ці на касьбе!

Калі на свеце нехта дзесьці
Умее добра працаваць, —
То ўмее ён і смачна з'есці,
І — адпаведна — згатаваць.

Таму — дастойна, без эфекту
Прымай падзяку-пахвалу —
І беларускаму таленту,
І беларускаму сталу!

І цмокні ў ручку гаспадыні,
Каб сонцам пырснула яна,
І ўскінь яшчэ — ато астыне! —
Ускінь на сэрца "калдуна"..

Пішыце. Назавіце вашы любімыя стравы, раскажыце, як іх прыгатаваць. Да пабачэння!

Ваш ДЗЕД УСЁВЕД.
Падрыхтавала
Святлана КАРПУЧОК.

Народны ансамбль старадаўняй музыкі "Пастараль" выкладчыкаў Дзяржынскай школы мастацтваў адзначыў нядаўна сваё 10-годдзе. Мэтай яго стварэння была ідэя адраджэння традыцыі салоннага музыцыравання.

Гэта стала магчымым дзякуючы выдзеленым Беларускім інстытутам праблем культуры нотным зборнікам. Усе гэтыя гады ансамбль не толькі дае канцэрты з твораў Міхала Клеафаса Агінскага, Мацея Радзівіла, Осіпа Казлоўскага і іншых беларускіх кампазітараў мінулых эпох, але і агучвае выставы, удзельнічае ў фестывалях старадаўняй музыкі. Штогод яго запрашаюць на фестываль "Музы Нясвіжа".

У 2002 годзе ансамбль ездзіў на фестывалі "Галасы Даўгавы" ў Латвію, дзе выступаў таксама ў касцёлах, іграў асабіста для кардынала Латвіі. А сёлета быў удзельнікам маскоўскага фестывала класічнай музыкі "Музычнае лета ў Кузьмінках", прысвечанага 300-годдзю памесця князёў Галіцыных, а так-

сама фестывалю народнай творчасці ў беларускім раённым цэнтры Мар'іна Горка. На апошнім фестывалі артысты заваявалі прыз — фартэпіяна. Свой юбілей ансамбль адзначыў выпускам першага кампакт-дыска. Нягледзячы на тое, што калектыў складаецца з прафесійных музыкантаў, створаны і працуе ён на грамадскіх пачатках. Жаночыя строі яго ўдзельніцы мадэліравалі і шылі сабе ў асноўным самі, з дапамогай касцюмера сваёй Школы мастацтваў.

Нядаўна ансамбль "Пастараль" быў запрошаны Саюзам грамадскіх аб'яднанняў беларусаў Латвіі ў Рыгу, дзе выступіў 4 снежня перад удзельнікамі канферэнцыі "Латвія — Беларусь: дыялог дзвюх культур".
Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Тосты

Верш "Тост" Максіма Лужаніна прысвечаны Новаму году

...Тым, хто радзіўся,
каб веселіўся,
Хто ажаніўся,
каб моцна любіўся,
Хто пасварыўся,
каб памірыўся,
Хто спрацаваўся,
каб мацаваўся, —
Год налівае і пачынае
Першае слова цёплай
размовы:
— Будзьце здаровы!

Тосты са збору рыфмаваных застольных прамоў і прыгаворак Людмілы ЮШЫНАЙ з Гомеля

Нідзе так не грэе цяплом, як у Радзімы пад крылом.
У родным куце не коле
ў жываце.
Дык давай, лобы браток,
вып'ем за родны куток!

Ад сэрца жадаю
На полі — ўраджаю,
На стале — духмянага
караваю,
На тварах — усмешак і ўроды,
У любові — асалоды,
У сям'і — шчасця і ладу,
На працы — высокую пасаду,
У жыцці — перамог
І здароўя, дай Бог!

Дай Бог шчасця гэтай хаціне,
Яе гаспадарам і радзіне!
Каб гаспадар быў свежы
і малады,

Як агурок з грады.
Каб гаспадынька была салодкая,
як дынька,
А ўсе дзіцяці былі, як аладкі!..

Давайце уздымем —
ды з добрай прычыны! —
Паўночкі чаркі за нашу
Айчыну,
За мілую нашу, адзіную
ў свеце
І вып'ем да дна, яе ўнукі
і дзеці!

А ў канцы на развітанне пажадаю напрамкі:
Шчасця вам, добра, каханя і здароўя, землякі!

Навагодні тост Мікалая Васькова

Не раз гучала гэта слова,
Але ж правовіць рызыкну.
Хоць коратка, ды адмыслова:
"За Бацькаўшчыну!"
(Працяг у наступным нумары).

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. №38

Навагодняе віншаванне

Шаноўныя сябры!

Ад імя камітэта Грамадскага аб'яднання "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў" маю гонар сардэчна павіншаваць Вас, Ваших блізкіх і калег са святам Нараджэння Хрыста і Новым 2005 годам!

Няхай гэты год прынясе Вам новыя добрыя справы і здзяйсненні, даць добрае здароўе і шчаслівае быццё!

Спадыся, што 2005 год, на які мы плануем правядзенне (6–8 чэрвеня) IV Міжнароднага кангрэсу беларусістаў, будзе годам абнаўлення працы асацыяцыі, абнаўлення яе кіраўніцтва. Чакаем ад Вас актыўнага ўдзелу ў нашых справах.

З павагай і вітаннем

Адам МАЛЬДЗІС, старшыня ГА "Маб".

Хроніка падзей

Тэма канферэнцыі — знакамітыя мінчане

З актыўным удзелам сяброў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў у Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя Максіма Танка прайшла міжнародная навукова-тэарэтычная канферэнцыя "Знакамітыя мінчане XIX–XX стагоддзя". Акрамя названага ўніверсітэта ладзілі яе Польскі інстытут у Мінску (у рамках традыцыйнай ужо "Восені польскай культуры"), Вроцлаўскі ўніверсітэт і Таварыства "Польская супольнасць" (Вроцлаў).

Канферэнцыя пачалася прывітаннямі прарэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта прафесара Івана Цыркуна і дырэктара Польскага інстытута ў Мінску Цэзарыя Карпінскага.

Для даклада першым слова ўзяў вядомы польскі вучоны і грамадскі дзеяч Здзіслаў Вінніцкі (Вроцлаўскі ўніверсітэт), які з'яўляецца аўтарам кніжкі "У Мінску Літоўскім, горадзе колішняй Рэчы Паспалітай" (Вроцлаў, 1999). Падобнай была тэма і яго даклада: "Мінск Літоўскі (гістарычная назва сённяшняга Мінска, якая адрознівала яго ад Мінска Мазавецкага. — Рэд.) і ягоныя жыхары ў свядомасці сучаснай Польшчы".

Прафесар Вінніцкі прыгадаў прозвішчы дзеячаў культуры, якія нарадзіліся ці жылі ў Мінску, сёння належаць беларускаму і польскаму народам. Найперш гэта Станіслаў Манюшка, Тамаш Зан, Бенедыкт Дыбоўскі, Ян Дамель, Фердынанд Рушчыц, Ежы Гедройц, Караль Гутэн-Чапскі, Мельхіёр Ваньковіч.

Многа забытых прозвішчаў згадаў Раман Юркоўскі (Вармінска-Мазурскі ўніверсітэт у Ольштыне) у дакладзе "Палякі з асяроддзя Мінскага сялянскага таварыст-

ва". Гэтае таварыства актыўна дзейнічала, укараняючы новыя метады гаспадарання, праводзячы сельскагаспадарчыя выставы і выдаючы кнігі, у канцы XIX — пачатку XX стагоддзя.

Невядомыя факты з гісторыі сённяшняй беларускай сталіцы, забытыя імёны называліся таксама ў дакладах мінскіх вучоных Мікалая Забайскага ("Мінчане ў царскай думе"), Андрэя Кіншмава ("Захавальнікі мінскага часу: гарадскія зэкгармістры"), Надзеі Саўчанкі ("Мінскія фатаграфы"), Вячаслава Чарнатава ("Варшаўскі архітэктар Генрык Гай і ягоныя збудаванні ў Мінску"), Уладзіміра Дзянісава ("Мінскі гісторык і краязнавец XIX стагоддзя Міхал Гаўсман"), Віталія Скалабана ("Аляксандр Юноша-Гзоўскі ў Мінску. 1919–1920"), Івана Сацукевіча ("Беларускія і польскія спецыялісты ў мінскіх плябанскіх мльнях") і іншых. Разглядаліся аспекты ўдзелу мінчан у паўстанні 1863–1864 гадоў і ролі Мінскай гімназіі ў выхаванні "польскіх талентаў".

Было вырашана прадоўжыць тэматыку на наступнай канферэнцыі праз год. Тэксты дакладаў мяркуюцца выдаць асобнай кніжкай.

Тамара ШКУРКО.

Нашы дыялогі

Глабалізацыя на прыкладзе Падляшша: сёлета завершаны 15-гадовы праект

Юрый Лабінцаў — дырэктар Цэнтра беларусазнаўчых даследаванняў Інстытута славяназнаўства і балканістыкі Расійскай акадэміі навук, намеснік старшыні ГА "Маб", доктар філалагічных навук, аўтар ідэі праекта "Гісторыя кніжнай культуры Падляшша" сёлета некалькі разоў пабыў у Мінску. І заўсёды заходзіў у рэдакцыю газеты "Голас Радзімы".

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ўрачыста адбылася прэзентацыя міжнароднай славяназнаўчай праграмы, якая ажыццяўлялася пад яго кіраўніцтвам. На працягу пятнаццаці гадоў вядомы навуковец і яго калегі займаліся даследаваннем культурнай спадчыны ўнікальнага рэгіёна Польшчы, які знаходзіцца на памежжы некалькіх культур — беларускай, польскай, украінскай, літоўскай. Вынікам вялікай працы стала выданне пятнаццаці кніг і манаграфій. Сёння з Юрыем ЛАБЫНЦАВЫМ размаўляе Наталля КІРПІЧЭНКАВА.

— Доктар Лабінцаў, найперш цікава даведацца, чаму для вас стала такой прыцягальнай менавіта культура Падляшша?

— Па-першае, распавяду крыху пра сябе. Мой бацька па паходжанні беларус. Ён нарадзіўся ў вёсцы Саматэвічы Магілёўскай вобласці, быў знаёмы з Аркадзем Куляшовым, сям'я якога жыла па суседству. Пасля чарнобыльскай аварыі жыхары Саматэвічаў, у тым ліку і мае сваякі, былі пераселены ў іншыя рэгіёны Беларусі, некаторыя з іх жывуць у Мінску. Што тычыцца мяне, то я нарадзіўся ў Маскве, вучыўся ў Польшчы, скончыў Вроцлаўскі ўніверсітэт па спецыяльнасці славянская філалогія, абараніў там дзве магістарскія дысертацыі — па славянскай філалогіі і бібліялогіі. Займаюся таксама яшчэ культуралогіяй і індыйскай філалогіяй. А Падляшша пачаў вывучаць, калі яшчэ быў студэнтам-першакурснікам. У 1974 годзе, падарожнічаючы ў час вакацыяў, трапіў на астравок амаль некананутай традыцыйнай беларускай культуры. Менавіта тады зацікавіўся Падляшшам, пачаў актыўна вывучаць культурную спадчыну беларусаў і іншых народаў, якія там жывуць. Пазней, ужо ў Маскве, ідэя пераўвасобілася ў праект пад назвай "Гісторыя кніжнай культуры Падляшша".

— Калі вы ўпершыню трапілі на памежжа Беларусі і Польшчы, якія ўражанні выклікала яно ў вас?

— Я быў захоплены культурным багаццем рэгіёна, яго своеасаблівасцю, унікальнасцю. Убачыў там правы ўсходняй культуры: знайшоў многа праваслаўных вернікаў, наведваў вядомы раней толькі па кніжках Супрасльскі Дабравешчанскі манастыр — адно з найстаражытнейшых кнігасховішчаў славяншчыны, дзе захоўваецца сусветна вядомы Супрасльскі рукапіс, які датуецца XI стагоддзем, пачуў жывую беларускую мову. У час вучобы ў Вроцлаўскім універсітэце ў мяне была вельмі прыстойная стыпендыя. І гэтая акалічнасць дапамагала мне падарожнічаць, наведваць Падляшша.

Нядаўна польскія археолагі знайшлі каля паўднёва-заходняй мяжы Падляшша, у Падэблоце, за-

гадкавыя табліцы з фрагментамі надпісаў, якія сведчаць аб правіскенні туды "ўсходняга абраду" ў IX стагоддзі — за стагоддзе да хрышчэння Польшчы па лацінскім абрадзе ў 966 годзе. Знаходка ў Падэблоце можа быць звязана з уздзеяннем кірыла-мяфодзіеўскай місіі, следам якой, магчыма, з'яўляецца гэты старажытны помнік пісьменства на тэрыторыі Польшчы. У тым, што захаваўся такі ўнікальны культурны арэал, няма ніякай містыкі: натуральную мяжу з усходу стваралі дрымчучыя лясы, пушча. Як адзначыў польскі даследчык Чаканоўскі, у розныя эпохі хвалі культур, якія рухаліся з захаду на ўсход, вымушаны былі спыняцца на ўскраіне вялікага першабытнага лесу, нібы на безрае мора.

— Ці пмат адкрыццяў было вамі зроблена ў час вывучэння заходнебеларускай кніжнай культуры?

— Заходнебеларускі літаратурны працэс пачынае ўсё актыўней вывучацца ў розных краінах. Як ні дзіўна, да нашых даследаванняў гэтай тэматыкай мала хто сур'ёзна займаўся. Па сутнасці, па-сапраўднаму не было нават пастаўлена пытанне аб цэласным існаванні і непарыўным развіцці данага літаратурнага працэсу. Нам давялося пмат часу адвесці на збор і аналіз помнікаў пісьменства Падляшша, ахапіць практычна паўтысячагадовы адрэзак часу. Удалося сабраць значную колькасць матэрыялаў, якія тычацца гістарычнай, культурнай, літаратурнай і іншай гуманітарнай спадчыны. Многія знаходкі — свайго роду тыпалагічныя навацыі.

У выніку нашай археаграфічнай, кнігазнаўчай і літаратурназнаўчай рэканструкцыі была адноўлена вялікая колькасць твораў розных відаў і жанраў. Літаратура гэтая пматфункцыянальная, поліфанічная, пматмоўная. Стваралася яна на царкоўнаславянскай, старабеларускай, польскай, лацінскай і іншых мовах. Іх аўтары вельмі рана пачалі звяртацца да ідэй, якія можна было б назваць пратанакцыянальнымі. У пачатку гэтага спісу можа быць пастаўлена імя першага настаецеля Супрасльскага манастыра пудоўнага кніжніка і пісьменніка айца Пафнуція Сегеня, затым — імя яго пераемніка, айца Сергія Кімбара, літаратурная спадчына якога пмат у чым не толькі змяняе наша ўяўленне аб шляхах

развіцця старажытнабеларускага пісьменства, але і ўсходнеславянскай культуры ў цэлым.

— А якое ваша адкрыццё вы лічыце галоўным?

— Самае значнае адкрыццё звязана са з'явамі культуры, з культурнымі працэсамі ў Еўропе ўвогуле. Аналіз літаратурнага развіцця за паўтысячы гадоў на невялікай тэрыторыі, дзе існавала столькі моў, паказаў, што тут адбыўся сінтэз розных культур, засведчыў: еўрапейская культура пры ўсім сваім пматабліччы — адзіная. Беларусь у многіх адносінах выступала менавіта як пасрэдніца. Яна звязвае розныя культуры, культурныя накірункі і з'явы.

— Выходзіць, ужо ў далёкія часы на еўрапейскай прасторы адбываліся працэсы, якія нагадваюць сучасную глабалізацыю?..

— Я бачу тут прыклад геаінфармацыйнай сістэмы, напоўненай рознымі культурнымі з'явамі. І з дапамогай данай сістэмы мы маем магчымасць назіраць, як развіваліся працэсы, падобныя на цяперашнія, у часе і прасторы. Бо рэканструкцыя літаратурнага жыцця за некалькі стагоддзяў дае магчымасць убачыць менавіта рэальную карціну культурнага развіцця. І тут увогуле немагчыма размежаваць строга — там польскае, там беларускае, там літоўскае, а там — агульнае. У сувязі з гэтым запытаюся: Адам Міцкевіч — чый?.. Яго сваім лічаць і палякі, і беларусы, і літоўцы.

— Цяпер многіх непакоіць тое, што глабалізацыя можа паглынуць нацыянальныя культуры.

— Падобны працэс ішоў заўсёды. Што будзе — не скажам ніводны навуковец. Вядома, усе будуць супраціўляцца. Заўсёды любая культура — супрацьстаяла. І беларуская не выключэнне. Прыкладу прыклад з гісторыі. Супрасльскі манастыр, беларусы, пасля прыняцця Брэсцкай уніі ў 1610 годзе напісаў у рукапісе: "Утверди нас, Господи, у вери стояти, от Востока к Западу не отступати"...

— Раскажыце, калі ласка, хача б пра некалькі кніжак праекта.

— Першая кніга, "Мікіта Іванавіч Гарбачэўскі", аўтарства Ларысы Шчавінскай, навуковага сакратара Цэнтра беларусазнаўчых даследаванняў нашага інстытута, кандыдата філалагічных навук, прысвечана вя-

Нашы дыялогі

Глабалізацыя на прыкладзе Падляшша...

Пачатак на 19-й стар.

домаму археографу, аднаму са стваральнікаў беларускай архіўстыкі, мовазнаўцу, які жыў і працаваў у XIX стагоддзі. Сёлета мы адзначылі 200-годдзе з дня яго нараджэння. Перадапошняя кніжка праекта — "Заходнебеларуская пісьмовая спадчына XVII-XIX стагоддзяў". Яна знаёміць з духоўнай традыцыяй беларускага этнасу, які жыў на памежжы Захаду і Усходу Еўропы ў найбольш дынамічнай кантактнай зоне "Slavia Orthoxa — Slavia Romana". Гэта, так бы мовіць, адпостраванне культурных, палітычных і рэлігійных пошукаў заходніх беларусаў у XVII-XIX стагоддзях. У кнізе публікуюцца многія гісторыка-культурныя і літаратурныя тэксты і дакументы, якія ўпершыню ўводзяцца ў навуковы ўжытак. А самая апошняя кніжка, якая называецца "Кніжная спадчына М.П.Румянцава" (яна толькі што выйшла ў Маскве ў выдавецтве "Наука", прысвячаецца сувязям Румянцава з тымі, хто меў у тагачаснай Беларусі дачыненне да гуманітарных навук.

— **Славяназнаўчая праграма "Гісторыя кніжнай спадчыны Падляшша" — міжнародны праект. Хто працаваў разам з вамі, дапамагаў у ажыццяўленні фундаментальнай працы?**

— Вялікая дапамога была аказана Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі. Яна цалкам узяла на сябе выданне кнігі. Большая частка навуковай серыі выдадзена ў Мінску, частка — у Маскве. Трэба выказаць вялікую падзяку дырэктару бібліятэкі Раману Матульскаму, яго намесніку Людміле Кірухінай, спецыялісту Таццяне Рощынай, іншым супрацоўнікам.

Плануем працягваць працу на новым узроўні — кіберпрасторавым.

— **Раскажыце, калі ласка, пра гэты праект падрабязней.**

— Спадзяемся, кіберпрасторавая частка, да якой падыдем у бліжэйшы час, будзе па значнасці нечым зусім новым як якасна, так і колькасна. Бо гэта выхад у Інтэрнэт, на сусветны ўзровень. Перспектывы ў даным напрамку, на маю думку, значныя. У нас сабрана велізарная база даных у электронным выглядзе. Усе гэтыя матэрыялы будуць апрацаваны, пракаменціраваны, прааналізаваны і потым змешчаны ў віртуальнай прасторы на мове арыгіналаў.

— **Наколькі мне вядома, сёлета вы пабывалі ў Тураве, апублікавалі артыкулы пра спадчыну Кірылы Тураўскага, пашырэнне яго твораў ва ўсходнім Палессі. І ў сувязі з гэтым былі ўзнагароджаны Ганаровай граматай Гомельскага таварыства Кірылы Тураўскага, з чым вас і віншую. Новых поспехаў!**

— Дзякую, жадаю поспехаў таксама і "Толасу Радзімы". НА ЗДЫМКУ: старшыня Гомельскага таварыства Кірылы Тураўскага В.СЯЛІЦКІ ўручае Ганаровую грамату Ю.ЛАБЫНЦАВУ (злева).

Віншаванні

Аляксандру
БАРШЧЭЎСКАМУ,
Чэславу СЭНЮХУ
(Варшава)

Віншваем вас з пачаткам ажыццяўлення вашай ідэі! У 2004 годзе вамі была створана ініцыятыўная група па ўзвядзенні ў Варшаве помніка Янку Купалу і Якубу Коласу. Першы з іх бываў у Варшаве, другі карыстаецца тут папулярнасцю, галоўным чынам, дзякуючы перакладу на польскую мову эпопеі "Новая зямля", здзейсненаму Ч.Сэнюхам. Гэты пераклад быў уключаны ў асобную кнігу разам з арыгіналам і рускім перакладам, які перадаваўся па Польскім радыё. Дарэчы, 23 жніўня 2004 года ў эфіры Беларускай службы Польскага радыё прагучала 250-я двухмоўная перадача з асабістым удзелам Ч.Сэнюха. Гэта таксама варта віншавання.

А ідэя аб будаўніцтве помніка знайшла падтрымку, і восенню бягучага года на кафедры беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта адбыўся сход грамадскасці, на якім быў створаны Арганізацыйны камітэт, яго ўзначаліў дырэктар Літаратурнага музея Адама Міцкевіча ў Варша-

Валянціне Выхоце (Мінск)

Як асобу, што мае прамое дачыненне да нямецкай культуры, я хачу павіншаваць Вас, спадарыня Валянціна Выхота, аднаго з найбольш заслужаных і сталых векам беларусістаў, з учынкам, які варты ўнясення ў Кнігу рэкордаў Гінеса. У гэтым годзе выйшлі тры выданні Вашай кніжкі "Лінгвістычны падыход да перакладу верша Ё.-В. Гётэ "Ружачка ў полі", якія надрукаваны за ўласны кошт.

У першым выданні лінгвістычнага аналізу арыгінала гэтага паэтычнага твора аўтарка робіць парадкавы пераклад з вызначэннем тоеснасці нямецкіх і беларускіх слоў у сувязі з кантэкстам. Тут спадарыня Выхота нагадвае словы самога Гётэ: "Beim Übersetzen muss man bis and Unübersetzliche herangehen, als dann wird man aber erst die fremde Nation und die fremde Sprache gewahr" — "Пры перакладзе трэба набліжацца да неперакладаемага, бо толькі тады зможаш спазнаць чужы народ і чужую мову". Гэты прынцып яна і выкарыстоўвае ў сваёй працы. Для супастаўлення прыведзены літаратурны пераклад Алега Лойкі.

У другім выданні даецца падрабязны лінгвістычны аналіз паэтычнага перакладу А.Лойкі "Ружачка ў полі" з адваротным перакладам на ня-

ве прафесар Януш Адравонж-Пяненжак. Як і вы, ён таксама неаднаразова прымаў удзел у імпрэзах асацыяцыі беларусістаў.

Сябры Арганізацыйнага камітэта разам з паслом Беларусі ў Польшчы Паўлам Латушкам аб'ехалі тая мясціны Варшавы, дзе помнік можа быць устаноўлены. Выбар спыніўся на Павіслі: гэта ў цэнтры горада, недалёка ад універсітэта, у ажыўленай зялёнай зоне. Ідэю падтрымаў прэзідэнт польскай сталіцы Лех Качыньскі. Цяпер апошнія слова за галоўным архітэктарам горада. Ужо існуе дамоўленасць, што будзе абвешчаны адпаведны конкурс. Ёсць надзея, што побач з польскімі ў ім прымуць удзел беларускія скульптары і архітэктары, магчыма, аўтары помніка Адаму Міцкевічу ў Мінску.

2005 год будзе выразнальным у ажыццяўленні ідэі.

Юрый ВАШКЕВІЧ,
доктар сацыялогіі.

мецкую мову. Спадарыня Выхота прыходзіць да высновы, што існуе неадэкватнасць арыгінала і паэтычнага перакладу.

Адметнасці гукаў арыгінала, перакладаў і адваротнага перакладу даследуюцца ў трэцім выданні.

У дадатку пададзены народная песня Ё.-В.Гердэра і песня ў апрацоўцы Ё.-В.Гётэ з нотамі кампазітара Г.Вернера.

Асобным радком хацелася б адзначыць яшчэ адну з вельмі важных і карысных Вашых прац для ўсіх, хто займаецца беларускай і рускай культурамі, выхадам даведчага выдання "Беларуска-рускі слоўнік: міжмоўныя амонімы, паронімы і полісемія".

Ганна КАНЧЭЎСКАЯ.

Да ведама

У Іркуцку чакаюць вашых артыкулаў

У Іркуцку вялікай папулярнасцю карыстаецца архітэктурна-этнаграфічны музей "Тальцы". З 1996 года ён выдае аднайменны часопіс, які асвятляе праблематыку музеяў пад адкрытым небам, гісторыю і этнаграфію народаў, якія насяляюць Расію, у тым ліку беларусаў-перасяленцаў у Сібіры. Часопіс "Тальцы" мае пшмат аўтараў і распаўсюджваецца па ўсёй Расіі. Выходзіць ён штоквартальна тыражом 1 000 экзэмпляраў.

Адзін з нумароў часопіса 2005 года музей

"Тальцы" сумесна з Іркуцкім таварыствам беларускай культуры імя Я. Д. Чэрскага рыхтуюцца прысвяціць гісторыі і этнаграфіі беларусаў. У сувязі з гэтым звяртаемся да вас з просьбай напісаць для нашага часопіса невялікія артыкулы па блізкай вам тэме. Нам пажадана атрымаць іх да Новага года па звычайнай або электроннай пошце па адрасе: 664011, Іркуцк, вул. Чэхава, 2, ІТБК імя Я. Д. Чэрскага, e-mail: malanka2000@mail.ru

Алег РУДАКОЎ,
старшыня таварыства, сябра ГА "Маб".

Вітаўту КІПЕЛЮ (Томс Рывер, ЗША)

Бадай, самым значным дзясяцігоддзем 2004 года не толькі асабіста доктара Вітаўта Кіпеля, але і нью-йоркскага Беларускага інстытута навукі і мастацтва, які ён узначальвае, з'яўляецца выданне даведніка "Бібліяграфія беларускага друку на Захадзе" ("Belarusion Publishing In the West: A.Bibliography"). Выйшаў ён стараннем Нью-йорксай публічнай бібліятэкі ў серыі "Славянскія, балтыйскія і еўразіяцкія рэсурсы" прэстыжнага выдавецтва "Рос Паблішынг".

Кніга з'явілася вынікам трыццацігадовай працы Вітаўта Кіпеля і яго жонкі нябожчыцы Зоры, якія не толькі рабілі бібліяграфічныя апісанні беларускіх друкаў на Захадзе, але і збіралі іх у асобную калекцыю, якая сёння захоўваецца ў славянскім аддзеле той жа публічнай бібліятэкі. Першая частка апісання ("Толас Радзімы" паведамляў ужо пра яе) пад назвай "Бе-

ларускі й беларусаведны друк на Захадзе: Асобныя выданні" выйшаў у 2003 годзе (тады ж у Мінску адбылася яе прэзентацыя). У сёлетняй, другой частцы прадстаўлены перыядычныя выданні — пачынаючы ад таямнічай трохмоўнай газеты "Zmowa — Kupis susitarymas — Грамадскі зговар" (Цюрых, 1870) да выданняў (пераважна кірыліцай, але прадстаўлена і лацініца) пачатку XXI стагоддзя.

У апісаннях апрача назвы, падзагалова і рэдактара (выдаўца) указаны месца і гады выдання. Некаторыя перыядычныя друкі (у Аргенціне, Германіі) упершыню ўпамінаюцца і апісваюцца ў гэтай бібліяграфіі.

Кніга Вітаўта і Зоры Кіпеляў стане сур'ёзнай падставой для напісання грунтоўных даследаванняў пра друк нашай дыяспары на Захадзе.

Таццяна ПЯТРОВІЧ.

Норберту РАНДАУ (Берлін)

Дарагі калега! Ад усяго сэрца віншваем цябе з сямідзесяціцілігоддзем! Мы памятаем, што ты быў ля вытокаў асацыяцыі беларусістаў, удзельнічаў у рабоце яе першага міжнароднага кангрэса, быў уганараваны выбарам і запрашэннем сына Якуба Коласа Данілы Міцкевіча ўдзельнічаць у сімвалічнай вечарыне, якой гэты кангрэс пачынаўся. А потым ты старшынстваваў на Днях беларускай літаратуры ў Берліне (1993).

Мы ведаем і цэнім цябе, нямецкага беларусіста Норберта Рандау, як перакладчыка беларускай літаратуры, пашыральніка нашай культуры ў Германіі. Табой перакладзены на нямецкую мову апавяданні Максіма Багдановіча, Максіма Гарэцкага, Каруся Каганца, вершы Янкі Купалы, апавесці "Абеліск", "Аблава", "Здрада" Васіля Быкава (у апошнім выпадку табе дапамагалі сястра Гундула

Чапега і яе муж Уладзімір). Удзячныя мы табе, што ты ўклаў і выдаў ці не першую на Захадзе анталогію беларускага апавядання "Буслы над балотамі" ("Sturche uber dem Sumpfen", 1971). За ёю — зборнік "Раданіца" Аляксея Кудраўца (1983), анталогія "Малалы дубок" (1987), "Казкі жыцця" Якуба Коласа (1988), зборнік вершаў твайго сябра Алеся Разанава "Знакі вертыкальнага часу" (1995).

Як прафесар Берлінскага ўніверсітэта ты раскажаш студэнтам пра беларускую літаратуру, друкуеш артыкулы пра яе ў зборніках і часопісах. Адначасова цябе ведаюць у свеце як спецыяліста па балгарскай літаратуры.

Спадзяюся, што твой талент і арганізатарскія здольнасці пойдучь на карысць асацыяцыі і ў 2005 годзе.

Уладзімір САКАЛОЎСКІ,
кандыдат філалагічных навук.

Рыгору ПІЎТАРАКУ (Кіеў)

Напярэдадні Новага года мне хочацца перадаць сардэчнае віншаванне свайму калегу, сябру-карэспандэнту Нацыянальнай акадэміі навук Украіны Рыгору Піўтараку, які ўзначальвае Украінскую асацыяцыю беларусістаў, у сувязі з выходам яго новага выдання "Паходжанне ўкраінцаў, расіянаў, беларусаў ды іхніх моў: Міфы і праўда пра трох братоў славянскіх з "супольнай калыскі" (Кіеў, 2004). Яно істотна папоўніла вялікі спіс прац вучонага, сярод якіх ёсць і падручнік беларускай мовы для ўкраінцаў (1997).

На падставе самых новых дасягненняў навукі, найперш гіста-

рычнай і філалагічнай, аўтар разглядае паходжанне ўсходнеславянскіх народаў. У кнізе гаворыцца пра колішніх жыхароў на тэрыторыі сучасных Украіны, Беларусі і Еўрапейскай Расіі, вызначаецца этнічная належнасць Кіеўскай Русі як раннеўкраінскай дзяржавы. Характарызуюцца этапы і асаблівасці фарміравання ўсходнеславянскіх моў. Даказваецца неабгрунтаванасць дактрыны пра адзіную ўсходнеславянскую народнасць, "супольную калыску", якая, паводле аўтара, была саюзам адметных усходнеславянскіх плямён. Урэшце, вучоны раскрывае сэнс тэрмінаў "Русь", "Расія", "Вялікарасія", "Маларасія", "Беларусь", тлумачыць паходжанне назвы "Украіна".

Кніжку Р.Піўтарака з карысцю прачытаюць як навукоўцы, так і настаўнікі, студэнты, а таксама журналісты, аматары гісторыі.

Сёлета наш украінскі калега атрымаў прэмію прэзідэнтаў акадэміі навук Беларусі, Малдовы і Украіны за працу "Культурна-гістарычныя беларуска-ўкраінскія сувязі: літаратурна-моўны аспект" (у сааўтарстве; Кіеў, 2003).

Таццяна КАБРЖЫЦКАЯ,
старшыня Беларускай асацыяцыі ўкраінцаў.

КОВАЛЬ Мікалай

Коваль Мікалай Аляксеевіч
(1.02.1952, в. Аздамічы
Столінскага р-на Брэсцкай вобл.),
оперны спявак, прафесар, народны
артыст Украіны, ганаровы
член Нацыянальнай акадэміі на-
вук Украіны.

М.Коваль нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1969 годзе скончыў сярэдняю школу і паступіў у Пінскі сельскагаспадарчы тэхнікум. З 1970 да 1972 года служыў у Савецкай Арміі, пасля зноў прадоўжыў вучобу ў тэхнікуме. У 1974-м паступіў у Мінскую дзяржаўную кансерваторыю імя А.Луначарскага на падрыхтоўчае аддзяленне вакала ў клас прафесара М.Зюванова. У 1976 годзе быў прыняты на першы курс вакала Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.Чайкоўскага ў клас прафесара В.Атлангавы. Вучыўся таксама ў класе прафесара А.Огніўцава, а ў 1981 годзе скончыў адукацыю ў класе прафесара Г.Ціца.

У 1981 годзе М.Коваль быў зап-

рошаны ў Кіеўскі дзяржаўны акадэмічны тэатр оперы і балета імя Т.Шаўчэнкі УССР (цяпер Нацыянальная опера Украіны). За час работы ў тэатры выканаў больш за 30 вядучых партый, такіх, як Анегін ("Яўген Анегін"), Томскі ("Тікавая дама"), Роберт, Эбн Хакія ("Яланта"), Мазепа ("Мазепа"), Шчалкалаў ("Барыс Годуноў"), Жорж Жэрмон ("Травіята"), Стрэшнёў, Кузька Шаклавіты ("Хаваншчына"), Аманасра ("Аїда"), Валянцін ("Фаўст"), Эскамільё ("Кармэн"), Фігара ("Севільскі цырульнік"), Януш ("Талка"), султан ("Запарожца за Дунаем") і інш. З поспехам гастраліраваў у Германіі, Швейцарыі, Даніі, Бельгіі, Францыі, Італіі, Іспаніі, Грэцыі,

Чэхіі, Славакіі, Польшчы, Венгрыі і інш. З 1995 года выкладае вакал у Кіеўскім нацыянальным універсітэце культуры і мастацтва. З 2002-га — прафесар гэтага ўніверсітэта.

У 1973 годзе М.Коваль стаў лаўрэатам музычнага фестывалю моладзі ў Брэсце. Лаўрэат украінскага конкурсу "Слаўлю маю Савецкую Радзіму" (1984), Міжнароднага конкурсу маладых оперных спевакоў імя С.Крушальніцкай (1991). З 1987-га з'яўляецца членам Саюза тэатральных дзеячаў Украіны, з 2002-га — член кіеўскай асацыяцыі маракоў-падводнікаў, з 2004-га — член Міжнароднай арганізацыі казакоў Украіны.

Як член Усеўкраінскага саюза беларусаў (2002) М.Коваль актыўна ўдзельнічае ў яго рабоце: прадстаўляў беларусаў у канцэрце "Усе мы дзеці твае, Украіна" ў Палацы культуры "Украіна", спяваў песні на словы Янкі Купалы на адкрыцці выставы класіка беларускай літаратуры ў Кіеўскім музеі Т.Шаўчэнкі. У яго рэпертуары на сольных канцэртах і вечарах і ў рэпертуары яго вучняў-студэнтаў заўсёды прысутнічае беларуская класіка, беларускія народныя песні.

Ірына АРЖАХОЎСКАЯ (Кіеў).

ЧМЫРОЎ Уладзімір

Чмыроў Уладзімір Анатольевіч
(1943, Палыкавічы Магілёўскага раёна і вобласці), кандыдат гістарычных навук, дацэнт, генерал-лейтэнант, дзеяч беларускай дыяспары ў Санкт-Пецярбургу.

У беларускім руху Санкт-Пецярбурга даўно ўдзельнічае чалавек з актыўнай жыццёвай пазіцыяй. Адначасова ён з годнасцю працягвае традыцыі вайсковых будаўнікоў-беларусаў, якія закладзены ў тыя часы, калі Мікалаеўскай ваенна-інжынернай акадэміяй у Санкт-Пецярбургу камандаваў выхадзец з віцебскай шляхты Мікалай Шыльдэр.

У Чмыроў нарадзіўся ў сялянскай сям'і ў цяжкай гады акупацыі. Скончыўшы сем класаў, ён паехаў вучыцца ў горнапрамысловае вучылішча ва Украіне, пасля працаваў машыністам электравоза на шахтах Данбаса. У тыя ж гады Уладзімір скончыў сярэдняю школу рабочай моладзі, быў прызваны ў Савецкую Армію. У 1967 годзе ён скончыў Камышынскае ваенна-будаўнічае вучылішча, а пасля — Ленінградскае вышэйшае ваенна-інжынернае будаўнічае вучылішча. Служыў на камандна-інжынерных пасадах у Камышынскім вучылішчы і дзесяць гадоў — у Ваенна-марскім будаўнічым упраўленні Паўночнага флоту "Паўночнаваенмарбуд".

У 1987 годзе, абараніўшы дысертацыю, стаў намеснікам начальніка, пазней — начальнікам Горкаўскага вышэйшага ваеннага камандна-інжынернага будаўнічага вучылішча. У 1992-2002 гадах займаў пасаду начальніка Пушкінскага (пад Пецярбургам) вышэйшага ваеннага інжынернага будаўнічага вучылішча. Пры яго камандванні вучылішча рэарганізавалі ў Ваенна-інжынерны тэхнічны ўніверсітэт. У мэры Санкт-Пецярбурга У.Чмыроў знаходзіў паразуменне з

будаўніком Уладзімірам Якаўлевым (другі пасля Анатоля Сабчака мэр горада), якога падтрымліваў на выбарах. У 2002 годзе выйшаў у адстаўку, але застаўся працаваць на пасаду вядучага спецыяліста Ваенна-інжынернага тэхнічнага ўніверсітэта.

З 1998 года У.Чмыроў з'яўляецца членам праўлення Рэгіянальнай беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Санкт-Пецярбурга. Кожны год ён наведвае родныя Палыкавічы, каб дапамагчы бацьку па гаспадарцы.

Ганаровы работнік вышэйшай прафесійнай адукацыі Расіі, Уладзімір Чмыроў узнагароджаны ордэнам "За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР", медалём "За баявыя заслугі", урадавымі ўзнагародамі Расіі. Першы свой медаль атрымаў за бездакорную арганізацыю службы ў Камышынскім вучылішчы, а за публікацыі на поўначы заводы, прычалы і жыллі ўзнагароджаны ордэнам "За ваенныя заслугі".

Будаўніком — як бацька — стаў старэйшы сын Сяргей, які разам з ім цяпер жыве і працуе ў Царскім Сяле (Пушкіна). Малодшы сын, Ігар Уладзіміравіч, скончыў Ваенна-медыцынскую акадэмію, працуе ўрачом у апёкавым цэнтры ВМА.

Мікола НІКАЛАЕЎ.
(Санкт-Пецярбург).

РАМАНАВА Аляксандра

Раманова Аляксандра Фёдаруна
(4.08.1943, Астана), інжынер-будаўнік, грамадскі дзеяч беларускай дыяспары ў Казахстане.

Лёс Аляксандры Фёдаруны складваўся цяжка. Яна нарадзілася ў сям'і, дзе пяцёра чалавек былі асуджаны Асобнай нарадай тройкі НКВС за ўяўную віну і дэпартаваны з Беларусі ў Казахстан — у Кара-

гандзінскае ўпраўленне лагераў (Карлаг). Усе дзіцячы ўспаміны яе звязаны з лагернымі нягодамі. Але ў асяродку пасяленцаў-беларусаў жылі ўспаміны аб родных мясцінах, тут размаўлялі на роднай мове, захоўвалі нацыянальныя звычкі. Дзеці, якія нарадзіліся ў месцах спецпасялення, засталіся там жыць і прызналі Казахстан сваёй новай радзімай. Радзіма продкаў засталася далёка, сперлася з памяццю родная беларуская мова, губляліся нацыянальныя традыцыі. А аб дынамічным развіцці, стваральнай працы беларускага народа яны даведваліся з рускамоўных сродкаў масавай інфармацыі.

Аляксандра Фёдаруна, як і іншыя "дзеці ворагаў народа", да апошняга часу імкнулася ўтойваць звесткі пра рэпрэсаваных сваякоў. Але вось пастановай Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь у 1991 годзе бацькі Аляксандры Фёдаруны былі рэабілітаваны, а яна сама прызнана пацярпелай ад палітычных рэпрэсій.

А.Раманова скончыла Томскі інжынерна-будаўнічы інстытут (1969). Пасля звыш 30 гадоў працавала ва Упраўленні аўтамабільнага

транспарту Казахстана, увесь гэты час думала пра сваю этнічную радзіму, якую бачыла толькі ў снах. Таму ў 2002 годзе менавіта яна з'явілася ініцыятарам стварэння і стала старшынёй Культурнага цэнтра "Беларусь", які аб'ядноўвае беларусаў, што жывуць у Астане. Прыходзячы ў цэнтр, адчувае сябе нібы на сваёй далёкай Радзіме. Тут ёсць фальклорны ансамбль "Вясёлка", танцавальны калектыў "Беларускія дзяўчаты", які прымае ўдзел у святочных канцэртах разам з прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцей, што пражываюць у Казахстане. Пры цэнтры Аляксандра Фёдаруна стварыла нядзельную школу, у якой беларускую мову, традыцыі, звычкі вывучаюць і сталыя людзі, і дзеці. Старшыня цэнтра — самая старанная вучаніца.

За самаадданую працу, садзейнічанне захаванню беларускай народнай спадчыны ў 2003 годзе Аляксандра Раманова ўзнагароджана Ганаровай граматай Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Галіна НАВІЦКАЯ.

Суайчыннікі ў энцыклапедыях

Рэсін Уладзімір Іосіфавіч
(21.02.1936, Мінск), расійскі дзяржаўны дзеяч, кіраўнік у галіне прамысловасці, інжынер-будаўнік. Доктар эканамічных навук. Аўтар навуковых прац па падземным будаўніцтве.

Сірацін Яўген Сяргеевіч
(31.01.1925, г. Чэрвень Мінскай вобл.), расійскі ваенны вучоны. Доктар тэхнічных навук, прафесар. Аўтар навуковых прац па распрацоўцы і баявым выкарыстанні сродкаў і сістэм разведкі розных відаў.

Спонькова Інеса Мікалаеўна
(9.08.1953, Мінск), беларускі і расійскі гісторык архітэктуры. Доктар архітэктуры. Працуе і выдае манаграфіі ў Маскве.

Старавойтаў Васіль Сцяпанавіч
(21.01.1919, в. Маразовічы Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл. — 29.03.2002), расійскі вучоны і

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 34-37 — 42-45).

інжынер-канструктар у галіне танкабудавання. Доктар тэхнічных навук, прафесар. Асноўныя працы В.Старавойтава прысвечаны канструаванню баявых гусенічных машын.

Ханчук Аляксандр Іванавіч
(19.09.1951, Маларыта Брэсцкай вобл.), расійскі вучоны-геолаг. Доктар геолога-мінералагічных навук. Даследаваў фундаментальныя і прыкладныя праблемы геалогіі ціхаакіянскіх маперыковых ускраін.

Цыбульскі Напалеон (Нікадзім)
Восіпавіч (13.09.1854, в. Крываносы Ашмянскага пав. Віленскай губ. — 26.04.1919), беларускі і польскі фізіёлаг, філосаф, грамадскі дзеяч. Доктар медыцыны. Адзін з першых выкарыстаў унутрывеннае ўліванне саляных раствораў. Адкрыў уласцівасці адрэналіну, вывучаў гіпноз.

Шыманоўскі Аляксандр Нічыпаравіч (1850, в. Чэрнін Бабруйска-

га пав. Мінскай губ. — 1918, Малдова), беларускі і малдаўскі этнограф і фальклорыст.

Шымкевіч Фёдар Спірыдонавіч
(28.02.1802, г. Магілёў — 15.04.1843), беларускі, украінскі і рускі мовазнавец. Стварыў першы ў гісторыі ўсходнеславянскай лексікаграфіі этымалагічны слоўнік рускай мовы.

Шыфрын Якаў Саламонавіч
(23.04.1920, г. Мсціслаў Магілёўскай вобл.), украінскі вучоны ў галіне радыёфізікі і прыкладной электрадынамікі; стваральнік навуковай школы па тэорыі антэн і распаўсюджвання радыёхваль. Доктар тэхнічных навук, прафесар. Аўтар навуковых прац па тэорыі антэн, даследаванняў ультракароткіх радыёхваль.

Эйзнер Барыс Анатольевіч
(12.11.1949, г. Гомель), беларускі вучоны ў галіне тэхналогіі апрацоўкі матэрыялаў. Доктар

тэхнічных навук. Працуе ў Ізраілі.

Юранёў Расціслаў Мікалаевіч
(13.04.1912, г. Віцебск — 28.05.2002), расійскі кіназнавец, крытык, сцэнарыст. Доктар мастацтвазнаўства, прафесар.

Яноўская Софія Аляксандраўна
(31.01.1896, г. Пружаны Гродзенскай губ. — 24.10.1966), расійскі філосаф, логік і матэматык. Доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар. Зрабіла значны ўклад у развіццё матэматычнай логікі.

Янушкевіч Яўстафій
(26.01.1805, в. Прусы Слупскага пав. Мінскай губ. — 1874), польскі кнігавыдавец, публіцыст. Эміграваў у Францыю, удзельнічаў у заснаванні польскай эміграцыйнай прэсы ў Парыжы, выданні твораў А.Міцкевіча, З.Красінскага, Ю.Славацкага і інш.

Ярашэвіч Пётр (8.10.1909, г. Нясвіж Мінскай губ. — 1.09.1992),

дзяржаўны і ваенны дзеяч Польшчы, генерал дывізіі. Быў старшынёй Рады міністраў краіны.

Яўневіч Іпаліт Антонавіч
(16.08.1831, Сенненскі павет Віцебскай губ. — 18.11.1903), расійскі вучоны ў галіне механікі. Прафесар. Аўтар навуковых прац па тэорыі пружкасці і супраціўлення матэрыялаў, гідраўліцы і прыкладнай механіцы.

Яўрэінаў Эдуард Уладзіміравіч
(13.06.1928, в. Сапажкі Кармянскага р-на Гомельскай вобл.), расійскі вучоны ў галіне інфарматыкі; адзін са стваральнікаў паралельнай тэхналогіі апрацоўкі інфармацыі. Доктар тэхнічных навук, прафесар. З 1999 года ў Бельгіі.

Япоўскі Ігнат (каля 1798, Навагрудчына — 1873), беларускі і польскі пісьменнік, мемуарыст. Жыў у Вялікабрытаніі. Аўтар мемуараў, у якіх упершыню апублікаваны верш Паўлюка Багрыма "Заграй, заграй, хлопча малы".

Падрыхтавала
Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Расія, Масква

Звязаны з Радзімай назаўсёды

— Нарадзіўся я ў Беларусі, у горадзе Брэсце, у 1943 годзе. Калі надыйшоў час вучыцца, то па накіраванні Міністэрства гандлю Беларусі я паехаў у Маскву, паступіў у Плеханаўскі інстытут. Пасля вярнуўся на Радзіму, працаваў на электрамеханічным заводзе, потым намеснікам дырэктара Брэсцкага гарадскога трэста сталовых, рэстаранаў, дырэктарам Пінскага трэста. У Маскву прыехаў у 1978 годзе, быў на розных пасадах.

— Вы стаялі ля вытокаў стварэння нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі". Як узнікла ідэя аб'яднаць беларусаў, як праходзіла станаўленне аўтаноміі?

— Былі дырэктар Брэсцкага электрамеханічнага завода Францішак Каўрыга стаў у Маскве ўплывовай асобай. Калі яму споўнілася 50 гадоў, запрасіў на свой юбілей землякоў-беларусаў. І вось у такой трохі нефармальнай абстаноўцы ўпершыню прагучала думка аб'яднаць беларусаў, якія жывуць у Маскве, а з цягам часу, магчыма, і ва ўсёй Расіі. Ідэю падтрымалі, і ў 1992 годзе была створана Асацыяцыя культурна-эканамічных сувязей з Рэспублікай Беларусь. Адбыўся першы ўстаноўчы з'езд, на ім я быў абраны выканаўчым дырэктарам асацыяцыі. Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія з'явілася пазней, пасля выхату закона "Аб нацыянальных меншасцях". У 1999 годзе мяне абралі намеснікам старшыні Савета аўта-

номіі.

— Раскажыце, што было зроблена за гэты час. Якія мерапрыемствы праводзіць ФНКА для беларусаў Расіі, у чым іх значнасць?

— За гэтыя гады шмат што зроблена. Вялікую ўвагу мы ўдзяляем рабоце з ветэранамі вайны і працы. Займаемся таксама дабрачыннай дзейнасцю, арганізоўваем канцэрты, розныя акцыі. Вельмі актыўна падтрымалі ідэю аб'яднання Беларусі і Расіі. Праходзілі канферэнцыі, сімпозіумы, накіроўвалі прэзідэнтам і ўрадам абедзвюх краін свае меркаванні па паглыбленні інтэграцыі. У

апошні час гэта работа стала не такой актыўнай, як некалі, калі нам здавалася, што ўсё атрымаецца, толькі яшчэ крышачку нашых намаганняў.

ФНКА прымае ўдзел ва ўсіх мерапрыемствах, якія датычацца Беларусі. Асабліва шмат іх сёлета ў Год культуры Беларусі ў Расіі. Аднак самая значная і вялікая падзея — гэта святкаванне 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Правялі цыкл мерапрыемстваў, якія пераходзілі адно ў другое. Мне здаецца, што маштабнае святкаванне 60-годдзя вызвалення Беларусі паслужыла штурш-

Беларускі народ адметны. Іншаземцы адзначаюць памяркоўнасць, гасціннасць, сціпласць беларусаў. Але ў той жа час беларусы вызначаюцца незвычайнай працавітасцю, адданасцю справе, яны настолькі накіраваны на вынік, што з цягам часу многія становяцца значнымі і вядомымі асобамі. Ужо доўгі час сярод расійскіх палітыкаў і бізнесменаў працуе наш суайчыннік генеральны дырэктар "Гасцінічнага цэнтра "Берлін", намеснік старшыні Савета Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі" Аляксей КАВАЛЕВІЧ.

ком для належнай падрыхтоўкі свята 60-годдзя Перамогі ў Расіі.

— Колькасць аб'яднанняў беларусаў у розных рэгіёнах Расіі пастаянна павялічваецца. З чым гэта звязана? Якую дапамогу аказваюць ім мясцовыя органы?

— Так, культурная аўтаномія пашыраецца, абнавіўся склад Савета. У апошні час з'явілася зацікаўленасць у рэгіёнах. Беларусы ўбачылі, што аўтаномія на самай справе карысная. На месцах арганізацыям дапамагаюць выканаўчыя і заканадаўчыя структуры. Вельмі актыўныя зараз Новасібірская, Цюменская, Краснадарская, Калініградская, Санкт-Пецярбургская аўтаноміі. У апошні час расце колькасць рэгіянальных аб'яднанняў, большая частка з іх уваходзіць у ФНКА. Нацыянальнай самаарганізацыі садзейнічае закон "Аб нацыянальна-культурных аўтаноміях у Расійскай Федэрацыі", і згодна з ім мясцовыя органы ўлады павінны падтрымліваць нацыянальныя аб'яднанні. Што датычыць нас, па рашэнні ўрадаў Беларусі і Расіі для размяшчэння ФНКА быў адведзены цэлы паверх, больш 1 000 квадратных метраў гасцінічнага комплексу "Берлін".

— Якія асноўныя праблемы для вырашэння ставіць перад сабой і перад дзяржавай ФНКА?

— Самая сур'ёзная праблема — гэта аб'яднанне. Усе беларусы, якія жывуць у Расіі, мараць, каб два народы, беларускі і расійскі, былі аб'яднаны і жылі ў адзінай

краіне. Шмат людзей пакутуюць з-за раз'яднання. У многіх, як і ў мяне, на Радзіме засталіся родныя. Другая праблема, якую мы неаднойчы ўзнімалі і спрабавалі вырашыць, — двойное грамадзянства. Беларусы ў Расіі не павінны адчуваць адарванасць ад Радзімы. Яны імкнуцца прымаць актыўны ўдзел у жыцці Беларусі. Многія звярталіся да нас, хацелі ўдзельнічаць у рэфэрэндуме, што прайшоў у кастрычніку, у выбарах дэпутатаў беларускага парламента. Увогуле вельмі цяжка змірыцца, што беларусы і расіяне — два асобныя народы, калі доўгі час мы былі непадзельныя.

— Як часта вы самі наведваеце Беларусь?

— Раз у паўгода, як мінімум. У штогадовы адпачынак абавязкова еду ў Брэст. А як яшчэ? Гэта ж мая Радзіма, там маці пахавана, брат жыве...

— Як вы ацэньваеце ролю інфармацыі аб Беларусі, якая паступае ў Расію?

— Без інфармацыі зараз нельга займацца ніякай справай. Чым інфармацыя больш дакладная і даступная, тым лепш ацэньваць сітуацыю, здзяйсняць планы. Безумоўна, мы цікавімся і ведаем, як і чым жывуць людзі ў Беларусі, уяўляем, што яны думаюць аб палітычнай і эканамічнай сітуацыі ў краіне. Немагчыма працаваць у Расіі з беларусамі, не ведаючы, што робіцца на Радзіме.

Кацярына НЕМАГАЙ,
Барыс ЖУКАЎ.

У таварыстве "Радзіма"

"Падарожжа па мясцінах продкаў"

дапамагло ажыццявіць Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма" гурту латвійскіх студэнтаў на чале з магістрам філалогіі Таццянай Бучэль і доктарам філалагічных навук Анатолям Кузняцовым з Даўгаўпілскага ўніверсітэта.

Беларуская дыяспара ў Латвіі лічыцца самай шматлікай у краінах Балтыі. Найбольш актыўная частка беларусаў аб'ядноўваецца ў культурна-асветныя таварыствы. На сённяшні дзень у Латвіі зарэгістравана пяць беларускіх таварыстваў. Гэта "Прамень" і "Світанак" у Рызе, "Мара" — у Ліепай, "Спадчына" — у Вентспілсе, "Уздым" — у Даўгаўпілсе.

Старэйшае з іх Беларускае культурна-асветнае таварыства "Уздым" у Даўгаўпілсе адзначыла сваё 10-годдзе. Для грамадскай арганізацыі гэта немалы тэрмін.

Галоўная мэта таварыства — садзейнічаць нацыянальнаму адраджэнню беларускай культуры, мовы, гістарычнай памяці.

У рамках праекта "Падарожжа па родных мясцінах продкаў", распрацаванага ў таварыстве "Радзіма", для групы латвійскіх студэнтаў была падрыхтавана цікавая, насычаная праграма знаходжання ў Беларусі.

Напрыканцы кастрычніка на працягу трох дзён прайшлі цікавыя сустрэчы студэнтаў Даўгаўпілскага ўніверсітэта ў та-

варыстве "Ра-дзіма", Белдзяржуніверсітэце, Беларускам педагогічным ўніверсітэце. Адбылася запамінальная экскурсія па Мінску.

Першая сустрэча адбылася ў офісе Беларускага таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма". Пры актыўным удзеле выканаўчага дырэктара таварыства Максіма Дубянка не так даўно пры таварыстве быў створаны фальклорны ансамбль пад агульнай назвай "Радзіма". Музыкальным кіраўніком ансамбля з'яўляецца Аляксандр Свірскі, а яго мас-

тацкім кіраўніком Мікола Котаў.

У традыцыйных беларускіх строях "з хлебам-соллю" пад гукі беларускай музыкі на ўваходзе ў офіс сустракалі гасцей з Латвіі гаспадары.

Нягледзячы на тое, што пасля нялёгкай працяглай дарогі патрэбен быў адпачынак, латвійскія сябры адчулі душэўны ўздым і пудоўны настрой. Усе прысутныя з задавальненнем спявалі беларускія народныя песні, вадзілі карагоды.

Далейшае знаёмства працягвалася за кубкам гарбаты ў сяр-

роўскім асяродку, дзе кожны госьць змог адчуць сяброўскае цяпло сустрэчы, бліжэй пазнаёміцца з таварыствам, яго гаспадарамі, а таксама раскажаць пра сябе. Крыху пазней прапаноўваліся і абмяркоўваліся розныя сумесныя праекты, якія можна ажыццявіць паміж студэнткай моладдзю нашых краін.

Наступная сустрэча адбылася ў Дзяржаўным педагогічным ўніверсітэце імя М.Танка, дзе нашы сябры атрымалі шмат цікавай і карыснай інфармацыі аб гісторыі і далейшых шляхах развіцця

гэтай вышэйшай навучальнай установы ў сучасных умовах.

Латвійскія студэнты, якія вывучаюць беларускую мову, убачылі, як працуе маятнік Фуко ў вестыбулі педуніверсітэта, абмяркоўвалі з выкладчыкамі і студэнтамі філалагічнага факультэта пытанні студэнтскага абмену паміж навучальнымі ўстановамі нашых краін.

Аглядная экскурсія па Мінску, арганізаваная таварыствам "Радзіма", падарыла нашым гасцям з Латвіі шмат прыемных уражанняў. Яны змаглі адчуць пацупце гонару за сваю этнічную радзіму, убачыць на свае вочы яе прыгажосць, непаўторнасць і хараство горада еўрапейскага ўзроўню.

У памяць аб сустрэчы на Беларусі нашы сябры ў якасці падарункаў атрымалі і павезлі ў Латвію літаратуру на беларускай мове, якая ім вельмі неабходна.

Наталля ТАКТАСУНАВА,
каардынатар праекта
"Падарожжа па родных мясцінах
продкаў".
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

У той дзень у вёсцы Матарова Пухавіцкага раёна чакалі госця. Невялічкая мясцовая школа (усяго каля сарака вучняў) рыхтавалася сустрэць аднаго са сваіх выпускнікоў. "Ну і што за падзея, — скажа нехта, — колькі іх прайшло праз школьныя класы!" Але ж не будзем спышацца з высновамі і меркаваннямі. Вучні Матароўскай базавай школы Пухавіцкага раёна з нецярпеннем чакалі сустрэчы са сваім земляком — Іванам Важнікам, які шмат гадоў працаваў у Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў імя Юрыя Гагарына. Як засведчыла настаўніца гісторыі Таццяна Сазонава, гэты чалавек мае багатую біяграфію, удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне, мае 20 дзяржаўных узнагарод, сярод якіх ордэны Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалі "За баявыя заслугі", "За Перамогу над Германіяй", імя Юрыя Гагарына і шмат іншых.

Арбіта Івана ВАЖНІКА

Лёс пакалення 1925 года нараджэння адзначаны заўчаснай сталасцю хлапчукоў і дзяўчынак, якія толькі рыхтаваліся пайсці ў самастойнае жыццё. З гэтага пакалення і Іван Важнік, які ў 1938 годзе скончыў Матароўскую сямігодку, а неўзабаве і Смілавіцкую сярэдняю школу. Выпускны вечар у чэрвені 1941 года стаў для яго мяжой паміж марамі і жорсткай рэальнасцю. Бо назаўтра была вайна.

Пасля некаторай разгубленасці з'явілася жаданне нешта рабіць. Збор зброі па палях і лясах і выхваленне адзін перад адным знойдзеным выпадкова не закончыліся трагедыяй. Асэнсаванне і разумен-

не сітуацыі прыйшло пасля таго, як за захоўванне зброі фашысты расстралялі двух аднавяскоўцаў.

З'яўленне ў лясах партызанскай групы Градава стала пачаткам фарміравання трэцяй Мінскай партызанскай брыгады імя Будзённага, байцамі якой сталі ў 1943 годзе браты Іван і Аляксандр Важнікі. Тут і спатрэбілася прыхаваная зброя.

Праз год было вызвалена Міншчыны і ўдзел Івана Важніка ў знакамітым партызанскім парадзе ў Мінску. Добраахвотнікам пайшоў у войска. Лёс звязаў Івана з авіяцыяй. Дзе толькі ні служыў! Змяніў семнаццаць гарнізонаў — ад Германіі да Сахаліна. Пасля заканчэння ў 1961 годзе Ваенна-паветранай

інжынернай акадэміі імя Жукоўскага быў накіраваны на работу ў Дзяржаўны навукова-даследчы інстытут імя Чкалава. Пералічваю жыццёвыя прыступкі Івана Важніка і думаю, што менавіта яго імкненне да адукацыі, навуковых даследаванняў і прывялі яго да самай цікавай і адказнай працы. З 1969 года ён — вядучы інжынер-выпрабавальнік у Цэнтры падрыхтоўкі касманаўтаў імя Ю. Гагарына. Яго непрывітная, але так неабходная для поспеху праца прысутнічае ў падрыхтоўцы амаль усіх савецкіх і замежных касманаўтаў да 1999 года, калі палкоўнік Іван Важнік выйшаў у адстаўку. Мы гутарым, а Іван Іосіфавіч трохі нервова папраўляе кіцель, апяржараны дваццаццю дзяржаўнымі ўзнагародамі, сярод якіх ордэны Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалі імя Юрыя Гагарына і шмат іншых. Бо ён ужо там, у школьнай зале, дзе яго чакае сустрэча з дзяцінствам, у якое ён вярнуўся праз шэсцьдзесят гадоў.

Яўген КАЗЮЛЯ.
НА ЗДЫМКАХ: Іван ВАЖНІК (крайні справа ў другім радзе) з інжынерамі-выпрабавальнікамі і касманаўтамі Леанідам КІЗІМАМ і Патрыкам БАДРЫ (Францыя) у 1981 годзе; Іван ВАЖНІК сярод настаўнікаў Матароўскай школы (2004 год).

Дранікаў у Маскве хопіць на ўсіх

Як сцвярджае прэзідэнт "Маскоўскага клуба беларусаў" Алег Кандыба, у кожнай акрузе расійскай сталіцы да канца наступнага года плануецца адкрыць прадпрыемствы грамадскага харчавання з беларускай кухні.

Цяпер у Маскве існуе ўжо 7 беларускіх кафэ і рэстаранаў. Сярод найбольш папулярных — "Белая Русь" на вуліцы Палярнай і на Нікіцкім бульвары, кафэ-рэстаран-бар "Зубр" на праспекце Міру. Існуе дамоўленасць, што ў рэстаранах 18 маскоўскіх гасцініц будзе прадстаўлена і беларуская кухня. Акрамя нацыянальнага

меню, тут будзе гучаць беларуская музыка, з'явіцца магчымасць набыць газеты і часопісы, якія выдаюцца ў Беларусі, купіць сувеніры.

— Гэта будучы не проста кафэ, а невялікі дзелавыя цэнтры, — растлумачыў Алег Кандыба. — У іх плануецца выступленні творчых калектываў (у Маскве прахывае 26 беларусаў, якія маюць званне народных артыстаў Расіі), сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі, паэтамі, прэзентацыі прадукцыі беларускіх прадпрыемстваў.

Сярод найбольш папулярных

страў беларускай кухні ў адкрытых кафэ дранікі, калдуны, мачанка. Можна будзе пачаставацца салам па-беларуску і прывезенай з Белаі Русі гарэлкай. Абед з трох страў будзе каштаваць 150-170 рублёў. Многія масквічы ўжо ацанілі беларускую кухню.

Прадукты ў кафэ паступаюць з Беларусі і расійскіх рэгіёнаў. Цяпер ідуць перамовы аб запрашэнні ў Маскву беларускіх повараў — прызераў міжнародных кулінарных конкурсаў.

Алеся КАЖЭКІНА.

Латвія

Яшчэ адна суполка...

Арганізацыйны сход беларусаў Краслава адбыўся нядаўна ў адной з сярэдніх школ. Тутэйшыя беларусы выраслі стварыць сваё таварыства.

Павіншаваць іх з гэтай падзеяй прыехалі старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова і старшыня беларускага таварыства "Уздым" Барыс Іваноў. Новай культурна-асветніцкай арганізацыі была паабяцана падтрымка, у тым ліку і дапамога ў рэгістрацыі таварыства.

Сябар Саюза пісьменнікаў Беларусі Станіслаў Валодзька падарыў свае кнігі, а салістка Міжнароднага Шаляпінскага цэнтра горада Рыгі Ганна Крупская выканалі на яго словы і музыку Генрыха Галіцкага (родам з Краслава) песню "О, дзяцінства маё". Выкладчык Даўгаўпілскага ўніверсітэта Таццяна Бучэль падарыла краслаўскім беларусам сваю кнігу "Летапіс "Узды-

му". Рыжскі беларускі ансамбль "Надзея" даў прысутным добры канцэрт.

Трэба адзначыць, што беларускае таварыства ў Краславе стваралася не на пустым месцы. Намаганнямі настаўніцы Святланы Стэльмачонак тут факультатывна вывучаецца беларуская мова, літаратура, гісторыя і культура Беларусі. Пад кіраўніцтвам Яўгена Ільіна, майстра разьбы па дрэву і баяніста, створаны беларускі ансамбль "Куток". Гэты калектыв ужо выступаў на святкаванні 10-годдзя даўгаўпілскай "Купалінкі".

У сходзе прыняў удзел старэйшы беларус Краслава Эдуард Цынгель, які нядаўна адзначыў сваё 90-годдзе. Старшыня таварыства краслаўскіх беларусаў абрана С.Стэльмачонак, а яе намеснікам — Я.Ільінец.

Валянціна СЫРЫЦА.

Кыргызстан

Мы спяваем і па-кіргізску

Упраўленне культуры Чуйскай вобласці правяло фестываль кіргізскай песні ў горадзе Такмак, адміністрацыйным цэнтры вобласці.

Дэвіз фестывалю: "Бірдайлы кыргыз ырларын" ("Спяваем кіргізскія песні").

Удзел у спаборніцтвах прымалі спевакі некіргізы з усіх раёнаў вобласці. Ад беларусаў выступіла выкладчыца музыкі з СШ № 3 горада Такмака Таццяна Гоман. Яна праспявала песню "Жаз жамгары" ("Веснавы дождж"). Словы і музыка Б.Барбіева. Яе вучаніцы 8-га класа Таццяна Мухавікова, Саша Багданава і Алена

Чышова пад акампанемент Таццяны Рыгораўны праспявалі песню "Туулган жэрге" ("Родная зямля"). Словы Б.Тургунбаева, музыка Ж.Мамбеталіева.

Журы фестывалю ўзнагародзіла Таццяну Рыгораўну Ганаровай граматай і прэміяй.

Цяпер Таццяна Рыгораўна сумесна з кіргізамі хоча вывучыць і праспяваць гэтую песню на беларускай мове.

Настасся САМЫРДАК, ветэран працы.

P.S. Віншую беларускі народ і Прэзідэнта з поспехамі на выбарах і рэфэрэндуме!

Літва

Дзевяты фестываль беларускай песні

У Шаўляі на сцэне кансерваторыі адбылося дзевятае свята беларускай песні ў Літве. Стала ўжо традыцыйнай кожны год праводзіць восенню фестываль, на якім выступаюць калектывы з гарадоў Літвы і, вядома, запрашаюцца госці з Беларусі.

Гэтым разам паказаў сваё майстэрства вядомы за межамі Літвы, лаўрэат многіх конкурсаў, калектыв з Вісагінаса "Крок", ансамбль з Салечнікаў. Другі год прымае ўдзел у фестывалі вакальны калектыв настаўнікаў вільнюскай школы імя Ф.Скарыны "Сябрына" (кіраўнік В.Кавальчук). З Беларусі на фестываль запрасілі ансамбль з Баранавіч "Фэст", яго дэпла прымалі ў Шаўляі, а на другі дзень артысты з поспехам выступілі ў Віленскай беларускай школе. Саліст ансамбля, кам-

пазітар Міхась Спруньчэ напісаў музыку да песні "Таворка беларуская". Яе цудоўна выконвае школьны ансамбль "Лянок". На развітанне кампазітар падарыў школе зборнік сваіх песень.

Кожны год на фестывалях беларускай песні бывае поўная зала глядачоў. Свята адбылося ў першую чаргу дзякуючы намаганням кіраўніка беларускай суполкі ў Шаўляі Г.Пракаповіча. Прысутных павіншаваў са святам прэзідэнт ЗБ Леанід Мурашка, ён уручыў граматы кіраўнікам калектываў. Выступіў пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Гаркун, мэр горада Шаўляя.

Можна не ведаць мову, але разумець мастацтва. Песня не мае межаў, яна збліжае, аб'ядноўвае.

Леакадзія МІЛАШ.

Дэсант з Комі "прыязмліўся" ў Гомелі

На Гомельшчыну завітаў творчы дэсант з горада Усінска (Рэспубліка Комі). Гэту акцыю задумаў былы генеральны дырэктар гомельскага вытворчага аб'яднання "Беларусьнафта" Уладзімір Муляк, які зараз узначальвае нафтавую кампанію "Лукойл-Комі". Дарэчы, фінансаванне паездкі ў Гомель узяла на сябе гэтая кампанія.

Пасля турнэ ў Рэчыцу і Светлагорск творчы калектыв Усінска — лаўрэаты міжнародных конкурсаў і фестывалю — выступілі з вялікімі канцэртамі ў Гомелі. А заключны канцэрт майстроў мастацтва горада Усінска адбыўся ў Гомельскім гарадскім цэнтры культуры.

Віктар ЯГОРЧАНКА.

Канада

Беларусь памятае!

"Перш за ўсё, усім ветэранам, якія воляў лёсу апынуліся тут, у Канадзе, — нашы пажаданні здароўя, бадзёрасці, дабрабыту ў сем'ях, гэта сёння галоўнае. І другое — ведайце, Беларусь вас памятае..."

Мне здаецца прыняцтва важным, што ўсюды, дзе жывуць ветэраны: ці тут у Канадзе, у іншай якой-небудзь краіне, у Беларусі, Расіі, — варта памятаць, што мы ім абавязаны ўсім.

Адзінства адносін да галоўных каштоўнасцей павінна заставацца. І, перш за ўсё, да каштоўнасці чалавечага жыцця..."

З гэтых слоў Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Канадзе Ніны Мазай, звернутых да чытачоў "Русскога Экспреса", мне хочацца пачаць расказ.

Расказ пра тое, як воіны, якія вызвалілі 60 гадоў таму шматпакутную беларускую зямлю ад фашыскага зверна, сабраліся зноў, каб адзначыць гэту дату і прыняць ад цяперашняй Беларусі памятнае ўзнагароды.

Сустрэча, што праходзіла ў зале Еўрапейскага абшчынага цэнтра, менш за ўсё нагадвала афіцыйнае мерапрыемства. Хаця ўдзел у ёй прымалі пасол і консул Рэспублікі Беларусь, былі і прэзідыум, і старшыня Асацыяцыі ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, Давід Мадзалеўскі, вёў строгі адпаведнасці з рэгламентам. Яны прыйшлі на сустрэчу з людзьмі, для якіх паняцце "родная зямля", "радзіма" непарыўна звязана з Беларуссю.

"Мы вельмі чакалі гэту сустрэчу, — сказала Ніна Мазай, звяртаючыся да ветэранаў. — З нагоды дзвюх вялікіх дат — 60-

годдзя вызвалення Беларусі і Вялікай Перамогі — прынята рашэнне аб узнагароджанні памятнымі медалямі вызваліцеляў, тых, хто, не шкадуючы сябе, прынёс мір на беларускую зямлю.

Так урад рэспублікі, наш народ выказваюць сваю шчырую падзяку ветэранам-франтавікам. І мы, атрымаўшы першую ж партыю гэтых узнагарод, вырашылі неадкладна ўручыць іх групе ветэранаў — вызваліцеляў Беларусі, якія пражываюць у Таронта.

Да 9 Мая 2005 года медалі будучы ўручаны ўсім, хто іх удасгоены. У час Вялікай Айчыннай вайны на франтах і ў партызанскіх атрадах, у канцлагерах і гета, у спальных вёсках і разбураных гарадах загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі...

9 200 населеных пунктаў былі літаральна сцёрты з твару зямлі, з іх 186 не адраджаліся да гэтага часу... Даваеннага ўзроўню сельніцтва ўдалося дасягнуць да 1972 года, а ў Віцебскай вобласці — толькі да 90-га.

Таму, калі нам гавораць, што магчыма, пара перагарнуць старонку і ісці далей, мы адказваем — не. Таму што калі мы забудзем пра тое, што было, верагоднасць паўтарэння стане значна большай. Таму мы будзем пастаянна напамінаць сабе аб страхах і гераізме ў вайне з фашызмам. Яшчэ раз дзякуй вам усім.

Падзея года

Раіса СОЛАПАВА (Казахстан, г.Петрапаўлаўск) — старшыня Паўночна-Казахстанскага абласнога беларускага культурнага цэнтра "Радзіма".

— У 2004 годзе нашаму культурнаму цэнтру споўніўся год з часу яго стварэння. Правялі ў Петрапаўлаўску Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Казахстане. Прысутнічала шмат гасцей, мы пастараліся паказаць усё, чым багатыя. А для мяне асабліва вельмі яркая падзея года мінулага — прыезд у Беларусь на курсы, дзе я атрымала вялікую духоўную падтрымку, а таксама адбылася сустрэча з блізкімі родзічамі ў Мінску. Для знаёмства з Петрапаўлаўскам, дзе пачаў

Зробленае вамі ніякімі ўзнагародамі не вымераць. Але няхай гэты медаль заўсёды напамінае вам, вашым дзецям і ўнукам аб удзячнасці народа Беларусі".

Цырымонія ўручэння ўзнагарод пры ўсёй яе знешняй афіцыйнасці была, на здзіўленне, кранальнай. Для кожнага Ніна Мазай (на здымку) і першы сакратар пасольства, консул Уладзімір Матусевіч, знаходзілі нефармальныя, цёплыя словы.

А самі ўзнагароджаныя — Анатоль Балакерскі, Сямён Бекер, Абрам Вехніс, Юзэф Казлоўскі, Натан Пагіс, Рэвека Шындзель, Леанід Шэйнкер — шчыра, ад душы дзякавалі за памяць, за добрую ўвагу.

Так здарылася, што для гэтага радаснага дня не дажыў Якаў Палер — яго не стала літаральна напярэдадні...

Калі палкоўнік у адстаўцы Юзэф Казлоўскі прапанаваў ушанаваць яго памяць хвілінай маўчання, у зале настала жалобная цішыня... Узнагарода воіна была ўручана яго родным.

Трагічная статystыка, якую напаміла Ніна Мазай у пачатку сустрэчы, міжволі ажыла ва ўсхваляваным выступленні Рэвекі Шындзель, якая змагалася ўсю вайну ў зенітна-артылерыйскім палку.

"Дарагія беларусы, нізкі вам паклон! — сказала яна. — Я ніколі не забуду таго дня, калі наша часть

працу наш цэнтр, прывезла ў таварыства "Радзіма" кнігу пра гэты горад. Штогод мы святкуем Вялікідзень, дзень Пятра і Паўла 12 ліпеня, а на Нараджэнне Хрыстова для дзяцей і дарослых робім святочны канцэрт,

уступіла на беларускую зямлю... Перад намі адкрылася чыстае поле, і пасярод яго — печ. Больш нічога, толькі печ, і каля яе жанчына з дзіцем, якое трымалася за яе спадніцу. "Што вы тут робіце?" — спыталі мы, маладыя дзяўчаты, якія ўжо паваявалі і многае ўбачылі. "А вось бульбачку вару", — адказала жанчына.

А дзе ж вёска? Няма... Паехалі далей — няма вёскі, адны галавешкі. І далей тое ж... Даехалі да лесу, і тут пачалі выходзіць людзі з зямлянак... Яны хлеба не бачылі з пачатку вайны, мылі бялізну попелам замест мыла... Мы сабралі для іх хлеб, падзяліліся сваім салдацкім пайком. Яны паказалі нам крутлы камень на пажарышчы. Гэта было ўсё, што засталося ад царквы, у якой немцы спалілі ўсіх жыхароў вёскі за тое, што тыя схавалі партызан. Усіх... Што перанёс беларускі народ за гады

вайны, забыць немагчыма. І дзякуй за тое, што помняць пра нас..."

Уручаны медалі, кветкі, сказана шмат добрых слоў. Але ў ветэранаў назапасілася шмат пытанняў, на якія пастараліся адказаць прадстаўнікі Беларусі. Усіх, хто тут жыве, працягвае хваляваць, што адбываецца ў былой савецкай рэспубліцы, якую па розных абставінах, часам з-за складаных прычын, давалася ім калісьці пакінуць... Як прайшлі выбары? Ці праўда, што былі альтэрнатыўныя кандыдаты ў парламент? Як жыве народ, ці дзейнічаюць якія-небудзь сацыяльныя праграмы? Ці можа Пасольства Рэспублікі Беларусь забяспечыць сваіх землякоў аб'ектыўнай інфармацыяй, якую даводзіцца чэрпаць у асноўным з расійскіх СМІ, дубліруемых шэрагам мясцовых газет? Ці прымае рэспубліка дваіное грамадзянства?

Завяршаючы сустрэчу, Н.Мазай запэўніла ветэранаў, што на ўсе іх пытанні і пасольства, і консульства пастараюцца даваць канкрэтныя адказы, а такія сустрэчы стануць рэгулярнымі.

Мне ж хочацца адзначыць: атмасфера цёплыні і ўзаемаразумення, у якой праходзіла сустрэча, садзейнічала ўпэўненасці ў тым, што гэта падзея надойта запомніцца ўсім удзельнікам і гасцям.

НА ЗДЫМКУ: узнагароду ўручае пасол Беларусі Ніна МАЗАЙ.

Аляксандр ГЕРШТЭЙН.

выставу народнай творчасці, раздзіем падарункі. Гэта дапамагае нам пазнаёміцца бліжэй з усімі беларусамі, папырыць кола сяброў. У нашу нядзельную школу прыйшла дзяўчынка-казашка, бо хоча ведаць мову сваёй беларускай сяброўкі.

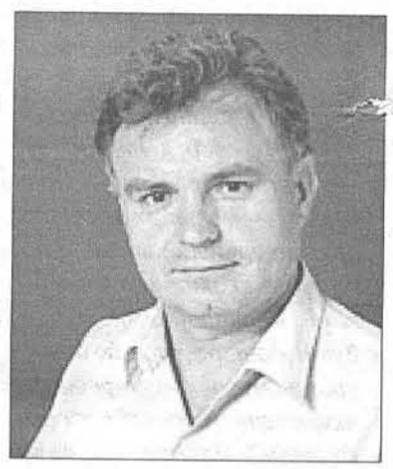
Мы падтрымліваем сувязі і з іншымі нацыянальнымі аб'яднаннямі. У тэлепраграму "Вясёлка", прысвечаную дзейнасці ўсіх аб'яднанняў, былі запрошаны і мы, расказвалі пра Каляды. А ўсе матэрыялы знайшлі ў газеце "Голас Радзімы", вельмі ўдзячныя рэдакцыі за цікавую і рознабаковую інфармацыю, метадычныя публікацыі.

Запісала Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Паэтычнае вітанне

Пра аўтара

Іван Карэнда нарадзіўся 17 верасня 1950 года ў вёсцы Крывічы Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці. Пасля заканчэння філалагічнага факультэта Гродзенскага педінстытута імя Янкі Купалы працаваў настаўнікам беларускай мовы і літаратуры Ракавіцкай сярэдняй школы Шчучынскага раёна, загадчыкам аддзела рэдакцыі газеты "Чырвоная змена". Займаўся адказнай адміністрацыйнай дзейнасцю. З верасня 2003 года — на дыпламатычнай рабоце: саветнік Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі.

Член Саюза беларускіх пісьмennisкаў з 1996 года. Аўтар зборнікаў лірыкі "Белыя наліў" (1995 г.), "Знічка" (2003 г.), паэтычнай кнігі для дзяцей "На загадкі ёсць адгадкі" (2001 г.), п'есы "Залатыя яйкі", шэрагу калектыўных зборнікаў паэзіі, ён складальнік і аўтар уступнага артыкула літаратурна-мастацкага выдання "У вянок Адаму Міцкевічу" (1998 г.). У 2004 годзе выйшла кніга лірыкі "Апошняя малітва" на балгарскай мове. У перакладзе на рускую мову творы друкаваліся ў расійскіх літаратурна-мастацкіх выданнях. На вершы І.Карэнды беларускія кампазітары І.Лучанок, Э.Зарыцкі, В.Раінчык, А.Чыркун, М.Сацура, І.Раманчук, М.Яцкоў і іншыя напісалі больш за 30 песень. Член Экспертнага савета па прэміях Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва.

Іван КАРЭНДА

ЗВАНЫ ЕЎФРАСІННІ

У вячэрнім завулку
Гарадка ля Дзвіны
Звоняць велічна-гулка
Еўфрасіні званы.

Пыл далёкіх стагоддзяў
На рачных берагах.
У набожным паходзе
Яна скончыла шлях.

О, святая дарога!..
Боль эпох не аціх.
Шлях да веры і Бога
Муціць кожны прайсці.

У прыціхлым завулку —
Адчуванне віны...
Звоняць поклічна-гулка
Еўфрасіні званы.

ТОСТ "ЗА ВЁСКУ!"

Выбачайце, гарадскія людзі:
Я за Вёску прапаную тост,
Бо яна была, і ёсць, і будзе
Нашай славы і надзеі пост.

Кожны горад пачынаўся
з вёскі,
Да яе туліўся ў час бяды.
Тут эпох далёкіх адгалоскі
І вайны пачварныя сляды.

Вёска наша — сэрца, пульс
краіны,
І дарэмна горад нос задрэў,
На яе глядзіць, як на руіны, —
Будзе ў вёскі светлая пара!

Прамаўляю з гонарам:
"За Вёску!
За яе святыя мазалі!
За рупліўцаў, спадкаемцаў лёсу
Нашай роднай, спадчынай
зямлі! —

Патрыётаў Бацькаўшчыны
нашай,
Да канца адданных ёй людзей!
П'ю, вяскоўцы, за здароўе ваша
І за ваш шчаслівы
новы дзень!"

ВОЧЫ КАХАНАЙ

Летам і ўвосень, зімой
і вясною
вочы каханай ходзяць за
мною.

Дзе б ні блукаў я, — ад ранку
да ночы
сочаць за мною любыя вочы.

Крочу праспектам ці
вузенькай сцежкай —
мілья вочы следам з
усмешкай.

Вечарам познім, цямнечай
начною —
зорачкі-вочы побач са мною.

Бачу паўсюль іх — ці
морыць спякота,
ці напаткае непагадзь-слота.

Мне, як маяк караблю, яны
свецяць...
...Лепшай не трэба долі
на свеце.

Жоўтыя кроны.
Белыя скроні.
Восень прыроды і долі маёй.

Сцюжа-завая
Лёгка развее
Стому далёкіх і блізкіх слядоў.

Знікне сцяжынка...
І аблачынкай
Я праплыву над самотнай
зямлёй.

Хто мяне ўспомніць?..
Месяцу-поўні
Я завяшчаю памяць гадоў.

ЗАМОВА

Час калядны, час зімовы...
Я шапчу сваю замову:
"Дай мне, ранак,
столькі сіл,
Каб я болей не прасціў.
Памажы мне, новы дзень,
Быць прытульным
да людзей.
Пасля сцюжнай калатнечы
Не шкадуй цяпла мне, вечар.
Ноч, сном лёгкім ахіні,
Злых прарокаў прагані..."

Таццяна МАРХЕЛЬ:

"Жыццё пакінутага чалавека — гэта мая тэма"

Некалі Таццяна Мархель, заслужаная артыстка Беларусі, знялася ў манафільме Надзеі Гаркуновай "Вячэра". У ім яна іграе жанчыну, якая засталася адна ў вёсцы. Вось як праходзіць яе вечар: яна есць, потым корміць жывёлу (свіней, сабаку, ката, карову) і з усімі размаўляе пра свой лёс. Жыццё пакінутага чалавека — вельмі кранальная тэма. Няма на Зямлі ніводнага чалавека, які б не баяўся адзіноты, няма ніводнай краіны, дзе б не было адзіночкі людзей. І Японія не выключэнне. Рэжысёр Акіесі Імадзэкі па сцэнарыі Акіра Ісікава зняў у Беларусі фільм "Яе звалі Каліна", у якім галоўную ролю сыграла Таццяна МАРХЕЛЬ. У гэтым фільме робіцца спроба вызначыць уздзеянне катастроф на жыццё чалавека.

— Таццяна Рыгораўна, як атрымалася, што вы сталі здымацца ў фільме японскага рэжысёра Акіесі Імадзэкі "Яе звалі Каліна"?

— Адночы да нас у тэатр, а я працую зараз у Тэатры беларускай драматургіі, прыйшлі японскія кінематаграфісты. Усяго пяць чалавек, рэжысёр Імадзэкі таксама быў сярод іх. Яны расказалі, што хацелі б зняць фільм тут, на Беларусі, запрасілі на праслухоўванне. Але гэта цяжка назваць праслухоўваннем. Хутчэй, знаёмства. Пасля я прынесла дыск са сваімі песнямі. Яны спадабаліся, і мяне зацвердзілі на ролю бабулі.

— Беларускія глядачы яшчэ не мелі магчымасці паглядзець фільм на тэлеэкрані.

нах. Што пакладзена ў аснову яго сюжэта?

— Жанчына (якую я іграю) жыве ў чарнобыльскім рэгіёне, калі дакладна, у Хойніцкім раёне. Да яе прыязджае з горада ўнучка, яна хоча жыць разам з бабуляй і не разумее, чаму ёй гэтага не дазваляюць. Яна хварэе ў горадзе, хварэе і яе маці, і дзяўчынка ўвесь час збягае ў вёску. Фільм і заканчваецца тым, што дзяўчынка едзе з Мінска да бабулі, у чарнобыльскую зону, мабыць, таму, што там яна адчувае натуральнасць жыцця, бяспэчаснасць — аснову, якая зараз знікае. Я кажу ёй у фільме: "Ты не павінна тут жыць, ты павінна ехаць", а яна адказвае: "Ну а ты ж жывеш..." Самая галоўная думка фільма: чалавек не можа быць адарваны ад сваёй зямлі, ад родных, ад продкаў. Дзіця, яшчэ чыстае душой, разумее, як важна жыць у незабуджаным свеце, асэнсоўвае наступствы Чарнобыля. Японцы ж таксама перажываюць боль пасля выпрабаванняў ядзернай бомбы на гарадах Хірасіма і Нагасакі. Менавіта яны, як ніхто, разумеюць нашу бяду.

— Ці праўда, што японцам прыйшлося перапісваць сцэнарыі пасля таго, як яны пазнаёміліся з нашай краінай,

пагутарылі з людзьмі?

— Так. Першы варыянт быў напісаны ў Японіі, а там, як яны потым самі гаварылі, людзі вельмі мала ведаюць пра Беларусь. Таму многа было напісана не натуральна. Перад тым як здымаць, яны ездзілі ў Чарнобыль, бачылі рэактар, пабывалі ў вёсках: і ў пакінутых, і ў тых, дзе засталіся жыхары. У іх поўнаасцю змянілася ўяўленне аб Беларусі. Увогуле яны былі ў захапленні ад нашай прыроды, ад людзей, з якімі мелі зносіны.

Цікава было, калі выпаў снег. Яны так радаваліся, смяяліся, каталіся па ім, як дзеці.

— Раскажыце пра свае ўражанні ад працы ў гэтым фільме. Ці адрозніваюцца здымкі ў беларускіх і японскіх рэжысёраў?

— Раней я цікавілася ўсходняй філасофіяй. Працу японскай кінагрупы можна параўнаць з песняй: усё ціха, дакладна, без лішніх рухаў. Не дазвалялі асабістым праблемам умешвацца ў працу, вельмі ўважліва ставіліся да акцёраў. Працаваць з імі было лёгка, яны людзі вельмі далікатныя. Наогул, японцы надзвычай сузіральныя, вялікую ўвагу звярталі на гукі, прыроду. Запомнілася, як яны здымалі трэск дроў у грубцы пры святле месяца. Менавіта ў прыродзе яны знаходзяць асалоду. І на самай справе, калі заўважаеш прыгажосць, калі яна яшчэ натуральная, а не створаная, адчуваеш такі спакой, з'яўляюцца сілы, і галоўнае, здымаецца пласт смецця з сэрца і душы, у думках адкрываюцца іншыя, унутраныя краявіды, пачынаеш разумець, для чаго

жыве чалавек, што важна і неабходна на гэтай зямлі.

— Ці былі спэцыяльныя звязаныя з рэлігіяй, хрысціянскімі абрадамі?

— Былі. Я чалавек веруючы і па ролі, і па жыцці. Здымалі ў царкве, і ў хаце з дзяўчынкай маліліся. Перад тым, як есці, памолімся, перахрысцімся, са-

дзімся за стол. Дарэчы, варта расказаць пра хату, дзе праходзілі здымкі. Яна знаходзіцца каля Пleshчаніц, старая, пакінутая. Відаць, жыхары памерлі, а яна засталася непатрэбная. Але там усё некрапуе: і рэчы, і іконы. Нават, калі не хапала чаго-небудзь, напрыклад, з адзення, я брала там. Памятаю, плашч гаспадарскі спатрэбіўся, каб на двор выйсці. Японцаў усё гэта вельмі ўражвала: і рэлігія, і побыт.

— Таццяна Рыгораўна, як вы адчуваеце, ці рэалізавалі сябе ў гэтым фільме? Ці ўдалася спроба, на ваш погляд, у замежных кінематаграфістаў зразумець Беларусь?

— Тэма пакінутасці, ушанаванне традыцый і свайго мінулага, якую ўзняў Акіесі Імадзэкі ў сваім фільме, — гэта мая тэма. Я сыграла вяскоўную жанчыну. Але зусім не простую ў псіхалагічным плане. Ніколі не пагаджуся, што ў такіх людзей няма душэўнай тонкасці. Пра іх толькі пішуць прымітывы, таму што не ведаюць. Я шмат сыграла такіх вось простых жанчын (увогуле каля 30 роляў у кіно), але кожная з іх асаблівая. Добра, што хоць некаторыя сцэнарысты зараз цікавяцца жыццём простых людзей, здымаюць пра іх фільмы. Сёння, на жаль, героямі ў кіно часцей за ўсё становяцца прастытуткі, забойцы, насільнікі. Перамясціліся акцэнтны маралі, і зараз нецікава расказваць пра тых, хто не маніць і не забівае. Але гэта не так. А каб зацікавіцца жыццём чалавека, трэба даведацца пра яго.

Кацярына НЕМАГАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: здымачная група фільма "Яе звалі Каліна"; Таццяна МАРХЕЛЬ і яе ўнучка па фільму; японскі кінематаграфіст на Чарнобыльскай АЭС.

P.S. Калі матэрыял быў падрыхтаваны і стала вядома, што ён будзе змешчаны напярэдадні Новага года, мы не ўтрымаліся і задалі знакамітай Таццяне Мархель яшчэ адно пытанне:

— Што прынёс вам, спадарыня Таццяна, 2004 год? Што чакаеце ад наступнага?

— Сёлета я купіла невялічкую дачу пад Мінскам. Цяпер у мяне, я кажу, усё як у дарослых. Там у мяне стаіць бочка ў склепе, дзе заквашана капуста, там сыпаны бульба, морква, буракі. Я туды прыязджаю, падпальваю грубку і адчуваю сябе, як у дзяцінстве. Нібы нічога не змянілася, толькі маці ўжо не 40 гадоў, а 97.

Зараз здымаюся ў серыяле расійскага рэжысёра Віктара Мароза "Дзеці Ванюхіна", у фільме "Палеская балада" па "Снежных зімах" Івана Шамякіна. А на наступны год я для сябе планаў ніколі не строю. Як складваецца жыццё, так яно і бяжыць. І ўсё ў маім жыцці пакуль нядрэнна, і чытачам

"Голасу Радзімы" я хачу сказаць: "Кожны новы год як новы Боскі дзень. Хочацца пачаць, дарабіць добрае з мінулага года, узяць усё лепшае і сустрэць Новы год, новы адлік часу, як чысты ліст паперы і пісаць на ім добрыя пісьменны.

З Богам!"

Кожны Новы год як новы Боскі дзень. Хочацца пачаць дарабіць добрае з мінулага года, узяць усё лепшае і сустрэць новы год, новы адлік часу, як чысты ліст паперы і пісаць на ім добрыя пісьменны.
З Богам! Т. Лядзіна

Слухай сваё

Іван КІРЧУК. Фота БелТА.

Аднадзміцца я знайшоў, натуральна, у асобе добра вядомага ўсім Віталія Супрановіча ("БМАgroup"), які не проста выдаў легендарны альбом у поўнай адпаведнасці з арыгіналам, але і наладзіў яму грандыёзную прэзентацыю. У лістападзе г.г. у прэстыжнай канцэртнай зале "Мінск" адбыўся вялікі канцэрт гурта "Troitsa" (з удзелам знакамітага "Уліса"), дзе ўпершыню народ убачыў плённыя вынікі ўсіх гэтых перамоў, а я лішні раз пераканаўся ў слушнасьці выслоўя "Ніколі не кажы ніколі!" І попыт быў проста шалёны, бо многія памяталі, як гадоў сем таму ў нашых крамах усё ж з'яўляўся фірменны (а таму і надта дарагі) дыск тады яшчэ нікому невядомага беларускага гурта, ды вельмі хутка знік (якасць жа была таксама фірменная).

Я, па шчырасці, так і не здолеў прыдбаць сабе той рарытэт, але з

дапамогаю сяброў усе гэтыя гады меў у хатняй калекцыі акуратненькую CD-Ркопію з каляровай раздрукоўкай буклета. Гэта і стала прычынай маёй прынышчывасці на той згаданай прэс-канферэнцыі, дзякуючы чаму цяпер кожны можа мець доступ да гэтага прадукту.

"Troitsa" і тады выступала ў складзе трыо, але акрамя Кірчука яго складалі Віталь Шкілёнак і Зміцер Лук'янчык. Для Шкілёнак альбом так і застаўся вяршыняй творчага шляху, бо толькі пільныя архівісты памятаюць потым нейкі іншамовны дуэт Шкілёнак/Сіцько (ці то english, ці то russian), а вось імя Лук'янчыка мільгала і ў славагай творчай лабараторыі "Drug Ecstasy", і ў прыкметным этна-тэхнапраекце "Impredance" (апошні, магчыма, таксама трапіць неўзабаве ў перавыданне). Акурат Лук'янчык і даводзіў да ладу беларускую версію альбома: вяртаў беларускім

Ніколі не кажы ніколі!

"Troitsa" — "Троїца", 1998, "PAN records"/2004, "БМАgroup"

Каля года таму, калі ў мінскай музычнай краме "Містэрыя гуку" адбылася прэс-канферэнцыя лідэра гурта "Troitsa" Івана Кірчука з нагоды перавыдання на радзіме яго галандскага сольнага альбома "Спадчына загінулых вёсак", я задаў пытанне музыканту, ці пасля такіх знакавых перавыданняў (альбом "Журавы" і тая ж "Спадчына...") ёсць надзея на вяртанне дамоў дэбютнага рэлізу гурта, створанага істотна іншым складам? Спдар Кірчук выразна настальгічна задумаўся, пачаў гаварыць нешта пра тэарэтычную слушнасьць такой цікавасці, але тагачасны прадзюсер калектыву Святлана Крэль катэгарычна адрэзала: "Ніколі!" Ніякіх тлумачэнняў не было, таму я асабіста паставіў сабе мэту знайсці талковага прадзюсера, звесці яго з былымі ўдзельнікамі гурта "Troitsa", з самім Іванам Кірчуком, каб дамагчыся вяртання знакавай рэліквіі на радзіму (дэбютны альбом многія так і лічаць лепшым рэлізам калектыву).

песням родныя (а не перакладныя) назвы, карэкціраваў выдавецкія рэквізіты (бо калі ў галандцаў каталогавы нумар быў PAN 171CD, дык у беларусаў будзе CD BMA 040) і г.д.

Кірчук тады ў гурце веў лідэрвакал і партыі гусляў, дудак, акарыны, чарота, смыка. Шкілёнак іграў на гітары, домры, басэглі ды падпяваў. Падпеўкамі займаўся і бубнар Лук'янчык (вурган, перкусія, барабаны). У іх музыцы, створанай на глебе беларускага аўтэнтчнага фальклору, нехта радаваўся татальнаму захаванню аўтэнтэтыкі, нехта бачыў уплывы моднага new age, а нехта нават дакараў за наяўнасць ледзь не афрыканскіх рытмаў. Музыкі не выпадакова казалі ў інтэрв'ю, што іх цікавіць больш не форма, а змест песень, бо нельга спыняцца нават на тым, што чуеш у этнаграфічных экспедыцыях: заўсёды змяняецца інструментарый, заўсёды ідзе пераасэнсаванне кантэксту, але сутнасць песні не змяніцца, калі нейкі аўтахтон выявіць яе інструментальны лад проста на вуснах, а музыка потым сыграе на вурганых

або акарынах. Галоўнае, прыкмеціць глыбінны сэнс і захавець яго.

Купальскія, калядныя, вясельныя беларускія песні ("Ішла Купала", "Ого-го, каза", "А хваліўся сват", "Пчолюкі гудуць", "Яблынь мая" ды інш.) гэтакім чынам і сталі набыткам не толькі нашай культуры, але і ўвайшлі з дапамогай гурта "Troitsa" ў сусветны кантэкст (дыскі галандскай фірмы "PAN records" прадаваліся па ўсёй Еўропе, у Японіі, Інданезіі...). Ёсць сярод іх і добра вядомая кожнаму беларусу песня "Рэчанька", і крыху прызабытыя ўжо "Русальная" ды "Зелейка". Яны зноў вярнуліся да нас у самы гарачы хіт-кантэкст, калі іх слухаюць не сціплыя клубныя тусоўкі, а перапоўненыя вялікія канцэрт-холы. Камбэк — ён і ў Беларусі камбэк.

На завяршэнне — яшчэ адно пытанне да прадзюсераў: а ці не перавыдаць яшчэ адну патаемную галандскую рэліквію беларускага гурта "Troitsa" — канцэртны альбом "Oerol'99"? Толькі зноў не кажыце: "Ніколі!"

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

Пасляслоўе

Ягор праспяваў чыста...

Столькі энергіі і энтузіязму Лілехамер не бачыў з часоў Белай Алімпіяды!.. Мы, удзельнікі дэлегацыі з Беларусі, на свае вочы назіралі грандыёзнае шоу. А гэта толькі першы крок. Калі дарослы конкурс "Еўрабачанне" ў наступным годзе адзначыць сваё паўвекавое існаванне, то агляд дзіцячых талентаў у Нарвегіі — толькі другая спроба. Па паланэнні, юніёры павінны самі напісаць песню і выканаць яе так, каб перамагчы ў нацыянальным адборачным туры, а толькі потым атрымаць магчымасць выступіць у фінале дзіцячага шоу. Плянка не для сярэдняй, ці не так?

20 лістапада ўвечары ў вядомым Хакун-хале мы былі сведкамі нараджэння 18 юных поп-зорак. Усе мы, беларусы, якія знаходзіліся з Ягорам Ваўчком у Лілехамеры, з заміраннем чакалі выступлення ўдзельніка пад нумарам 10. Ягор адпрацаваў сумленна і чыста. І, мяркуючы па ўсім, сам застаўся задаволены сваім выступленнем. А мы так адчайна махалі беларускімі флагамі, пгто адусюль была бачна наша падтрымка, так ста-

ранна падпявалі, што на наступны дзень некаторым было цяжка размаўляць. Для нас, дарослых, нягледзячы ні на што, наш беларускі хлопчык — самы таленавіты. Дзяўчынкі — самыя прыгожыя і грацыёзныя. Мы ўдзячныя ім за тую пачуцці, якія давалася перажыць у лядовым палацы Лілехамера: згуртаваны азарт, хвалючы патрыятызм, які аб'яднаў нас на трыбуне ў адну жывую чырво-на-зялёную "хвалю".

Галасаванне тэлеглядачоў — рэч непрадказальная. Гэта асобы від забавы — назіраць за тым, як галасуе Еўропа. Было бачна, што румын праспяваў лепш за ўсіх. Але тэлеглядачы палічылі яго нумар па-тэлевізійнаму недастаткова яркім і не апанілі бездакорны вакал Ноні. У выніку ў Румыніі — чацвёртае месца. На трэцім, нейкім для мяне незразумелым чынам, аказалася маленькая харватка Ніка Турковіч. Ну і добра. Пажадаем 9-гадовай спявачцы далейшых поспехаў. Другое месца заслужана пайшло ў Англію. Лепшай

прызнана іспанская чараўніца Марыя Ісабель Лопес Радрыгес. І гэта сведчыць аб тым, што Еўропа галасуе сэрцам. Менш за ўсіх бонусаў на гэтым свяце засталася латвійскаму падлетку Марцінсу Талбергу. Але ён ужо дарослы, каб не засмучацца. Усяго праз год юнак зможа ўдзельнічаць у дарослым конкурсе. Ягор Ваўчок аказаўся на 14-м месцы, адразу пасля мясцовага лобімба Аляксандра Муберга. Цікава, што за Нарвегію слаба галасавала суседняя Швецыя. А нам свае галасы аддалі Польшча, Грэцыя, Латвія і Румынія. Дзякуй ім за сімпатыю да нашага ўдзельніка. Хаця, вядома, нотка суму ў выніку ў нас засталася...

Адрозна пасля трохгадзіннага прамога эфіру дзяцей павезлі на святочную вечарынку. І нібы не было ні хвалювання, ні стомленасці. Дзеці танцавалі і зусім не хацелі развітацца. Наступны конкурс "Еўрабачання" для дзяцей пройдзе ў бельгійскім Антверпене.

Ганна ШЧАДРЫНА.

Мары Лікі Агурбаш

Напярэдадні выбару беларускага выканаўцы, які будзе прадстаўляць нашу краіну на конкурсе Еўрабачання-2005, ладзіцца шэраг сустрэч журналістаў з прэтэндэнтамі. Першай да журналістаў прыйшла Анжаліка Агурбаш (Ялінская) разам са сваім мужам і прадзюсерам Мікалаем Агурбашам.

Анжаліка, якая стала вядомай пасля першага конкурсу прыгажосці ў Мінску, дзе стала "Міс-Мінск", цяпер жыве ў Маскве, бо выйшла замуж за расійскага бізнесмена Мікалая Агурбаша. Пасля гэтага паспела не толькі заваяваць тытул "Місіс-Расія", але і нарадзіць трэцяе дзіця, яшчэ раз, як яна выказалася, выканалася галоўнае жаночае прызначэнне на зямлі. Усе гэтыя акалічнасці не зменшылі творчы імпэт спявачкі-прыгажуні. Яна па-ранейшаму займаецца вакалам. Думка пра Еўрабачанне ў Анжаліку з'явілася даўно: "Калі я была маленькай дзяўчынкай, уяўляла сябе на гэтым конкурсе. І нават перамагала".

Для конкурсу Анжаліка Агурбаш падрыхтавала песню Аляксандра Шкуратава на англійскай мове "Boys and girls" ("Хлопчыкі і дзяўчынкі"). Анжаліка вельмі спадзяецца, што яе песня — заклік да міру і добра будзе пачута: "Часам да творчых людзей больш прыслухоўваюцца, чым да палітыкаў".

Незалежна ад таго, выбяруць Анжаліку ўдзельніцай конкурсу ад Беларусі ці не, песня і кліп на яе будучы запісвацца ў Англіі. Усё лепшае, што ёсць у Беларусі ў сферы шоу-бізнесу, кажа Анжаліка, плануецца ўзяць тут. Лепшае, на яе погляд, гэта, па-першае, — сама спявачка. Затым рэжысёр кліпа Уладзімір Янкоўскі, які зарэкамэндаваў сябе спецыялістам высокага ўзроўню ў галіне рэжысуры рэкламы і кліпаў. Калі спявачцы даведзецца выступаць на Еўрабачанні, вобраз Анжалікі Агурбаш будзе вобразам міратворцы. Ды і, наогул, яна кажа, што паедзе на Еўрабачанне не з настроем воіна.

Еўрабачанне, на погляд Анжалікі, — гэта магчымасць заявіць аб сабе як асобе. Спявачка ўпэўнена, што ведае, як перамагчы. "У мяне ёсць свая "чароўная хустка", але раней, чым я апынуся на Еўрабачанні, я нічо не убачыць".

На гэты раз у Мінск Анжаліка прыехала яшчэ і на здымкі кліпа з рэжысёрам Уладзімірам Янкоўскім на песню "Навагодняя". Ролю Новага года ў кліпе іграе трохмесячны сын Анжалікі. Мікалай Агурбаш, запэўніўшы ўсіх, што для яго галоўнае, каб Ліка спявала, бо гэта яе страсць, паабяцаў ствараць для жонкі належныя ўмовы і далей. Да прыкладу, кліп на песню "Навагодняя" павінен толькі ў снежны мець не менш 200 тэлеэфіраў.

У "Навагодняй" песні, як і належыць, — мары пра дабро і радасць для ўсіх у новым годзе. Хай так і будзе. Ва ўсякім разе Ліка сцвярджае, што ўсе яе мары заўсёды збыліся.

Алена СПАСЮК.

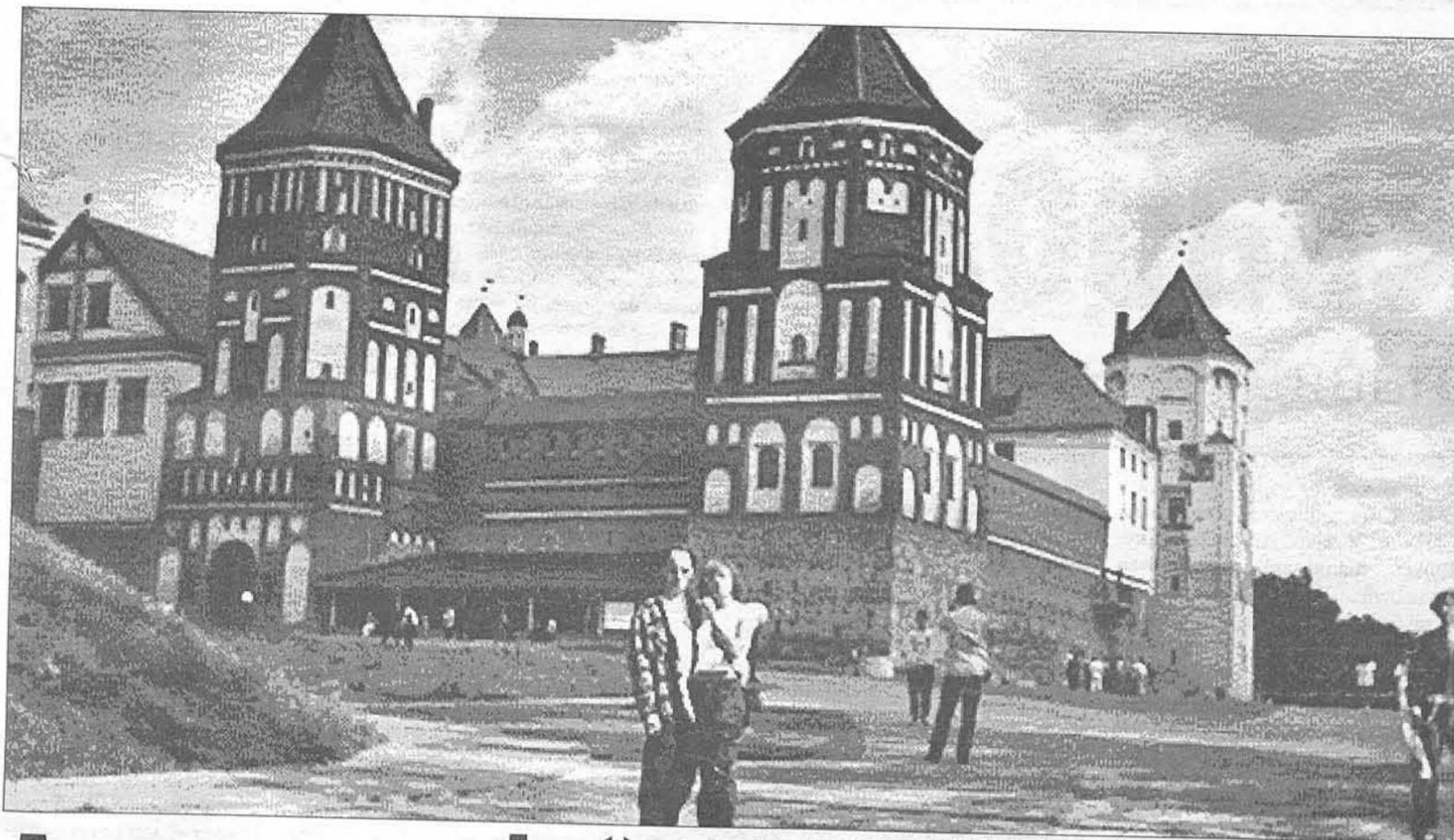
Вольга Сацюк — лепшая юная тэлеведучая

На VII Еўразійскім тэлефору-ме, які праходзіў у Маскве з 16 па 20 лістапада, былі прадстаўлены работы з Ізраіля,

Ірака, Балгарыі, Расіі, Украіны і іншых краін. Спецыяльнага дыплама Вольга Сацюк удастоілася ўжо не як спявачка (напомнім, у 2003 годзе на "Еўрабачанні" дзяўчынка заняла 4-е месца. — Рэд.), а як вядучая тэлепраграмы "Сузор'е надзей". Праграма ідзе ў эфіры Першага нацыянальнага канала.

Галіна ВІР.

Амерыканскія ўражанні аб Беларусі

Прыехаў да мяне мой амерыканскі сябар. Запытаецца, дзе і як мы пазнаёміліся? Ды вельмі проста: пазамінулым летам мне давалося апынуцца ў Злучаных Штатах Амерыкі паводле праграмы студэнцкага абмену. Вынік падарожжа — незабыўныя ўражанні, жыццёвы вопыт і каханне. Сёлета я сустракала амерыканскага гасця на Радзіме і паглядзела на Беларусь новым позіракам — яго вачыма.

Беларусь Марвіну спадабалася. За месяц яго знаходжання ў краіне шмат кіламетраў праехалі мы па беларускіх прасторах у пошуках выдатных мясцін. Уразілі Марвіна беларускія краявіды, праваслаўныя цэрквы, якіх амаль што не сустрачэш у Штатах. Вядома, у Амерыцы не было сярэднявечча, таму наведваць Мірскі замак і гістарычныя фестывалі ў Заслаўі і Навагрудку з бітвамі рыцараў, выступленнямі каскадзёраў, старадаўняй музыкай і танцамі было для Марвіна справай незвычайнай.

Жахі другой сусветнай вайны абшлі Злучаныя Штаты, таму я арганізавала сваёму гасцю экскурс у гісторыю: мы наведвалі Курган Славы і Хатынь. Марвін, як і большасць грамадзян ЗША, не мог і ўявіць, колькі беларускіх вёсак з людзьмі зажыва спалілі немцы, што самым

маленькім ахвярам Хатыні было 1-3 гады, што на тэрыторыі Беларусі фашысты арганізавалі сотні лагераў, дзе катавалі людзей.

Марвін таксама з цікавасцю разглядаў выявы, якія засталіся ў краіне з савецкіх часоў — шпільда з чырвонаармейцамі на станцыі метро "Плошча Леніна", вялізная мазаіка на адміністрацыйным будынку на вуліцы Кальварыйскай...

Падчас нашых паездак па краіне і Мінску на маіх "Жыгулях" Марвін не раз адзначаў, што такіх звар'яцелых вадзіцеляў, як у нас, яму не даводзілася сустракаць нават у ЗША. І сапраўды, калі я прыехала ў Амерыку, спачатку вельмі асперагалася, пераходзячы вуліцу, бо была ўпаўнёна, што амерыканцы за рулём — сапраўдныя вар'яты (чаго толькі ні ўбачыш у галівудскіх кінастужках). Але такое дачаснае

ўражанне было памылковым: амерыканцы паважаюць адзін аднаго на дарогах. У невялікіх амерыканскіх гарадах рух на дарогах павольны, а ў мегаполісах накітагт Нью-Йорка столькі пробак на дарогах, што і разгнацца нават немагчыма.

Беларусы падаліся Марвіну людзьмі спакойнымі і ветлівымі. Аднак праблемай стала тое, што Марвін амаль не гаворыць па-руску, таму моўны бар'ер існаваў. Праўда, у маладзёжным асяродку такой перашкоды не было: усе мае сябры ў той ці іншай ступені гавораць па-англійску.

Пазнаёміла я Марвіна і з беларускімі стравамі. Большасць іх яму спадабалася, а вось такім напоям, як кефір і квас, якія я так люблю і якіх не знойдзеш у амерыканскіх крамах, ён вынес прысуд: "Брыдота!" Што датычыцца беларускага піва, то Марвін нават параўнаў яго з некалькімі гатункамі нямецкага, якое ён вельмі любіць (большасць гатункаў амерыканскага піва піць немагчыма — нясмачнае). Майго гасця вельмі здзівіла таксама, што ў нас у краіне можна вось так проста ісці па вуліцы і піць піва — у Амерыцы распіванне любых алкагольных напіткаў у публічных месцах забаронена (можна нават у турму за гэта трапіць). Марвіна здзівіла і наша ўжыванне замежных страў: напрыклад, тое, што мы ядзім піцу з кетчупам

і маянэзам, што ў некаторых беларускіх рэстаранах спагэці падаюць без соуса.

Марвін вяртаўся ў Амерыку з безліччу ўражанняў і фатаграфій, уласна беларускімі падарункамі для блізкіх і сяброў, добрым запасам рускіх і беларускіх слоў, напяваючы ціхонька пад нос "Тры чарапахі" NRM.

Для чалавека, які ўпершыню паехаў за мяжу са сваёй радзімы Амерыкі, гэтае падарожжа стала незабыўным і неверагодным. А мне падумалася, што ў нашай краіне сапраўды ёсць шмат цікавага, да чаго мы, беларусы, ужо прызвычаліся. Між тым наша гісторыя, культура больш старажытныя і не менш цікавыя, чым амерыканскія ці еўрапейскія. Мяне радуе, што зараз за тысячы кіламетраў ад Беларусі ў вялізнай Амерыцы, дзе так шмат людзей, якія не кранаюцца з месца і не ведаюць геаграфіі, яшчэ адзін чалавек жыве з новымі незвычайнымі ўспамінамі пра маю Беларусь і ведае, што такая краіна існуе на карце і ў жыцці.

Настасся САМУСЕНКА.
НА ЗДЫМКАХ: амерыканец Марвін; ля Мірскага замка; рыцары ў Беларусі — рэальнасць.

Пяцізорачная "Свіслач"

Рэабудова сталічнай гасцініцы "Свіслач" пад пяцізорачны атэль пераходзіць у завяршальную стадыю. Аб'ект такога класа ўпершыню з'явіцца ў Беларусі.

Будынак гасцініцы — помнік гісторыка-культурнай спадчыны XX стагоддзя, таму рэканструкцыя прадугледжвае захаванне яго знешняга выгляду і галоўнага фасада, а таксама прымяненне ў аздабленні натуральнага каменю і сучасных матэрыялаў. На ўнутранай тэрыторыі будзе пабудаваны шэраг аб'ектаў: фітнес-цэнтр з басейнам, сауны з масажнымі кабінетамі і сальрыем, цырульні, дыска-кэтэка, боўлінг, аўтастаянка.

Памятны знак Васілю Быкаву

Цырымонія адкрыцця памятнага знака на магіле народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава прайшла на Усходніх могілках сталіцы ў Дзень памінення продкаў.

Паўтараметровы валун — надмагільны помнік — быў дастаўлены ў Мінск з Фінляндыі яшчэ ў чэрвені — да гадавіны смерці народнага пісьменніка. Адкрыццё знака было вырашана правесці менавіта на Дзяды. Помнік быў прывезены з Балтыйскага ўзбярэжжа і з'яўляецца дарам горада Хельсінкі. На ім надпіс: "Васіль Быкаў" і даты жыцця і смерці пісьменніка. Над мастацкім афармленнем каменя працавалі фінскія майстры. Устаноўка менавіта такі помнік-валун на магіле было апошнім жаданнем Васіля Быкава.

Фестываль беларускай песні

VIII Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі адбудзецца ў чэрвені 2005 года ў Маладзечне.

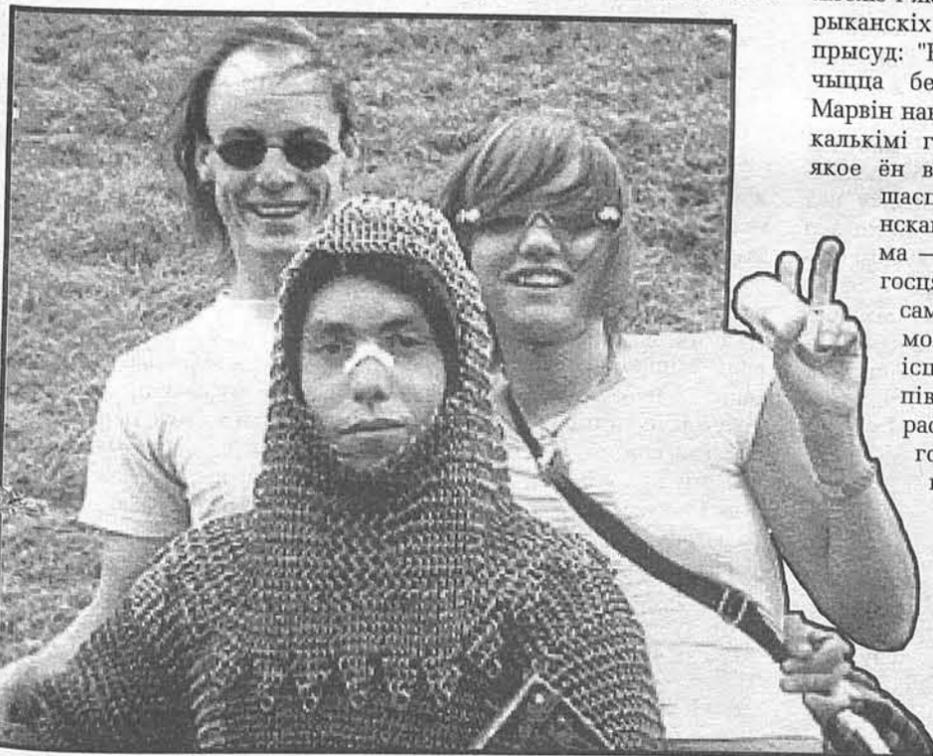
Аргкамітэт фестывалю ўзначаліў намеснік прэм'ер-міністра краіны Уладзімір Дразын.

Торг да месца

Партрэт канца XIX стагоддзя, напісаны настаўнікам Шагала Юдаілем Пэнам, прададзены за \$ 22 000.

Адбылося гэта на другіх у нашай краіне таргах па продажы прадметаў мастацтва. Усяго з малатка пайшла трэць з 350 выстаўленых на аўкцыён твораў мастацтва. Асобым поштам у 70 знатакоў карысталіся жывапіс і графіка беларускіх мастакоў, ювелірныя ўпрыгажэнні, гадзіннікі, скульптуры. Праўда, самы дарагі лот — залатая падвеска коштам 850 тысяч умоўных адзінак — аказаўся не па кішэні нават самым багатым удзельнікам. Дарэчы, у іх будзе шанс "выправіцца" ўжо 26 снежня — на чарговым аўкцыёне. Яго арганізатары абяцаюць выставіць карціну рускага мастака Аляксандра Радчанкі, стартавы кошт якой 300 тысяч долараў ЗША.

Падрыхтаваў Віталь СЯЎРУК.

Омэр Сейфедын (Турцыя)

Ноч свабоды

Апавяданне

Дайце чалавеку ў кароткі тэрмін, скажам, за дзень, зведаць — няхай сабе нават у казачных, няздзейсных марах — усю радасць, усё захваленне, усё асалоды і ўсе хваляванні, якія яму адмераны на ўсё жыццё, — ён будзе прыгаломшаны. Так здарылася са мною. Пакаленню, якое зменіць нас, за ўсё яго жыццё, магчыма, не зведаць падобнага — такога нязвычайна душэўнага пад'ёму, такога звышнатуральнага захвалення.

Дай, Алах, яшчэ раз перажыць гэты дзень, першы дзень абвяшчэння канстытуцыі! Здаецца, увесь свет у адно імгненне непазнавальна змяніўся. Вуліцы ўпрыгожыліся сцягамі, запоўніліся людскімі натоўпамі. На пляцах немагчыма праціснуцца. Людзі, звычайна маўклівыя, узбуджана перамаўляліся адзін з адным. На кожным скрыжаванні безліч прамоўцаў. Прамовы чуліся паўсюль, нават з праязджаючых фазтонаў. Вершнікі на конях, з бантамі на грудзях, з плёткамі ў руках нават красамоўнічаюць. Здаецца, усе з'ехалі з глузду! І паўсюль сцягі, сцягі... Не змаўкаюць аркестры, бясконцыя калоны дэманстрацый, поціскі рук, абдымкі, пацалункі, гром апладысмантаў. А ў паветры шматгалосны неспіхаючы кліч: "Няхай жыве свабода!" І зноў бурхлівы, нястрымны людскі паток — жанчыны, дзеці, старыя, моладзь, жаўнеры... Куды яны нясуцца?.. Ніхто не ведае. І ў гэтай жывой, нейгамоннай раці я — як пясчынка...

Зараз ужо не памятаю, колькі гадзін я крочыў па вуліцах. Але душа мая была з'яднана з душою народа. Як і ўсе, я не чуў пад сабою ног ад захвалення... Сонца схавалася, стала цямяць, а я не адчуваў ані голаду, ані стомленасці. Калі, нарэшце, надыйшла поўнач, вулічныя натоўпы пачалі радзець, грукат і шум як быццам сталі цішэйшымі. Ногі без майго ведама прынеслі мяне дахаты, у Пангалты...

Я ўвайшоў у хату, зайшоў да сябе ў пакой і распягнуўся на канапе. У мяне не было моцы распрануцца і легчы на ложку, але валяцца на канапе таксама было не пад сілу. Я моцна стаміўся, нервы былі напружаны да краёў. Невядомая, незразумелая сіла быццам збіралася ўзарваць маё нутро. Я ляжаў, не кратаючыся, аднак думкі працягвалі свой раз'юшаны бег, у маіх мазгах віхурыла бура. Мне было задушна. Я ўскочыў і падышоў да расчыненага акна, уцягнуў начную праходку. Не, я не мог ні сядзець, ні спаць!.. "У крайнім выпадку, хоць выйдзі на вуліцу..." — вырашыў я. І, быццам летуценнік, спусціўся ўніз па лесвіцы, адчыніў дзверы.

На бязлюднай вуліцы не было чуваць нават сабачага брэху. Я спыніўся і падняў галаву. Небасхіл, агромністым спадкам пе-

ракулены над нябытам, быў усыпаны мноствам зорак, якія мільгалі і пераліваліся блакітным святлом. Я пакрочыў па ходніку. Думкі працягвалі ліхаманкава працаваць. У гэты момант мой мозг быў асобным светам, які жыў сваім жыццём, незалежна ад мяне самога. Я раптам зразумеў: усе мае мары, усе жаданні, што гадамі знемагалі за цягдзельнымі мурамі ўчарашняй эпохі, за яе жалезнымі кратамі, могуць ад гэтага часу стаць яваю.

Але ж гэтых жаданняў незлічонае мноства... Якое ж з іх павінна здзейсніцца першым? І ў галаве пачалі мроіцца планы, думкі імчалі, быццам воблакі, якія гоніць віхура. Я адчуваў у сабе моц, здатную здзейсніць усе мае мары. Я крочыў усё хутчэй, амаль бег. Раптам гляджу: у маёй руцэ кій. Відаць, калі выходзіў з хаты, я захапіў яго машынальна. Я пачаў ім размахваць, быццам прабіваючы сабе шлях праз шэрагі варожага войска. У вушах невыносна звінела. Мне ўсё яшчэ чуліся прамовы, шквал воплескаў, грукат аркестраў. І раптам міжволі я загукаў на ўсю моц сваіх лёгкіх:

— Няхай жыве свабода! Няхай жыве канстытуцыя!

Я быў як ашалелы. Павярнуўся і з усяе моцы грукнуў кіем па слупу газавага ліхтара. Кій зламаўся, і яго канец пакаціўся па маставой. Я апамятаўся. Мне было сорамна за свой хлапачы ўчынак. "Ці не бачыў хто?" — падумаў я і азірнуўся. Непадалёк ад мяне стаяў, утапырыўшы на мяне бліскучыя, дзівосна бліскучыя вочы, высокі сівабароды старац і ўсміхаўся. Мне захапелася ўцячы. Але стары, угадаўшы маё памкненне, сказаў:

— Пачакай, юнача!

У яго быў нейкі дзіўны голас, якому было немагчыма працівіцца. Я застыў на месцы. Зламаны кій выслізнуў у мяне з рукі... Хто ён? На старым было доўгае чорнае паліто. У начной цемры, пры цьмяным святле ліхтара сівыя валасы і барада яго ззялі асаблівым бляскам. Сапраўды, можна было падумаць, што перада мною стаіць загадкавы прывід.

— У чым справа? — спытаў я, пільна ўзіраючыся ў яго ззяючыя вочы. Стары ўсміхнуўся спакойна і холадна.

— Ты п'яны?

— Не...

— Ты вар'ят?

— Не...

— Навошта ж ты грукнуў па ліхтары?

— Я не ведаў, што адказаць.

— Навошта ты зламаў свой кій?

— Так... — прабубнеў я.

— Так?.. Што значыць так?..

Ты не п'яны, пры сваім розуме. Чалавек заўсёды думае. Чалавек ведае, што ён робіць.

Я паціснуў плячымі і хацеў

ужо пасунуцца далей сваім шляхам. Мне не было калі слухаць незнаёмага старца. Аднак ён наблізіўся да мяне, стаўшы яшчэ вышэй ростам, паклаў мне на плячо сваю руку:

— Не ўпайкай!

Збянтэжаны, я зноў паглядзеў на яго.

— Я спяшаюся, у мяне справы, шаноўны...

— Якія могуць быць справы зараз, у тры гадзіны ночы?..

Я не ведаў, што адказаць. Я не разумеў, чаго хоча ад мяне гэты чалавек. На сэрца лёг камень. Але злавацца на старога я не мог. Прабубнеў:

— Адпусціце, я пайду...

— Не, ты пойдзеш са мною. Абавязкова. Паўгадзінкі пашпацыруем разам. Я бачу, бедны юнача, ты ўзбуджаны і ўсхваляваны. Табе трэба быць аспярожным, каб, барані Алах, ты не зваліўся ў бездань. І тады ўжо ніколі не спазнаеш сапраўднага ішчасця, сапраўднай радасці жыцця.

Стары затупаў па ходніку. І я, быццам загіпнатызаваны, паслухмяна плёўся побач з ім, узіраючыся ў яго велічны профіль, адкрыты лоб, гарбаты нос і доўгую сіваю бараду, якая, калі незнаёмец гаварыў, варушылася, быццам жывая. Мне здалася, што побач са мною знаходзіцца прышэлец з іншай планеты.

— Чым ты займаешся? — спытаў мяне спадарожнік.

— Я пісьменнік.

— Пісьменнік?

— Так.

— Значыцца, ты — кінжал.

Кінжал, рукаяць якога знаходзіцца ў руках твайго сумлення. Калі захочаш, можаш аказаць людзям вялікую паслугу: навучыш іх дабрачыннасці, любові да сябе падобных, расплюшчыш ім вочы на рэчаіснасць. Захочаш, заб'еш у іх маральнасць, разбурыш іх спакой, нацкуеш адзін на аднаго, пазбавіш жыцця, ішчасця, радасцей, уцех. У тваіх руках ключ ад іх душ. Табе нічога не каштуе адкрыць душу кожнага і ўкласці туды па свайму жаданню атруту або эліксір жыцця!

Мы крочылі марудна па бязлюднай вуліцы. Зрэдку над дрэвамі па ходніку праходзілі вайсковыя патрулі, па вуліцы праязджалі экіпажы. Дзьмуў цёплы ветрык. У газавых ліхтарых мітусіліся непакорныя языкі полымя, падобныя на вогненныя матылькоў, зняволеных у шкляннай клетцы, з якой яны хацелі вырвацца і паляцець прэч. Па сценах будынкаў танцавалі здані. Мы ўвайшлі ў парк "Таксім". Вакол — ні душы. Удалечыні паміж дрэвамі пабліскавала асветленая вітрына буфета. Мы завярнулі ўлева і пабрылі паміж клумбаў. Ліства разложыстых дрэў, яшчэ больш цёмная, чым сама ноч, удыхала ветрык і ласкава перашэптвалася паміж сабою, разгойдаючы-

"Я — супраць таго, каб лічыць літаратуру толькі мастацтвам. Пісьменнік павінен выхоўваць пачуццё азіды да подласці, стрымліваць людзей ад нізкіх учынкаў", — пісаў Омэр Сейфедын свайму сябру Алі Джанібу Ентэму, вядомаму літаратурнаму дзеячу Турцыі.

У працытаваных словах — жыццёвая і творчая пазіцыя пісьменніка, 120-годдзе з дня нараджэння якога адзначана 13 сакавіка 2004 года.

Для тых, хто цікавіцца мовазнаўствам, зазначу, што Омэр Сейфедын быў адным з тых турэцкіх пісьменнікаў, хто пачаў выводзіць з роднай мовы персідскія і арабскія словы, рабіць яе сапраўды народнай, набліжанай да размоўнай мовы туркаў. Лёс адвёў яму ўсяго 36 гадоў жыцця, за якія ён зрабіў шмат для турэцкай мовы, літаратуры. Напрошваецца аналогія з лёсам Максіма Багдановіча, Аляксандра Пушкіна, Міхаіла Лермантава — геніяў-зорак, якія ярка ўспыхваюць і нечакана гаснуць, часам і не па волі багоў. Шкада...

Пятрусь КАПЧЫК.

ся на пругкіх галінах.

Стары штосці мне казаў, але я дрэнна яго разумеў.

— Прысядзем, — вымавіў ён нарэшце.

Мы прыселі на лаўку ў самым канцы парку. "Навошта я пайшоў з гэтым старым?" — думаў я. У Скутары, Чамлыджы, Кузгунджуцы гарэлі адзіночныя агні. Мора было спакойнае. Палярная зорка, падобная на нованароджаную дачку Месяца, ззяла блакітным бляскам, зацьміўшы сваім ззяненнем цьмянае святло суседніх зорак. Ад голаду, стомленасці і бяссонніцы мая галава налілася свінцом. Мне здавалася, што ў адным маім вусе гудзе, у другім — звніць.

— Адкажыце мне, малады пісьменнік, — парушыў хвілінную цішыню стары, — на адно пытанне: наступіла свабода, што ты зараз пачнеш рабіць?

Што я буду рабіць? Вокаментенна я прыпомніў не адно, а трыста — сто тысяч сваіх жаданняў... А ўслых сказаў:

— Буду працаваць на свабоду.

— І якім жа чынам? Кім ты будзеш працаваць на свабоду?

Запанавала цішыня. Сапраўды, я не ведаў, што буду рабіць для свабоды.

— А іншых жаданняў у цябе няма?

— Не...

Стары паківаў галавою, усміхнуўся.

— Эге ж, бачу цябе наскрозь, юнача. Не спрачайся. Душа твая перапоўнена захваленнем і жаданнем дзейнасці. Але ты дзіце грамадства, якое яшчэ не мае перадаючай яснай мэты. Ты яшчэ малады і не ведаеш сапраўднага сэнсу жыцця! Як усялякі бестурботны чалавек, ты думаеш толькі пра сябе. Акрамя нікчэмнай асабістай выгады, ты ні пра што болей думаць не хочаш.

— Вы не маеце рацыі. Я з вамі не згодны.

— Ты марыш пра багацце.

Я нічога не адказаў.

— Ты марыш пра славу!

Я працягваў маўчаць.

— Ты марыш пра забавы.

Я маўчаў.

— Ты марыш пра прыгожых жанчын, пазалочаныя палацы, лісліўцаў, якія гатовы прыпасці да тваіх ног...

Я працягваў маўчаць. Я быў разгублены. Куды падзелася мая зухаватасць? Здавалася, вочы старога, быццам рэнтгенаўскі прамень, пралузваючы цемру, пранікаюць у глыбіню маёй душы, чытаюць кожную маю думку. Так, я марыў пра ўсё гэта. Менавіта ў тым і заключалася прычына майго захвалення, майго шаленства: перада мною вокаментенна адкрыўся шлях у рай. Заўтра з мячом у руках, гэта значыць з пярком, я збіраўся рынуцца на бітву. За некалькі гадзін мая прага дзейнасці дасягнула неверагодных памераў, і я не мог знайсці сабе месца. І та-

му дакоры старога не прыйшліся мне даспадобы.

— Не, — сказаў я, — у мяне няма такіх жаданняў!

— Вось як? Не адпірайся! Я цябе добра разумею, юнача. Ты не заплешчыў вачэй гэтай ноччу. Ты клаўся, але не змог заснуць. Хаця праз гадзіну павінен наступіць світанак, ты не вытрымаў. Табе здавалася, столь цісне на цябе. Хаця ты і не п'яны, і не вар'ят, ты закрычаў, як п'яны, як шалёны: "Няхай жыве свабода!" Але гэты крык не згасіў твайго хвалявання. Потым ты падняў кій і стукнуў ім па слупу ліхтара...

Спакойным, уладным голасам старац агучыў і пералічыў усе мае думкі, быццам чытаў кніжку: гаварыў пра мае задумкі і жаданні, у якіх я нікому ніколі не прызнаваўся. Я моўчкі слухаў яго. Мые ахапіў жывёльны страх, нават адчай, уласцівы злачынцу, які не хоча прызнацца ў сваім злачынстве, хаця і абвінавачаны ў ім. У мяне не было моцы пярэчыць незнаёмцу, я вырашыў змяніць тэму размовы:

— Хто вы?

— Васьмідзесяцігадовы старац!

— Як вас завуць?

— Навошта табе маё імя? Я — ніхто. Так, ніхто, які спазнаў глыбіню духоўнага захвалення. Калі я ішоў па вуліцы ў гэтым стане, я ўбачыў цябе і пашкадаваў недасведчанага юнака, які знаходзіцца ў бязплодным захваленні, які не разумее сапраўднага сэнсу жыцця. Вось таму я спыніў цябе і прывёў сюды. Так, няшчасны юнача, ты непрадбачлівы!

— Адкуль вы ведаеце?

— Калі б было інакш, ты не губляў бы галаву.

— Але ж абвешчана канстытуцыя!

— Канстытуцыя! Канстытуцыя!.. Хіба гэта канстытуцыя прывядзе цябе да ішчасця? Ці можаш быць ты ішчаслівым, калі не будзе ішчаслівым твой народ? Гісторыя паставіла перад нашай краінай тысячы пытанняў, якія патрэбна вырашыць. Акіян праблем! Без сумніву, вельмі хутка ўся гэтая шуміха заціхне, дэманстрацыі спыняцца. Вораг, які не жадае бачыць нас моцнымі, пачне дзейнічаць. Не пройдзе і некалькі гадоў, як сама меней тры дзяржавы аб'явіць нам вайну...

— Але ж мы жывём не ў сярэднія вякі! Ці ж магчыма гэта?

— А вось пачаўшы. Потым з-за нас можа распачацца сусветная вайна, і ўсё ў свеце перамяняецца... Самыя магутныя краіны пашлюць на нас свае войскі і флаты, спрабуюць раздавіць сэрцы са старонак гісторыі. Мы павінны быць заўсёды напаягатовы. Пісьменнікі, паэты, літаратары — вось хто павінен заклікаць нас да пільнасці... Старац павярнуўся да мяне і ўсхвалявана, узнісла працягваў. Яго голас пранікаў мне ў самую душу:

— Слухай мяне, малады пісьменнік! Ты павінен стаць героем! Не думай пра сябе. Кінь пустое славалобства, пакінь карыслівасць. Будзі свой народ! Твой народ не ведае ні імя свайго, ні мовы. Час ішоў, а ён усё не мог абудзіцца ад сну. Наш народ адстаў. Нябачныя ворагі, якіх ён лічыў сваімі сябрамі і прыціскаў да грудзей, парабавалі ўсё яго багацце, укралі яго шчасце! Твой народ — раб у сваёй уласнай краіне, узяты ў палон, вартаўнік, жабрак!.. Дай яму навуку, дастагак, шчасце, пачуцці, ідэалы!.. Я бачыў, як ты грукнуў кіем па ліхтары. Гэты запал, гэты тэмперамент аддай народу, які заўсёды будзе жыць!.. Ах, але ж ты нават не жадаеш думаць пра ўсё гэта!..

— Думаю.

— Не, не думаеш. Ты марыш толькі пра славу. Хіба ж ты не ведаеш, што слава — гэта здань: хто імкнецца да яе, ад таго яна ўцякае, а хто ад яе бяжыць, за тым яна гоніцца...

Усё было як у сне. Мне здавалася, што я прысутнічаю на святой мшы. Старац прапаведаваў мне філасофію сціпласці, самаахвярнасці, бескарыслівасці. Па меры таго як я яго слухаў, мая нервовае ўзрушанасць праходзіла, саманадзейнасць знікала, свядомасць рабілася яснаю. Сапраўды, стары меў рацыю: кім я быў да гэтай пары? Самотны, нікому не патрэбны чалавек... Колькі я магу пра жыць?.. Шэсцьдзесят, семдзесят, дзевяноста, няхай нават сто гадоў. А вось народ, гэтая частка чалавецтва, будзе жыць вечно. Жыць яго інтарэсамі, яго спадзяваннямі, яго святымі імкненнямі — вось сэнс чалавечага жыцця. Плоцкія асалоды, бясконцыя забавы і бестурботнасць вядуць да духоўнай спустошанасці, нічога не даюць чалавеку...

Услухоўваючыся ў словы старца, я раптам адчуў, што сэрца маё пачало сагравацца нейкай радасцю... Пад павеямі ранішняга, пасвяжэлага ветру больш голасна зашапацела лісце на дрэвах. Стары гаварыў пра тое, што ён зрабіў бы, калі б быў маладым, якая гэта радасць — ахвяраваць жыццём за народ. Да канца сваіх дзён я буду памятаць яго голас, поўны музыкі і паэзіі... Ён кляміў пошасць, беспрышчэпнасць, сладастраснасць. Паступова мае павекі пачалі змыкацца ад стомленасці. Супакойлівая гамонка незнаёмца, быццам калыханка, убаювала мяне. Я не мог падняцца з лаўкі. Мне пачало здавацца, быццам побач са мною сядзіць прарок дасюль невядомай людзям веры, які з'явіўся з глыбіні вякоў...

Нарэшце мае вочы зажмурыліся, і я заснуў. Калі прачнуўся, то ўбачыў, што зоркі на небе ўжо патухлі. Празрыстая багрыстая перадсвятельная смуга пафарбавала ў ружовыя адценні бліжэйшыя пагоркі. Я павярнуўся. Старца побач не было. Здавалася, ён знік, як прывід, ратуючыся ад першых промняў узыходзячага сонца. Я падняўся. Мне было холадна. Хістаючыся, я мінуў бязлюдны парк, выйшаў на вуліцу і пашыбаваў дахаты. Калі прыйшоў, лёг у ложка, але заснуць так і не змог. Сэрца маё ахапіла новая, дасюль невядомая турбота, хваляванне...

Пераклад з турэцкай мовы
Петруся КАПЧЫКА.

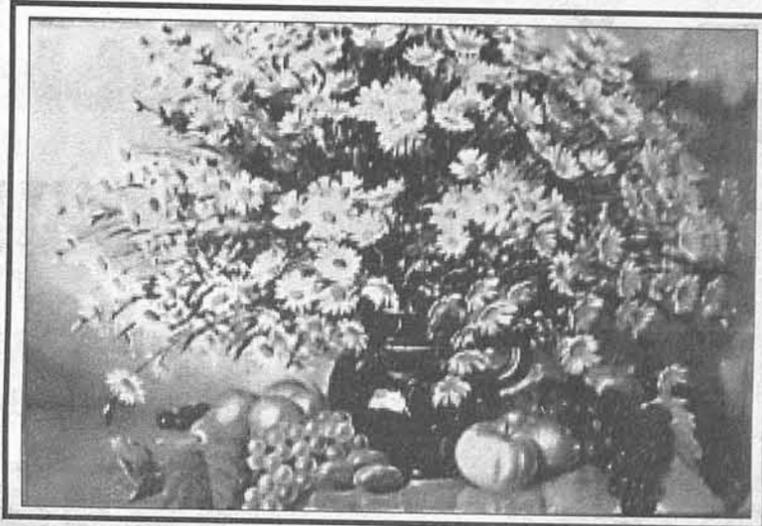
Завітаў да мяне мастак з Давыд-Гарадка Аляксандр Харашун, з якім я пазнаёміўся ў час адной з паездак на Століншчыну, запрасіў на сваю выставу, арганізаваную Музеем гісторыі беларускай літаратуры.

Палескія краявіды

Сціпласць назвы не здзівіла, бо і сам мастак запомніўся мне чалавекам спакойным, нефанатэрыстым, грунтоўным — сапраўдным палешуком. Такому характару адпавядае і яго творчасць: яго палотны як працяг жыцця, прысутнасці на зямлі, якую любіць той стрыманай лобойю, што не выклікае сумнення ў яе шчырасці. Светлыя, сонечныя нацюрморты з палескіх кветак, бязмежныя прасторы цудоўнага краю ў розныя поры года, гарадскія краявіды Давыд-Гарадка і шмат іншага давалі падставу ўспрымаць выставу як мастацкую аповесць пра Палессе. Гэтым я тлумачыў і тое, чаму хлопца з Давыд-Гарадка прымае літаратурны музей. Тое, што я недалё-

ка ад іспыты, зразумеў па чаралзе знакамітых гасцей, якія віталі мастака як старога знаёмага. Аказалася: не проста знаёмага, а земляка.

Вось тут сапраўды было чаму падзівіцца: колькі талентаў падарыла Беларусі Століншчына! Літаратары Георгій Марчук і Леанід Дранько-

Майсюк, Уладзімір Глушакоў і Міхаіл Шэлехаў, мастакі Уладзімір Уродніч і Аляксей Кузьміч — гэта толькі тыя, хто змог прыйсці на вернісаж Аляксандра Харашуна. І кожны сказаў слова. Слова пра край, які, нягледзячы ні на што, застаецца ў сэрцы кожнага самым дарагім месцам на зямлі, пра творчасць мастака, выстава якога дала магчымасць сустрэцца. А шматлікім наведвальнікам выставы зазірнуць у адкрытую кнігу, назва якой Палессе. Зразумець і палобіць гэты своеасаблівы край.

НА ЗДЫМКАХ: мастак з Давыд-Гарадка Аляксандр ХАРАШУН; творы мастака: "Рамонкі", "Перад навалніцай".
Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Гліняныя фантазіі

У Беларусі працуе вялікі атрад мастакоў-керамістаў. У іх шэрагах і гомельчанін Уладзімір Андрыянаў. Гародзіўца ён у Архангельску. Адукацыю набыў на факультэце дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Маскоўскага тэхналагічнага інстытута. А другую радзіму знайшоў у Гомелі. Працуе пераважна ў кераміцы (шэмот, фарфор). Беларускія традыцыі керамікі такія неабсяжныя, што адно іх засваенне патрабуе шмат часу.

Як правіла, сучасныя мастакі-керамісты ў якасці творчага фундаменту бяруць для сябе народны стыль, той вопыт, што набыты за мінулыя стагоддзі. Усмяшлівыя, гаваркія, дынамічныя вачыма, вуснамі, персанажы Уладзіміра Андрыянава прыцягваюць да сябе, літаральна мяняюць настрой, прымушаюць усміхнуцца, радавацца сустрэчы з незнаёмымі дагэтуль чалавечкамі.

Іншы раз мастак разварочвае перад глядачом калектыўныя партрэты. Героі, прыдуманых керамістам, іграюць, спяваюць і нават, здаецца, што падганцоўваюць. Прыдумкам, фантазіі Уладзіміра Андрыянава няма межаў.

Кераміст засведчыў сябе як майстар кампазіцыі: "На працу ў космас", "Шахматысты", "Адпачынак", "Раніца", "Сям'я". Ва ўсіх працах навідавоку дынаміка, рух. Шырокімі, прасторнымі падаюцца і дэкаратыўныя галеркі: "Ганчар", "Цырк", "Старажытны Гомель", "3 гісторыі спорту". Уладзіміру Андрыянаву належыць і сервіз "Мары".

Творы гомельскага кераміста даўно ўжо набыты Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь, знаходзяцца ў фондах Міністэрства культуры Расіі, Беларускага саюза мастакоў.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

"Свет дзяцінства і казкі"

У мастацкай галерэі Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці адкрылася трэцяя штогадовая выстава лялек

Менавіта ў свеце дзяцінства аказваецца кожны наведвальнік выставы, якую падрыхтавалі Беларускі саюз майстроў народнай творчасці, Беларускі саюз дызайнераў, а таксама так званыя "вольныя" ляльчнікі.

Колькі ўдзельнікаў выставы — столькі асабістых падыходаў да стварэння вобраза. Таму на выставе не знойдзеш работ, якія б дубліравалі адна адну, — ад эlegantных лялек Ганны Свешнікавай да дэкаратыўных пано Ірыны Корабай, ад народных матываў Наталлі Макаранкавай да філасофскіх кампазіцый Марыны Скідан...

Назіраю за наведвальнікамі, атэньваючы рэакцыю на ўбачанае. Чародка дзяўчынак-пачагутах скача ад адной лялькі да другой. Нават іх, бясспрэчных уладальніц "штампаваных" Барбі з шыкоўнымі гардэробамі, уражваюць індывідуальнасць і дасканаласць выканання значнай часткі твораў. Жанчына ў гадах з замілаваннем разглядае "прыдворную даму" ў багатым ўбранні. Якія пачуцці авалодалі ёю? Можна прыгадаваць "Наташа" ("Каця", "Анота...") з блакітнымі вачыма была мараі жон-

най дзяўчынкi?

А я надоўга затрымаўся каля вітрыны з мініяцюрамі Барыса Купчынава. Ну як было не прыгадаць тых прымітыўна зробленых, абы-як размаляваных, але такіх жаданых "алавяных салдацікаў" свайго дзяцінства? А за шклом на паліцах сабраліся разам рыцары, вайскоўцы і гістарычныя асобы ўсіх часоў і народаў. Скіфскі коннік скача побач з французскім керасірам, нідэрландскі рэйтар — побач з кандацье-

рам Джузепе Медзічы, а па суседству вядуць свае раці вялікі князь літоўскі Жыгімонт Аўгуст і кароль Францыі Філіп VI Валуа... У Барыса Купчынава гэта не проста лялькі, а багаты гістарычны матэрыял. Дарэчы, па шляху стварэння вобразаў гістарычных асоб пайшлі многія ляльчнікі, і ў гэтым адметнасць сёлетавай выставы.

І яшчэ. Напярэдадні Каляд якраз па тэме кладуцца працы ўжо згаданай Наталлі Макаранкавай, навуковай супрацоўніцы аршанскага Дома рамёстваў, лялькі якой жывуць у атмасферы калядных святаў. Ёсць у Наталлі і казачныя персанажы, сярод якіх самая каларытная — Баба Яга. Трэба згадаць і традыцыйную беларускую батлейку, якую зрабілі навучэнцы мастацкай вучэльні імя Глебава. Выстава лялек напярэдадні Каляд і Новага года стала добрым падарункам да свят і дзецям, і дарослым.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: калядныя матывы ў працах Наталлі МАКАРАНКАВАЙ; пано "Дама на прагульцы" Ірыны КОРАБАВАЙ; "За калаўротам" — праца Наталлі МАКАРАНКАВАЙ.
Фота аўтара.

Дайв-сафары "Паралельнага свету" ў глыбінях Чырвонага мора

Карэспандэнт "ГР" пабываў у клубе "Паралельны свет". Нягледзячы на назву, знаходзіцца ён не пад вадай, а ў цэнтры Мінска на вуліцы Варвашэні...

Сядзячы насупраць Макса КОМАВА, інструктара па дайвінгу (рэкрэацыйнаму ныранню пад ваду), я захапляўся: колькі ў свеце незвычайных прафесій! Максаў занятак — вазіць беларусаў на дайв-сафары. Згадзіцеся, для Беларусі гэта пэўная экзотыка...

Глыбінныя турысты

— Макс, раскажы, калі ласка, пра дайв-сафары, якім ты займаешся.

— Спрошчана можна сказаць так. Сядзем у Мінску ў самалёт, выходзім з яго ў Егіпец. Едзем у порт, да Чырвонага мора. Там пасяляемся на караблі, у сапраўдных каютах. Дзень снуадаем па горадзе, ранняй выходзім у мора. Даглываем да месца, ныраем. За шэсць дзён карабель праходзіць усе найцікавейшыя месцы пэўнага маршруту. Вяртаемся ў порт. Выгрываем неабходны інтэрвал перад палётам. Бо калі паліць адразу пасля нырвання, можна памерці. Тады зноўку аўтобус — самалёт — Мінск — хата.

— Наколькі дайвінг небяспечны?

— Небяспека ў тым, што вада — асяроддзе, нязвычайнае для чалавека. Тут ты цалкам залежыш ад сваіх ведаў, умення ды абсталявання. Падводныя істоты баяцца чалавека, бо ён, на праўду, немалого памеру. І большасць траўмаў, атрыманых ад марскіх жывёл, адбываюцца таму, што чалавек гэту жывёлу напужаў — і яна абаранялася.

— Вада, відаць, і больш непрадказальная...

— Мы гаворым пра дайвераў — а гэта ў нейкім сэнсе падводныя турысты. Існуюць канкрэтныя правілы, і пры ўмове дакладнага іх выканання, нічога дрэннага не здарыцца.

— Нязвычайнае спалучэнне: Беларусь і дайвінг. Апошняе мора тут было, здаецца, даўнавата...

— У мяне складваецца ўражанне, што Беларусь — самая марская краіна ў свеце — па колькасці падводных паляўнічых. Дайвераў таксама вельмі многа. У людзей з'яўляюцца грошы, і іх цяпер траціць пачынаюць, чым, скажам, на пачатку 90-х. Тады гэта былі нейкія пыкоўныя аўто, малінавыя пінжакі, рэстараны, агромністыя дамы... Цяпер жа людзі надаюць перавагу добраму адпачынку.

— Якое найбліжэйшае месца, дзе могуць рэалізаваць сябе і дайверы, і падводныя паляўнічыя?

— Што да падводных паляўнічых, то найбліжэйшае месца — Камсамольскае возера ў Мінску. У беларускіх рэках і азёрах багата рыбы, умовы тут проста цудоўныя. Дайвінг у Беларусі менш актуальны, бо пад-

водны свет не дужа цікавы: няма экзатычных рыб, каралаў ды патанулых караблёў. Бліжэйшыя даступныя для нашых дайвераў месцы — гэта Балтыйскае і Чорнае моры. Самы ідэальны варыянт — Егіпец, Чырвонае мора. Апошнім часам такая паездка стала больш даступнай па кошыце...

— Што робіць дайвер у вадзе? Рыбкамі лобуюцца?..

— Пад ваду лезуць, каб убачыць непаўторныя каралы, вялікіх і прыгожых рыбак у прыродных умовах, патанулыя караблі... Словам, тое, чаго няма на паверхні. На глыбіні людзі хочаць атрымаць нейкія адчуванні — напрыклад, бязважкасці, бязмежнасці...

— Што, акрамя нажа, у руках у дайвера?

— Нож, дарэчы, не столькі зброя, колькі прылада працы. Пад вадай дайвер мае, найперш, акваланг з балонамі. Можна прысутнічаць таксама ліхтар...

— А без яго відаць што пад вадай?

— Гледзячы дзе. У нашых азёрах ужо на глыбіні 10 метраў наступае ноч і робіцца вельмі холадна. У цёпрых морях светла на глыбіні 50-100 метраў.

— На экране тэлевізара мы ўбачылі за плячамі аквалангіста два балоны...

— Два бяруць толькі тыя, хто нырае асабліва глыбока, каму трэба вельмі шмат паветра. Сённяшні стандарт — адзін балон.

— На колькі часу яго хапае?

— Залежыць цалкам ад глыбіні. Чым глыбей — тым меней. У сярэднім гэта 30-35 хвілін. Хаця можна сказаць больш дакладна: балона хапае на адно апусканне!

— Сябры вашага "падводнага клуба" — рыбка ды марскія вожыкі?

— Не, нашыя сябры — дайверы і падводныя паляўнічыя!

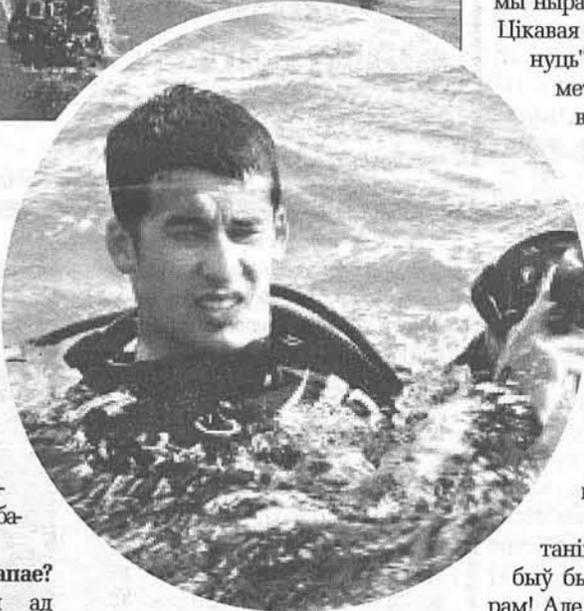
Падводныя музеі

— Я чытаў, што блізу Егіпта ёсць патанулыя караблі амаль антычнага часу...

— Што да антычных, то наўрад ці яны захаваліся... Найстарэйшыя, які там выяўлены, пабудаваны ў 1869 годзе. Ён з ветразямі, але паралельна і з рухавіком. На дне я бачыў нейкія сілуэты, падобныя да рэптак карабля, парослых каралямі. Але ж сказаць, колькі ім год, могуць толькі навукоўцы...

— Макс, распавядзі, калі ласка, пра "Зіслгорм" ("Thishlegorm"). Гэта ж, бадай, самы вядомы патанулы карабель таго раёна?..

— Я б сказаў, што ён самы цікавы. Знайшоў "Зіслгорм" ("Блакитны асот") у 1956 годзе славуці Жак Іў Кусто. Дарэчы, менавіта Кусто вы-

на й - шаў акваланг. Некаторы час пра карабель маўчалі — пакуль даследавалі. Сёння "Зіслгорм" — найпапулярнейшы аб'ект дзеля нырвання. Бо ён не можа не запомніцца. Адна справа, калі ляжыць нейкі транспартны карабель, які перавозіў баваюну. Ну вінты, корпус, рубка... Іншая справа "Зіслгорм" — гэта ж сапраўдны музей! Там ёсць грузавікі, джыпы, зброя і нават... паравоз!.. А метраў за дзесяць ляжыць танк!

— Макс, а што цікава ў караблях асабіста табе?

— Мяне чамусьці вабяць вінты. І калі я ныраю на карабель, то заўсёды дабіраюся да вінтоў. Можна, таму, што калі карабель плыве, вінтоў ніколі не відаць... Цікава і тое, што ў такіх караблях заўсёды жыве многа цудоўных істот...

— А калі акулку спаткаеш?

— У Чырвоным моры такое амаль немагчыма. Спаткаеш — лічы за ўдачу, што папанцавала ўбачыць.

— А можа, лезуць людзі ў ваду, каб знайсці там які скарб ці золата?

— Ведаеш, у тым жа Чырвоным моры ўсе скарбы даўно знойдзены, такая верагоднасць мізэрная. Хаця ёсць, скажам, паром "Salem express", які патануў у 1991 годзе. Там было 690 чалавек — паломнікі з Меккі, якія вярталіся

ў Егіпец. Уратаваліся толькі 180 чалавек... Таму кажуць, што многія дайв-цэнтры Егіпта адкрыліся на грошы з таго парома. Але цікава, што большасць тых дайв-цэнтраў ці збанкрутавалася, ці мае праблемы. Відаць, усё ж нейкая боская справядлівасць ёсць...

— А на такіх караблі — брацкія магільныя ныраць не страшна?

— Скажу праўду, што раскіданыя чамаданы і дзіцячыя вазкі выклікаюць вельмі непрыемнае ўражанне... Я ведаю, што там ёсць і скелеты. Таму асабліва далёка не лезу...

— Што можа ўбачыць дайвер з вобласці "прафесійных фішак"? Лахнэскае чуждзіцца?..

— Хутчэй кітую акулку! А можа прыплысці і Чорны Дайвер! (смяецца). Пад уздзеяннем азотнага наркозу і не такое можа прымоўціца! Ёсць таксама рыбы-анёлы. Па легендах, у іх жывуць душы патанулых матросаў. На апошнім дайв-сафары мы ныралі якраз на "Salem express". Цікавая з'ява і "караблі, якія стогнуць". Тлумачыцца гэта проста: метал пад напорам цяжэння вібрыруе, і атрымліваецца сапраўдны "стогн". Эфект незвычайны!

"Тытанік" і Атлантыда

— Самы вядомы затанулы карабель, відаць, усё ж "Тытанік". Але ляжыць ён занадта глыбока і ў халодным месцы. Не крыўдна?

— Безумоўна, калі б "Тытанік" ляжаў "зручней", гэта быў бы вялікі падарунак дайверам! Але ёсць такі карабель, ён завецца "Брытанік" і ўяўляе сабой дакладную копію "Тытаніка". Чаму патануў "Тытанік"? Перагародкі паміж адсекамі былі ўмоўныя. І калі здарылася прабоіна, то вада хутка напоўніла большасць адсекаў. Удасканаленне "Брытаніка" было ў тым, што ў выпадку прабоіны шлюзы між адсекамі павінны былі аўтаматычна заблакіравацца, і карабель застаўся б на вадзе. Але калі "Брытанік" напароўся на нямецкую міну, сістэма гэтая чамусьці не спрацавала — і карабель таксама патануў. У апошнія свае гады "Брытанік" выконваў ролю палявога шпітэля, быў адпаведна расфарбаваны, на ім не было салдат і зброі. Таму малаверагодна, каб гэтая міна чакала менавіта яго. "Брытанік" ляжыць на глыбіні 110 метраў, і сёння ўжо, дзякуючы развіццю тэхналогіяў, дайверы могуць туды дабрацца.

— Макс, ты хацеў бы патрапіць у Бермудскі трохвугольнік?

— Ведаеш, ёсць многа месцаў, куды я хацеў бы патрапіць да Бермудскага трохвугольніка!.. А ўвогуле, вельмі хацелася б знайсці Атлантыду...

Гугарыў Глеб ЛАБАДЗЕНКА. НА ЗДЫМКАХ: каманда беларускіх дайвераў у час апошняга дайв-сафары на Чырвонае мора; Макс КОМАЎ; на патанулым караблі. Фота з архіва клуба "Паралельны свет".

Пасляслоўе

"Лістапад"

прызнаны лепшым кінафестывалем на постсавецкай прасторы

У беларускай сталіцы завяршыўся XI Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад". Гэта было сапраўднае свята кіно: у ім удзельнічала рэкордная колькасць краін, заявіў на цырымоніі закрыцця віцэ-прэм'ер, старшыня аргкамітэта "Лістапада" Уладзімір Дразын.

Госці болей чым з 20 краін, 16 мастацкіх стужак у конкурснай праграме, болей за 30 тысяч глядачоў за пяць фестывальных дзён — такія асноўныя лічбы гэтага кінафоруму. Фестываль праходзіў пад знакам 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 60-годдзя Вялікай Перамогі. Адрозненне гэтага кінафестывалу ад папярэдніх у тым, што фільмы маглі паглядзець не толькі жыхары і госці сталіцы, а і іншыя беларускія гарадоў.

Спецыяльным прызам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За гуманізм і духоўнасць у кіно" адзначаны беларускі рэжысёр Аляксандр Яфрэмаў за фільм "Дунечка". Гэта навіна першай прагучала са сцэны Палаца Рэспублікі, дзе прайшла ўрачыстая цырымонія закрыцця XI кінафестывалу. Па словах старшыні "Лістапада" народнага артыста СССР і Беларусі Расціслава Янкоўскага, сімвалічна, што высокае прызнанне атрымала карціна беларускага рэжысёра, бо цяперашні кінафорум праходзіць пад знакам яшчэ аднаго юбілею

— 80-годдзя кінематографа Беларусі.

Што тычыцца вынікаў конкурсу, то лідэрам стаў фільм "Вадзіцель для Веры" расійскага рэжысёра Паўла Чухрая, якому прысуджаны прыз глядацкіх сімпатый — золата "Лістапада".

"Серабро" фестывалу атрымаў расійскі фільм Дзмітрыя Месхіева "Свае", "бронзу" — карціна "Прафесіянал" сербскага рэжысёра Душана Кавачэвіча.

Сапраўдным бенефісам стаў гэты "Лістапад" для народнага артыста СССР і Украіны Богдана Ступкі. Тры фільмы з яго ўдзелам прадстаўлены на фестывальным экране: "Вадзіцель для Веры", "Свае", "Калі сонца было Богам". І кожная яго роля была яркай, запамінальнай, нездарма яго талент і акцёрскае майстэрства адзначаны прызам

за лепшую мужчынскую ролю.

Але самым прыемным для арганізатараў і стваральнікаў фестывалу, яго прыхільнікаў стала прызнанне яго лепшым сярод краін СНД і Балтыі. Нацыянальная акадэмія кінематографічных мастацтваў і навук Расіі прыняла рашэнне адзначаць нацыянальныя кінафестывалі краін СНД і Балтыі за ўдзел у аднаўленні адзінай пракатнай прасторы і прапаганду гуманістычных традыцый. Першым пераможцам стаў Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад". Аб гэтым паведаміў народны артыст Расіі, кінарэжысёр Генадзь Палока.

НА ЗДЫМКУ: Уладзімір ДРАЗЫН (справа) уручае галоўны прыз фестывалу беларускаму рэжысёру Аляксандру ЯФРЭМАВУ. Таццяна КУВАРЫНА. Фота БелТА.

Ракурс

Тэнісная дзіва

Наталля Звєрава знялася ў музычным кліпе Вольгі Барабаншчыкавай. Вядомая ў мінулым беларуская тэнісістка Наталля Звєрава прыбыла з Берліна ў Мінск для здымкаў музычнага кліпа на песню сяброўкі Вольгі Барабаншчыкавай, якая пакінула тэніс і занялася кар'ерай спявачкі. Наталля Звєрава прывезла з сабой з Германіі бойфрэнда Барабаншчыкавай па кліпу — прыгажуну Дэвіда Райнеке. Гэта той самы белазубы хлопец, які кідае бумеранг у рэкламным роліку "Орбіт".

Дэвід выконвае ролю закаханага француза, а Вольга ўвасобіла вобраз прыгожай бландзінкі ў сексуальнай сукенцы, якая спявае перад мужчынамі ў дарагіх касцюмах, з сігарамі, і іх спадарожнікамі, асыпанымі брыльянтамі.

— На самай справе кліп пра рамантыку кахання. Я нават заплакала, калі спявала, — прызналася Вольга.

Яшчэ не спіхлі размовы пра здольнасці Вольгі Барабаншчыкавай як спявачкі, а яна зноў прымусіла гаварыць пра сябе, бо стала пераможцай конкурсу "Дзіва Белая Русь". Калісьці яе жаночая прыгажосць ужо была прызнана публічна — на апытанні амерыканскага часопіса "Tennis" у 1999 годзе яна была прызнана самай сексуальнай тэнісісткай свету і цяпер з'яўляецца рэкламным тварам Sergio Tacchini, Babolat. Мэта конкурсу "Дзіва Белая Русь" — паказаць, што жанчына з узростам набывае не толькі жыццёвы вопыт, але шарм і жаночкасць. І яшчэ самарэалізоўваецца. У конкурсе "Дзіва Белая Русь" бралі ўдзел настаўніца, банкір і нават доктар фізіка-матэматычных навук. Але брыльянтавае калье — галоўны прыз конкурсу — упрыгожыла шыю тэнісісткі і спявачкі Вольгі Барабаншчыкавай.

Натхнёная новым тытулам, Вольга Барабаншчыкава адразу ж паехала ва Украіну, каб удзельнічаць у конкурсе "Пані Украіна орен". Там яна таксама стала пераможцай. Віншuem Вольгу і чакаем ад яе новых сюрпрызаў і перамог. Алена СПАСЮК.

Традыцыйна напрыканцы года беларускае прадстаўніцтва кампаніі "Філіп Морыс" называе лаўрэатаў прэміі "Філіп Морыс Дэбют" і "Жыццё ў мастацтве". Сёлета ўжо 8-мы раз. І гэтак жа традыцыйна намеснік кіраўніка прадстаўніцтва Ігар Альхімовіч падкрэсліваў, што Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр балета Рэспублікі Беларусь з'яўляецца адным з самых цікавых балетных калектываў у свеце, і заклікаў аддаць даніну павагі беларускім дзеячам мастацтва. На гэты раз прэмію ўручалі якраз перад гастролямі тэатра ў Паўднёвай Карэі, куды тэатр павязе балет "Шчаўкунчык". Там жа артысты сустрэнуць Новы год.

Героямі сёлетняга ўзнагароджання сталі 22-гадовая Кацярына Борчанка, якая атрымала прэмію "Філіп Морыс Дэбют" і народная артыстка Беларусі Інэса Душкевіч, лаўрэат прэміі "Жыццё ў мастацтве".

Інэса Душкевіч, выпускніца Беларускага харэаграфічнага вучылішча, шмат гадоў была салісткай нашага тэатра балета. Пра Інэсу Душкевіч кажуць, што яна танцавала не толькі прафесійна, але і валодала надзвычайным псіхалагізмам у танцы. Менавіта яна стала першай выканаўцай ролі Рагнеды ў беларускім балете "Рагнеда". Цяпер успамінае, што мэтанакіравана вывучала гісторыю часу Рагнеды, каб увасобіць на сцэне яе вобраз, і спецыяльна ездзіла

І зноў "Філіп Морыс Дэбют"

Каб стаць лаўрэатам прэстыжнай балетнай прэміі, трэба вырасці ў сям'і артыстаў Марыінскага тэатра, любіць балет і есці шакалад...

ў Полацк. За стварэнне вобраза Рагнеды Інэса Душкевіч атрымала Дзяржаўную прэмію Беларусі. Цяпер яна выкладае класічны танец у Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай каледжы. Па сцэне сумаваць не даводзіцца: "За той час, як я пайшла з тэатра, у мяне з'явілася шмат іншых клопатаў! Я нарадзіла сына, засвоіла новую спецыяльнасць выкладчыка. Але спэна мне часам бачыцца ў снах. І чамусьці заўсёды я то забываю партыю, то на мне пачка не зыходзіцца".

У падобных снах прызналася і Кацярына Борчанка, якая танцуе на беларускай сцэне 2-гі год. Кацярына — выпускніца Санкт-Пецярбургскай акадэміі рускага балета імя А. Ваганавай. Валянцін

Елізар'еў убачыў яе на конкурсе ў Новасібірску і запрасіў танцаваць у "Лебядзіным возеры". Яна згадзілася.

Саліруе Кацярына БОРЧАНКА.

Потым падпісала кантракт і пачала працаваць у трупце. Але не адна, а са сваім братам Пятром, які старэйшы

за яе на 5 хвілін: "Для мяне немагчыма было ўявіць, што мы з ім не будзем разам. І я наўрад ці паехала б кудысьці працаваць, калі б ён застаўся ў Санкт-Пецярбургу. А ў Мінску нам вельмі камфортна. Гэты горад, канешне, зусім непадобны на мой родны. Але менавіта тут я самарэалізоўваюся. Танцоўваю партыі ў "Жызлі", "Спячай прыгажуні", "Эсмеральдзе", "Страсях", "Карсары". І сапраўды паню добра зычлівае стаўленне да сябе артыстаў і супрацоўнікаў тэатра". Варта дадаць, што ўсе партыі ў пералічаных спектаклях Кацярына Борчанка падрыхтавала за адзін год.

Балет — адзін з самых патрабавальных відаў мастацтва. Кацярына, якая вырасла ў сям'і артыстаў Марыінскага тэатра і зай-

маецца балетам з 10 гадоў, добра ведае, якая гэта цяжкая праца. Атрымаўшы траўму на пачатку вучобы ў акадэміі, яна акрапла толькі праз некалькі гадоў. Цяпер пра яе кажуць, што яна валодае віртуознай тэхнікай, цудоўнай сцэнічнай знешнасцю і тэмпераментам. А за прыгажосцю на сцэне — гадзіны штодзённых трэніровак і рэпетыцый. За месяц Кацярына зношвае 8 пар пуантаў. Кажуць, што мае вельмі вялікі пад'ём ступні, таму стандартныя ёй не падходзяць. Нават сваю прэмію збіраецца ў асноўным скарыстаць, каб набыць патрэбныя ёй балетныя туфлі Грышко. Салодкае Кацярына не есць. Калі частуецца шакаладам, то толькі, як кажа, для сілы. У яе ёсць паклоннікі, якія дораць шмат кветак. Але ў брата паклонніц больш, жартуе балерына.

У дзень, калі ўручалася прэмія "Філіп Морыс Дэбют", Кацярына разам са сваім братам танцавала ў "Лебядзіным возеры", спектаклі, у якім дэбютавала на беларускай сцэне і які любіць большасць паклоннікаў балета. Яна была недасягальна ў сваёй прыгажосці і жаночасці. Публіка апладзірвала. Але, мабыць, гэта не была яе лепшая роля. Усё лепшае, хочацца спадзявацца, наперадзе. Кацярына Борчанка збіраецца і далей працаваць на сцэне Беларускага тэатра балета і марыць станцаваць Джульету.

Алена СПАСЮК.

Юбілеі, якія не маюць дакладнага датавання

(без указання месяца і дня).

Тураўская праваслаўная епархія (1005) — 1000 год з часу заснавання (адноўлена ў 1992 годзе).
 Соф'я Гальшанская (Друцкая; 1405(?) - 1461), ураджэнка Беларусі, каралева польская, жонка Ягайлы, пачынальніца дынастыі Ягелонаў — 600 год з дня нараджэння.
 Глінская Алена Васільеўна (каля 1505-1538), прадстаўніца беларускага княжацкага роду Глінскіх, маці цара Івана IV і рэгентша ў гады яго маленства — 500 год з дня нараджэння.
 Лоеў, г.п. (1505) — 500 год з часу першага ўпамінавання ў пісьмовых крыніцах.
 Дмахоўскі Вікенці (1805 ці 1807, Слоніміскі павет — 1862), жывапісец, майстар гістарычнага жанру, тэатральны дэкаратар, творчасць якога звязана з грамадскім жыццём і мастацтвам Беларусі, Літвы і Польшчы — 200 год з дня нараджэння.
 Астравецкая бібліятэка імя Ф.Ф.Паўленкава, адна з першых у Беларусі бясплатных народных бібліятэк (вёска Астравецкая Брэсцкага павета; 1905) — 100 год з часу заснавання.
 Інстытут фізікі імя Б.І.Сцяпанавіча НАН Беларусі, навукова-даследчая ўстанова (Мінск; 1955) — 50 гадоў з часу заснавання.

КАЛЯНДАР

беларускіх памятных дат на 2005 год

Студзень

11 — Бірыч Таццяна Васільеўна (1905, Барысаўскі павет -1993), вучоны ў галіне афтальмалогіі, член-карэспандэнт НАН Беларусі, заслужаны дзеяч навукі Беларусі, заслужаны ўрач Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 16 — Пальчэўскі Алесь (Аляксандр Восіпавіч; 1905, Ігуменскі павет — 1979), пісьменнік — 100 год з дня нараджэння.
 21 — Раманавіч Яўген Сцяпанавіч (1905, Мінск — 1979), драматург, празаік, тэатральны дзеяч, заслужаны артыст Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 25 — Лакотка Аляксандр Іванавіч (1955, Дзятлаўскі раён), архітэктар, этнограф, аўтар і кіраўнік шматлікіх праектаў рэстаўрацыі помнікаў драўлянай архітэктуры, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі — 50 год з дня нараджэння.

Люты

13 — Радзівіл Францішка Уршуля (1705-1753), пісьменніца, драматург, стваральніца Нясвіжскага тэатра — 300 год з дня нараджэння.
 14 — Дзядзюшка Уладзімір Іосіфавіч (1905, Мінск — 1973), акцёр, народны артыст Беларусі і СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1952) — 100 год з дня нараджэння.
 22 — Аляхновіч Мсціслаў Антонавіч (1905, Гродна — 1982), польскі вучоны-лінгвіст, які даследаваў рускую і беларускую мовы, беларускі фальклор, руска-беларускі польска-літоўскія фальклорныя і моўныя сувязі — 100 год з дня нараджэння.

Сакавік

11 — Сеўрук Міхась (Міхал Канстанцінавіч; 1905-1979), беларускі жывапісец, графік — 100 год з дня нараджэння.
 13 — Курбатаў Ігар Міхай-

лавіч (1905-1969), вучоны ў галіне фізіялогіі раслін, заслужаны дзеяч навукі Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 25 — Вечар Аляксандр Сцяпанавіч (1905, Слуцкі павет — 1985), вучоны ў галіне біяхіміі, паэт, акадэмік НАН Беларусі, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Беларусі — 100 год з дня нараджэння.

Красавік

6 — "Голас Радзімы", газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі (1955) — 50 год з пачатку выдання.
 10 — Баркоўскі Сцяпан Андрэевіч (1905, Слуцк — 1966), этнограф, літаратурны крытык, літаратуразнавец — 100 год з дня нараджэння.
 20 — Варапаеў Іван Кірылавіч (1905, Чэрыкаўскі павет — 1959), ваенны дзеяч, генерал-маёр артылерыі, удзельнік вызвалення Беларусі ў Вялікую Айчынную вайну, Герой Савецкага Саюза (1944) — 100 год з дня нараджэння.

Май

6 — Гаўрук Юрка (Юрый Паўлавіч; 1905, Слуцк — 1979), перакладчык, аўтар першай у Беларусі кнігі паэтычных перакладаў "Кветкі з чужых палёў" (1928), паэт — 100 год з дня нараджэння.
 13 — Станюта Стафанія Міхайлаўна (1905, Мінск — 2000), актрыса, народная артыстка Беларусі і СССР, акадэмік Міжнароднай акадэміі тэатра, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1982) — 100 год з дня нараджэння.
 16 — Корбут Вольга Валентынаўна (1955, Гродна), спартсменка (спартыўная гімнастыка), заслужаны майстар спорту СССР, двухратная алімпійская чэмпіёнка (з 1991 года жыве ў ЗША) — 50 год з дня нараджэння.

Чэрвень

25 — Броўка Пятрусь (Пётр Усцінавіч; 1905, Барысаўскі павет — 1980), народны паэт Беларусі, заслужаны

дзеяч навукі Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі (1962), Дзяржаўнай прэміі СССР (1947, 1951), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1970), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976), Літаратурнай прэміі імя Я. Коласа (1959 г.) — 100 год з дня нараджэння.
 28 — Галаўчынер Віктар Якаўлевіч (1905, Мінск — 1961), рэжысёр, народны артыст Беларусі і Літвы — 100 год з дня нараджэння.

Ліпень

6 — Глебка Пятро (Пётр Фёдаравіч; 1905, Ігуменскі павет — 1969), паэт, перакладчык, вучоны-лінгвіст, грамадскі дзеяч, акадэмік НАН Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 21 — Бобрык Янка (Іван Іванавіч; 1905, Глуск — 1942), паэт — 100 год з дня нараджэння.

Жнівень

2 — Некрашэвіч Ілья Рыгоравіч (1905, Мазыр — 1993), вучоны-фізік, адзін з заснавальнікаў навуковай школы па фізіцы плазмы, заслужаны дзеяч навукі Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 5 — Дадзіёмава Вольга Уладзіміраўна (1955, Гомель), гісторык музыкі, доктар мастацтвазнаўства — 50 год з дня нараджэння.
 10 — Младзінская Ніна Фёдаравна (1905-1995), расійская і беларуская артыстка балета і педагог, заслужаная артыстка Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 25 — Лазараў Мікалай Аляксандравіч (1905, Сморгонь — 1980), спявак, заслужаны артыст Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 28 — Дарашэвіч Фёдар Іванавіч (1905, Камянец — 1986), жывапісец — 100 год з дня нараджэння.
 30 — Сабалеўскі Аляксандр Пятровіч (1905, Гарадок — 1988), ваенны медык, удзельнік 812-дзённага дрэйфу ледакола "Георгій Сядоў" у Паўночным Ле-

давітым акіяне (1937-1940), Герой Савецкага Саюза (1940) — 100 год з дня нараджэння.

Верасень

11 — Рамануў Еўдакім Раманавіч (1855, Нова-Беліца, цяпер у межах Гомеля — 1922), этнограф, фалькларыст, археолаг, краязнавец, педагог, правадзейны член Рускага географічнага таварыства, Маскоўскага таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі, Маскоўскага археалагічнага таварыства, Віцебскага статыстычнага камітэта — 150 год з дня нараджэння.
 16 — Кімбар Іосіф Канстанцінавіч (1905, Мінск — 1974), ваенны дзеяч, генерал-лейтэнант танкавых войск, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — 100 год з дня нараджэння.
 17 — Нікалаенка Яўген Макаравіч (Маркавіч; 1905, Чэрыкаўскі павет — 1961) ваенны дзеяч, генерал-лейтэнант авіяцыі, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, Герой Савецкага Саюза (1939) — 100 год з дня нараджэння.
 20 — Стэцкі Казімір Пятровіч (1905, Барысаўскі павет — 1984), рэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 21 — Чуніхін Сяргей Антонавіч (1905-1985), вучоны-матэматык, акадэмік НАН Беларусі, заслужаны дзеяч навукі Беларусі — 100 год з дня нараджэння.

Кастрычнік

7 — Смольскі Мікалай Уладзіслававіч (1905, Нароўля — 1976), вучоны ў галіне батанікі, акадэмік НАН Беларусі і АН Таджыкістана, заслужаны дзеяч навукі Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1978) — 100 год з дня нараджэння.
 30 — Бембель Андрэй Ануфрыевіч (1905-1986), скульптар, народны мастак Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1970)

— 100 год з дня нараджэння.
 31 — Курлоўскі расстрэл царскімі войскамі і паліцыйны мітынг у Мінску (1905) — 100 год.

Лістапад

12 — Далгапоск Барыс Аляксандравіч (1905, Лепельскі павет — 1994), расійскі вучоны ў галіне арганічнай хіміі, акадэмік АН СССР, лаўрэат Ленінскай прэміі (1984) і Дзяржаўнай прэміі СССР (1941, 1949) — 100 год з дня нараджэння.
 14 — Васілёк Міхась (сапр. Касцэвіч Міхал Восіпавіч; 1905, Гродзенскі павет — 1960), паэт — 100 год з дня нараджэння.
 16 — Скрыган Ян (Янка, Іван Аляксеевіч; 1905, Слуцкі павет — 1992), пісьменнік, заслужаны работнік культуры Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976) — 100 год з дня нараджэння.
 24 — Любімаў Леў Уладзіміравіч (1905-1977), беларускі і расійскі дырыжор, народны артыст Беларусі — 100 год з дня нараджэння.
 26 — Янушкевіч Яўстафій (1805, Слуцкі павет — 1884), польскі кнігавыдавец, публіцыст, мемуарыст, адзін з арганізатараў паўстання 1830-1831 гадоў на тэрыторыі Беларусі, потым жыў у эміграцыі (Францыя) — 200 год з дня нараджэння.

Снежань

14 — Дарожкін Мікалай Апанасавіч (1905-1990), вучоны-міколаг і фітапатолаг, акадэмік НАН Беларусі і Акадэміі сельскагаспадарчых навук Беларусі, заслужаны дзеяч навукі Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1974) — 100 год з дня нараджэння.
 16 — Сярдобаў Мікалай Мікалаевіч (1905-1990), спявак, педагог, народны артыст Беларусі, заслужаны артыст Арменіі — 100 год з дня нараджэння.
 Падрыхтавала Валянціна ГРЫШКЕВІЧ

«Голас Радзімы»
 Галоўны рэдактар
 Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
 Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
 Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі;
 Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
 Тэлефоны: (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (бухгалтэрыя), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56, 288 - 17 - 82 (тэл./факс).
 Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82. Email: golos_radzimy@tut.by

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
 ў ІНТЭРНЕЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854.
 Аб'ём 8 друк. аркушаў. Тыраж 1942 экз. Заказ 186. Падпісана да друку 14. 12. 2004 г. у 12.00.

Газета набрана і зярстана на рэдакцыйным настольна — выдавецкім комплексе. Знакам® пазначаны рэкламныя матэрыялы.
 Адрэкавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).
 Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.
 © «Голас Радзімы», 2004.